

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Yüksek Lisans Tezi

Ceyda İnci SOYDAŞ

Çankırı 2021

Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Ceyda İnci SOYDAŞ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Hemşirelik Anabilim Dalı
Psikiyatri Hemşireliği Programı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Satı DİL

Çankırı 2021

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 188202001 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Ceyda İnci SOYDAŞ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Savunma Tarihi :

Tez Danışmanı:	**Doç.Dr. Satı DİL** **Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi:	**Dr. Öğretim Üyesi Gülendam AKGÜL** **Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi:	**Dr. Öğretim Üyesi Pınar ÇİÇEKOĞLU ÖZTÜRK** **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi**	**……** **İmza**

Yukarıdaki sonucu onaylarım
İmza
Prof. Dr.Özcan ÖZKAN
Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum "Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

İmza
Tarih
Ceyda İnci SOYDAŞ

ÖN SÖZ

Çalışmam süresince bilgi ve deneyimleriyle yanımda olup, tezimin ortaya çıkmasında sağladığı katkılardan dolayı tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Satı DİL'e,

Desteği, motivasyonu ve sevgisiyle bu süreçte yanımda olan eşim Fatih SOYDAŞ'a,

Hayatıma kattıkları anlam ile hep yanımda olan annem Güler TUTAR, babam Ali TUTAR, kardeşlerim Ceyhun Tutar, Reyhan Tutar ve Ceylin Tutar'a,

Çalışma hayatımda ve yüksek lisans eğitimim süresince, tüm motivasyonu ve desteği ile yanımda olan öğretmen arkadaşım Müjgan AY'a,

Sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY ... **ii**
ETİK BEYANNAMESİ ... **iii**
ÖN SÖZ ... **iv**
KISALTMALAR VE SEMBOLLER ... **vi**
ÇİZELGELER LİSTESİ ... **vii**
ŞEKİLLER LİSTESİ ... **viii**
ÖZET ... **ix**
ABSTRACT ... **x**
1.GİRİŞ ... **1**
1.1. Çalışmanın Amacı ... 3
1.2. Problemler ... 3
1.3. Hipotezler ... 4
1.4. Sınırlılıklar ... 4
1.5 Sayıltılar ... 4
2. GENEL BİLGİLER ... **5**
2.1. Ergenlikte Biyopsikososyal Gelişim ... 5
2.2. Ergenlikte Destek Faktörleri ... 11
2.3. Ergenlik ve Ruhsal Belirtiler ... 14
2.4.Yaşamın Anlamı ve Yaşamda Amaçlar ... 16
2.5. Psikolojik İhtiyaçlar ... 19
2.6 Ergen Ruh Sağlığında Psikiyatri Hemşiresinin Rolü ... 22
3. MATERYAL VE YÖNTEM ... **24**
3.1. Evren ve Örneklem ... 24
3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı ... 25
3.3. Çalışmaya Dahil Edilme ve Dışlama Kriterleri ... 25
3.4. Veri Toplama Araçları ... 25
3.5 Araştırmanın Uygulanması ... 27
3.6. Araştırmanın Etik Yönü ... 28
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi ... 28
4. BULGULAR ... **29**
5. TARTIŞMA ... **56**
6. SONUÇ VE ÖNERİLER ... **72**
KAYNAKLAR ... **75**
EKLER ... **88**
EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU ... 89
EK 2. HAYATIN ANLAM VE AMACI ÖLÇEĞİ ... 90
EK 3. KISA SEMPTOM ENVANTERI (KSE) ... 91
EK 4. YENİ PSİKOLOJİK İHTİYAÇ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ... 92
EK 5.ETİK KURUL SONUÇ FORMU ... 93
EK 6.MİLLİ EĞİTİM İZİN BELGESİ ... 94
EK 7. AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU ... 95
EK 8. HAYATIN ANLAM VE AMACI ÖLÇEĞİ İZNİ ... 96
EK 9. KISA SEMPTOM ENVANTERİ ÖLÇEĞİ İZNİ ... 97
EK 10. YENİ PSİKOLOJİK İHTİYAÇ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ İZNİ ... 98
ÖZGEÇMİŞ ... **99**

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

DEHB **:** Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

HAVAÖ **:** Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği

KSE **:** Kısa Semptom Envanteri

YPİDÖ **:** Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği

TÜİK **:** Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1 Lise öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri (N=858) **30**
Çizelge 4.2 Lise öğrencilerinin ailelerine ilişkin özellikler (N=858) **31**
Çizelge 4.3 Lise öğrencilerinin KSE, HAVAÖ, YPİDÖ ölçeklerinden aldıkları puanlarının dağılımı **33**
Çizelge 4.4 Lise öğrencilerinin evde ve yurtta kalma durumlarına göre KSE, HAVAÖ, YPİDÖ ölçekleri puanlarının dağılımı..... **34**
Çizelge 4.5 Lise öğrencilerinin bazı sosyodemografik özelliklerine göre KSE puanlarının dağılımı **36**
Çizelge 4.6 Lise öğrencilerinin bazı sosyodemografik özelliklerine göre HAVAÖ alt boyutları puanlarının dağılımı..... **42**
Çizelge 4.7 Öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre YPİDÖ alt boyutları puanlarının dağılımı..... **44**
Çizelge 4.8 Lise öğrencilerinin KSE, HAVAÖ, YPİDÖ ölçek alt boyutları arasında korelasyon analizi..... **46**
Çizelge 4.9 Lise öğrencilerinde Ruhsal Belirti, Yaşam Anlam ve Amacı ile Psikolojik İhtiyaçlarının sosyodemografik değişkenlerce yordanması..... **51**

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 G power analiz sonucu **24**

Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

ÖZET

SOYDAŞ, Ceyda İnci. Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı, 2021.

Araştırma yurtta ve ailesinin yanında kalan lise öğrencilerinin yaşam anlam ve amaçları ile ruhsal belirtileri ve psikolojik ihtiyaç durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Çankırı ilindeki lise öğrencileri (N=9746), örneklemi ise, dahil edilme kriterlerini taşıyan öğrenciler oluşturmuştur (N=858). Veriler; Kişisel Bilgi Formu, Kısa Semptom Envanteri (KSE), Yaşamın Anlam ve Amacı Ölçeği (HAVAÖ), Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği (YPİDÖ) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; tanımlayıcı istatistik olarak yüzdelik, aritmetik ortalama, standart sapma, Kruskal-Wallis H testi, Mann-Whitney U, regresyon ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin yaşam anlam ve amaçları, ruhsal belirti ve psikolojik ihtiyaç puanlarının orta düzeyde olduğu, yurtta veya ailesinin yanında kalmanın bu durumları etkilemediği saptanmıştır. Sosyodemografik özelliklere göre; kadınların, sigara ve alkol kullananların, kronik bir hastalığı olan, çok çocuklu ailede yaşayan aile içi ilişkilerinde sorun yaşayan, ilgisiz, kayıtsız ve tutarsız anne baba tutum algısı olan, fiziksel bir kavgaya dahil olan öğrencilerin HAVAÖ alt boyutlarından hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu ve KSE puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, öğrencilerin KSE, HAVAÖ, YPİDÖ puanları arasındaki korelasyon analizinde önemli ilişkiler olduğu, hayatın anlam ve amacı azaldıkça, ruhsal belirti gösterme düzeylerinin ve psikolojik ihtiyaçların arttığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak; çalışma lise öğrencilerinin hayatlarında önemli anlam ve amaçlarının olmasının, ruhsal sağlık durumlarını belirlemede önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan, lise öğrencilerinin ruhsal olarak koruyucu ve geliştirici sağlık uygulamalarına öncelik verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik belirtiler, Psikolojik ihtiyaç, Yaşamın anlamı.

Determination of the Relationship Between Meaning and Purpose of Life, Mental Symptoms, and Psychological Needs in High School Students Living in Dormitories and with Their Families

ABSTRACT

SOYDAŞ, Ceyda İnci. Determination of the Relationship Between Meaning and Purpose of Life, Mental Symptoms, and Psychological Needs in High School Students Living in Dormitories and with Their Families, (Master's Thesis), Çankırı, 2021.

This study aimed to identify the relationship between meaning and purpose of life, mental symptoms, and psychological needs in high school students living in dormitories and those living with their families. The study's population consisted of high school students in Çankırı the 2019-2020 academic year (N = 9746). Sample of the study included all students who met the inclusion criteria (N = 858). The data were collected using Personal Information Form, The Brief Symptom Inventory (BSI), The Meaning and Purpose of Life Scale (MPLS), and the New Needs Assessment Questionnaire (NNAQ). Data were analyzed using descriptive statistics (percentages, means, and standard deviation), Kruskal-Wallis H test, Mann-Whitney U test, and regression and correlation analyses. In this study, it was found that the students' scores on the meaning and purposes of life, mental symptoms, and psychological needs tools were moderate, and that living in dormitories or with families did not affect these scores. According to the socio-demographic variables, the students who are female, smoked or consumed alcohol, have a chronic disease, are living in a multi-child family, have difficulties in their familial relationships, have a history of physical altercations, and whose parents' attitudes are perceived to be indifferent and inconsistent have higher scores on the meaninglessness of life and lack of purpose subscales of the MPLS and on the BSI. The correlation analysis found significant relationships between the students' BSI, MPLS, and NNAQ scores. Their levels of psychological symptoms and psychological needs increased as their meaning and purpose of life decreased.

In conclusion, this study found that meaning and purpose of life are key factors in determining the mental health status of high school students. Therefore, in promoting protective mental health practices in high school students, these factors should be a top priority.

Keywords: mental symptoms, psychological needs, meaning of life.

1.GİRİŞ

Dünya üzerinde 1.2 milyar ergen bulunmakta ve bu oran dünya nüfusunun %16'sını oluşturmaktadır. En genç nüfusa sahip ülkeler listesinde Afrika ve Asya ülkeleri bulunmakta, listenin başında ise genç nüfus oranı %48 olan Nijer yer almaktadır. (UNİCEF, 2019) Toplamda 83.154.997 nüfusa sahip olan Türkiye ise nüfusun yüzde 15.60'sına denk gelen 12.955.672 genç nüfus ile Avrupa'nın en fazla gencine sahip ülkesi konumunda yer almaya devam etmektedir (TÜİK, 2019). Bu bilgiler Türkiye'nin genç nüfusuna yönelik orta ve uzak vadeli biyopsikososyal müdahale programlarıyla karşılaşabileceği risklerin önlenmesi sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. Genç nüfusun başlangıç dönemi olarak nitelendirilebilecek olan "ergenlik dönemi" bu girişimler açısından öncelikle ele alınması gereken bir gruptur.

Ergenlik dönemi fiziksel, zihinsel, hormonal ve sosyal açıdan önemli gelişim ve değişimlerin yanı sıra ruhsal değişikliklerin de yaşandığı, yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır (Şahin ve Özçelik, 2016; Bayhan, 2019). Bu dönemde ergen; özgür olmayı, isteklerine ve seçimlerine kendisi karar vermeyi ister, yeni deneyimlere açıktır ve arkadaşlık, bir gruba dahil olmak, kabul görmek çok önemlidir ve grup içinde kalmak için oldukça fazla çaba sarf ederler. Bunun sonucunda duygu, düşünce ve tutumları yakın çevresi ve arkadaşlarından etkilenebilmektedir (Kılıç, 2016; Şahin ve Özçelik, 2016).

Ergenlik döneminde, aile ile çatışmalar ve bağımsız olma istekleri arasında bocalama yaşanabilmektedir. Bazen bu duygular ergenin ailesinden uzaklaşmasına, arkadaş ilişkilerine daha fazla yönelmesine ve sonuçta; çaresizlik, yalnızlık, güvensizlik ve başka riskli davranışlara eğilimine neden olabilmektedir. Ergenin başarılı bir kimlik gelişimi kazanması, bu dönem için en zorlu görevidir. Aile ve okul, ergenin kişilik ve davranışlarının gelişmesinde ve bu dönemin başarılı bir şekilde

tamamlanmasında önemli rol oynamaktadır (Kılıç, 2016; Şahin ve Özçelik, 2016). Etkili anne-baba tutumları, ergen ile anne-baba ilişkilerinin kaliteli olması, sosyal beceriler, benlik saygısı ve okul başarısını olumlu etkilemektedir. Anne-baba ile iyi iletişimde olan ergen, arkadaş gruplarında da aynı şekilde olumlu ilişkiler kurmaktadır (Kocayörük, 2010; Çetinkaya, 2018).

İçinde bulunduğumuz yüzyılda ergenlik dönemindeki bireyler pandemi, göç, savaş, deprem ve terör saldırısı gibi afetlerle ya da ebeveynlerini veya değer verdiği birisini kaybetme, ortam değiştirmek zorunda kalmaya bağlı stresli yaşam olaylarıyla karşılaşabilmektedirler. Bu nedenlere bağlı olarak ergenlerin de ruh sağlığı etkilenmekte ve ruhsal yardıma ihtiyaç duyabilmektedirler. Alan (2019) çalışmasında, çocuk-ergen psikiyatrisine başvuran 1079 ergenden %75.3'ünün en az bir tanı aldığını, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, iletişim problemleri, depresyon ve anksiyete bozukluğu görülme sıklığının arttığını bildirmiştir.

Ergenlik yılları, çoğunlukla eğitimde lise yıllarına karşılık gelmektedir ve bu süreçte ekonomik ya da ulaşım gibi sorunlar nedeniyle bazı ergenler, ailelerinden uzakta eğitimlerine devam etmek için pansiyon veya yurt gibi ortamlarda ikamet etmek durumunda kalmaktadırlar. Bu ergenler eğitim-öğretim sürecinde ailelerinden uzak kalmaları nedeniyle ihtiyaçları olan aile desteğinden mahrum kalmaktadırlar. Aileden ayrı kalmak ve yeni bir düzene uyum sağlamaya çalışmak, onların sorunlarla baş etmede zorlanmasına neden olabilmektedir. Ergen, kendini arkadaşlarının yanında rahat hissetmeyerek ve bu ortamdan kaçıp, arkadaşlarından kendisini soyutlayabilmektedir. Evden ve aile ortamından uzakta öğrenim görmenin sonucunda ise, ergende ruhsal problemler gözlenebilmektedir. Bu nedenle ergenlerin, bu süreçte çevrelerindeki kişilerden aldıkları destek daha fazla önem kazanmaktadır (Özyürek ve Demiray, 2010; Fırat ve Kaya, 2015).

Ergenler önceki gelişim dönemini stresli geçirmişlerse bu dönemi de stresli geçirme ihtimalleri artmaktadır (Kılıç, 2016). Ergenler bu dönemde hızlı fiziksel gelişme, kendine özen gösterme, kişiliğinin tam oturmaması, sosyal rolün belirsizliği ve anne-babaya olan bağımlılığın bitip kişiliğin kazanılması, artan cinsel ve agresif dürtülerle başa çıkma, bir gruba ait olma, arkadaş çevresinde kabul görme gibi durumlar ile baş etmeye çalışır ve bu problemlerle etkili baş edememek ise ergeni ruhsal bozukluklar açısından daha fazla riskli hale getirmektedir (Bakırcıoğlu, 2020).

3792 öğrenci ile yapılan bir çalışmada; ergenlerin çoğunluğunun heyecanlı, öfkeli ve çekingenlik gibi kişilik problemlerinin olduğu, beşte birinin ise; sıkıntı, bunalma ve kendisini yalnız hissettiğini saptamıştır (Erdener, Sezer ve Tezci, 2017).

Ebeveyn-ergen-yaşadığı yer ilişkisinin ele alınması, değişmekte olan toplum yapısının ergeni ne ölçüde etkilediği hakkında bilgi verebilmektedir. Ailede meydana gelen değişiklikler, ebeveyn ve ergen ilişkisini etkilemektedir. Ergenin gerek sosyal ilişkilerinin gerekse okulda meydana gelen problemlerin temelinde, ebeveyn ilişkilerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Hızlı değişim gösteren günümüz dünyasında ergenlerin, yaşamlarında anlam bulmalarının daha zor olduğu görülmektedir. Bu sıkıntıyı yaşayan ergenlerin ruhsal problemlerle daha sık karşılaşacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma ailesinin yanında ve yurtta kalan ergenler arasında yaşamın anlamı, ruhsal belirtiler ve psikolojik ihtiyaçları açısından farklılıklar olup olmadığının belirlenmesine ve risk durumu belirlenen öğrenciler için öğrenim gördükleri ortama uygun danışmanlık ve ruhsal desteğin sağlanması konusunda planlama yapılmasına ışık tutacaktır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı yurtta ve ailesinin yanında kalan lise öğrencilerinin yaşam anlam ve amaçları ile ruhsal belirtiler ve psikolojik ihtiyaç durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

1.2. Problemler

- Yurtta ve ailesinin yanında kalan lise öğrencilerinin yaşam anlam ve amaçları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Yurtta ve ailesinin yanında kalan lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Yurtta ve ailesinin yanında kalan lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Hipotezler

H_0: Lise öğrencilerinin yurtta veya ailesinin yanında öğrenim görme durumuna göre HAVAÖ, KSE, YPİDÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

$H_{1\text{-}1}$: Lise öğrencilerinin yurtta veya ailesinin yanında öğrenim görme durumuna göre HAVAÖ, KSE, YPİDÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

$H_{1\text{-}2}$: Lise öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile Kısa Semptom Envanteri puanları arasında anlamlı farklılık vardır.

$H_{1\text{-}3}$: Lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre Hayatın Anlam ve Amacı puanları arasında anlamlı farklılık vardır.

$H_{1\text{-}4}$: Lise öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile Yeni Psikolojik İhtiyaçlar puanları arasında anlamlı farklılık vardır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmada örneklemden elde edilen bulgular, sadece Çankırı ili lise öğrencilerinden edinilen veriler olması nedeniyle Türkiye evrenine genellenemez. Çalışma pandemi döneminde uygulanması nedeniyle öğrencilerle yüz yüze görüşme yapılamamıştır ve bu nedenle algılanan ana-baba ilişkileri ile ilgili veriler, sadece bireysel bilgi formundaki ankete verilen cevaplar ile sınırlıdır.

1.5 Sayıltılar

Araştırma için seçilen veri toplama yöntemlerinin amaca uygun olduğu, araştırmaya katılan lise öğrencilerinin çalışmada yer alan anketi ve ölçekleri samimi ve doğru olarak cevapladıkları, araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu, araştırmada kullanılan ölçeklerin; yaşam anlam ve amacı ölçeğinin lise öğrencilerinin yaşam anlam ve amacını yansıtacağı, KSE ölçeğinin lise öğrencilerinin psikolojik belirtilerini yansıtacağı, yeni psikolojik ihtiyaçlar ölçeğinin lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarını yansıtacağı sayıtlılarından hareket edilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlikte Biyopsikososyal Gelişim

İnsanlar, hayatı boyunca çeşitli gelişim dönemlerinden geçer ve her dönemde farklı özellikler gösterirler. Ergenlik, bu dönemler arasında en hızlı değişimlerin olduğu, çocukluk ve yetişkinlik dönemini birbirine bağlayan, fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişiklerle karakterize yetişkinliğe geçişin sağlandığı bir dönem olarak tanımlanır (Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Öngel, 2012; İnanç, Atıcı ve Bilgin, 2020). Ergen, Latince' de büyüme, olgunlaşma anlamına gelen "adolescere" karşılığı olarak kullanılmış ve bir süreci ifade etmektedir. Ergenlik dönemi 11-15 yaş arası başlayıp, 16-21 yaş aralığına kadar devam etmekte ve gelişim özellikleri bireyden bireye farklılık göstermektedir. Ergenliğin eskiden beri, büyük bocalamaların görüldüğü ve fırtınalarla dolu olan bir dönem olduğu düşünülmektedir. Birey, birtakım tepki ve değerleri ile çatışmaya girmekte ve sonucunda stres yaşamaktadır. Bu nedenle, ergenlik dönemi "fırtına ve stres" dönemi olarak ifade edilmektedir. Bu çatışma her ergende farklı düzeylerde yaşanmakta ve ergen, zayıf ve savunmasız kalabilmektedir (Atak, 2020; Bayhan,2021). Ergenler bu dönemde kendilerini ispat etme ve hedeflerine ulaşmak için uğraş içerisindedirler. Fiziksel, sosyal, hormonal ve psikolojik olarak görülen hızlı değişimler ve bu duruma uyum sağlama çabaları, ergeni bazı problemlerle karşı karşıya bırakmaktadır (Calderon, Testal, Garcelan ve Perpina, 2017; Yöyen, Azaklı, Üne, Demirci ve Merdan, 2017).

Ergenlikte görülen gelişimleri; a)biyolojik ve fiziksel gelişim, b) bilişsel gelişim, c) psikososyal gelişim olmak üzere 3 başlık altında gruplanabilir.

a)Biyolojik ve Fiziksel Gelişim: Biyolojik gelişim, kas iskelet sistemlerinde görülen hızlı büyüme ve cinsel gelişmeyi kapsamaktadır. Ergenlik dönemi boyunca, bireyin vücudu yetişkin ölçütlerine ulaşmaktadır ve ergenler üreme yeteneği kazanmaktadırlar. Ergenlikte büyüme hızı, diğer dönemlere oranla hızla artmaktadır. Bu hızlı büyümeye, bazı fiziksel özelliklerin değişimleri eşlik etmektedir. Bunlar, birincil ve ikincil seks karakteri olarak kabul edilen değişimlerdir. Birincil seks

karakterleri; gonad ve genital organlar ile alakalı gelişimler olmaktayken, ikincil seks karakteri ise; vücudumuzda meydana gelen değişimlerdir. Bunların yanı sıra vücutta yağ dağılımı değişimi, iskelette gelişim, boyda uzama, kadınlarda menarş, erkeklerde spermatogenez başlaması olmaktadır. Kadınlar, erkeklere göre ergenliğe daha önce girmektedir ve daha kısa zamanda cinsel olgunluğa erişebilmektedir. Cinsiyetler arası değişim, herhangi bir gelişim döneminde, bu dönemdeki kadar belirgin olmamaktadır (Yöndem ve Taylı, 2019; Bacanlı, 2021; Bayhan, 2021; Çelik, 2021). Meydana gelen hormonal değişim, ergende davranış değişikliklerine neden olabilmektedir. Bunlar; yalnız kalmayı isteme, çalışmaya karşı direnç gösterme, cinsellik ile uğraşma, kendine güvenmeme, mutsuzluk, duygusallaşma, otoriteye direnme, utanma gibi olumsuz durumlara neden olmaktadır (Yöndem ve Taylı, 2019).

Ergenler, bu dönemde bedeniyle fazla ilgilidir ve ideal vücut ölçülerinde ailesi, akranları ve toplum etkili olmaktadır ve beden imajlarına yönelik olumsuz düşünceleri, benlik saygılarında azalmaya neden olmaktadır. Ayrıca ergenin alması gereken sorumluluklar vardır, dönemin değişiklikleriyle ilgili baş etmeye hazır değildir ve bu durum ergene zor gelmektedir. Ergenlik, gelişim dönemlerinden en önemlisi ve en kritik olanıdır. Gelişimsel işlevlerini yerine getirmek ruh sağlığı açısından önemlidir. Bu işlevleri yerine getiremeyen ergenler ise, ruhsal sorunlar yaşayabilmektedir (Çelikkaleli, 2015; Bayhan, 2021).

b) Bilişsel Gelişim: Bilişsel gelişim; kişinin çevresini algılaması, algılayıp öğrenmesi, bu öğrendiklerini hatırlaması ve problem çözebilmesi gibi işlevlerin gelişimini açıklamaktadır (Yöndem ve Taylı, 2019; Bayhan, 2021). Ergenliği psikososyal kuramlardan Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı ile açıklamak gerekirse; bu kuruma göre **s**oyut işlemler dönemi, 11-12 yaşlarında ergenlik ile başlamaktadır. Ergenler, bu dönemde problem çözmek için mantığını geliştirmektedir. Bilişsel yapı bu dönemde olgunlaşıp akıl yürütme ve düşüncenin niteliği en üst düzeye ulaşmaktadır. Soyut işlemler döneminde birey, yetişkin düşünce şekli kazanmakta ve olayları farklı değerlendirebilme, soyut kavramlar ile ilgili fikir yürütebilme gibi daha üst düzey zihinsel işlemler yapabilmektedir. Bu dönem ile benmerkezci düşünme biçimi tekrar görülmeye başlamaktadır (Engin, 2014; Wadsworth, 2015; Özgüngör, 2021). Ergenlikte soyut işlemler dönemi boyunca, sosyal yönleri gelişmeye devam etmektedir. Bu kurama göre; bilişsel gelişim hiyerarşik bir şekilde devam etmektedir. Bu hiyerarşik yapı, bir önceki dönemin özelliklerini de içine alacak şekilde devam etmektedir ve bir gelişim dönemi atlanarak diğerine geçiş olmamaktadır (O. Özdemir,

P. Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012; Engin, 2014; Wadsworth, 2015; Yöntem ve Taylı, 2019).

Ergenler, fiziksel değişikliklerden dolayı şaşkın haldedir ve bu nedenle duygularında tutarsızlık görülmektedir. Meydana gelen değişimler nedeniyle uyum problemleri yaşamaktadırlar. Ergenlik döneminin ilk zamanları; beden imajını, değerlerini, ruh halini ve sosyal ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Erken olgunlaşan erkekler, diğerlerine oranla bedenlerinden memnun olup, genellikle pozitif bir ruh haline sahip olmaktadır. Fakat, erken olgunlaşan kadınlarda, diğer arkadaşlarına göre depresyon, anksiyete, ebeveyn çatışması ve beden imajlarını beğenmeme gibi problemler yaşamaktadırlar. Bu dönemde yaşadığı problemlerde, ergen iyi yönlendirilirse sorunsuz olarak gelişim dönemini tamamlayacaktır (Kılıç, 2016; Bayhan, 2021).

Aileden ayrılma, bağımsızlık kazanma, kendilerini kanıtlama çabaları, sosyalleşme, karşı cins ile ilişkiler, arkadaşlarla iletişimin artması, çevrenin istediği şekilde davranmak için bazı duygularını bastırmaktadır ve bu durum ergenlerde sorunlara neden olabilmektedir. Ergenlerin duygularında dengesizlik söz konusudur ve kendi içinde çelişkiler yaşamaktadırlar. Yalnız kalmaktan hoşlandıkları gibi bir gruba ait olmayı da istemektedirler (Bakırcıoğlu, 2015; Atak, 2020; İnanç ve diğerleri, 2020). Bu dönemde ergenlerin, değişimler arasında denge kurup, bunlara uyum sağlamaya çalışırken etkili baş etme yöntemleri yetersiz olduğu için kendilerini ifade etmekle ilgili sıkıntılar yaşabilirler. Bu sorunlar da yaşamını olumsuz etkilemekte ve sonucunda duygu yoğunluğu, ödipal çatışma, aile ve okul başarısı ile ilgili problemler, depresyon, obsesyon, anksiyete gibi sorunlar yaşanabilmektedir (Parlaz ve diğerleri, 2012; Çelikkaleli, 2015; Eke, 2021). Ergenlerde görülen bu ruhsal sorunlar hem ergen için hem de yakınları için sosyal, duygusal, akademik ve maddi sorunları beraberinde getirmektedir. Ergenlik, tıpkı 0-1 yaş döneminde olduğu gibi, büyüme ve gelişmenin en hızlı dönemi olduğu için hastalıkların erken tanı ve tedavisi önemlidir. Erken tanı ve tedavi, ergenin normal gelişimini tamamlamasına ve ileride olabilecek biyopsikososyal sorunların önlenmesine yardım edebilir (Meriçli, Yıldız ve Baykal, 2019).

Özetle, ergen bu dönemde, ebeveynleri ve toplumdaki diğer yetişkinlerden duyguları, düşünceleri ve davranışları açısından bağımsızlığını kazanmaya çalışmaktadır. Ergen; toplumla bütünleşirken, öz benliğinin bilincine varmalı, bilişsel

becerilerini geliştirmeli, sosyal hayat için gereken bilgiye, görgüye ve ruhsal yeterliliğe sahip olmalıdır.

c)Psikososyal Gelişim: Sosyalleşme, kişinin doğumundan itibaren, toplumun beklediği rol ve sorumlulukları yerine getirmek için aile, akranları ve çevresi ile yaşadığı toplumun normlarından haberdar olması ve buna uygun davranmaya çalışmasıdır (Şahin ve Özçelik, 2016; Demircioğlu, 2021; Duy ve Şahin, 2021). Ergenlikte ilk sosyalleşme, aile ile başlamaktadır. Bu nedenle sosyalleşme çocukluk döneminde başlayıp, ergenlikte ise aile dışına çıkmakta, okul ve akranları ile devam etmektedir. Bu süreçte ergenler için önemli olan mevzularda ebeveynleri, hala ilk başvurduğu kişiler olmaktadır (Bakırcıoğlu, 2015; Demircioğlu, 2021). Ebeveyn-ergen ilişkisinin iyi olması, ergenin çevreye olan uyumunu arttırmaktadır. Bu dönem süresince sosyal ve duygusal görevleri; özerklik, yeterlik ve bireysellik kazanıp, kendini düzenlemektir. Özerklik; davranışsal bağımsızlığı kazanmayı, yeterlik ise kişinin artmakta olan becerilerini aramasını ifade etmektedir (Küçükali, 2018; Seven, 2021). Özerklikte, karar verme ve bağımsızlık önemlidir. Ergenin yeni beceri kazanımının artması ve başarılı olması, zorluklarla baş etmesini kolaylaştırmakta ve içsel memnuniyeti sağlamaktadır. Özerklik ve yeterliliğin desteklenmesi, ergenin kendisini faydalı ve yetenekli hissetmesine olanak tanımaktadır. Ergenlik döneminde, bağımsızlık çabası artmakta ve iletişim şekillerinde görülen değişim nedeniyle ergen, ailesiyle çatışıp sürekli uyarı almaktadır ve aileleri bu nedenle ergene sınır koymaktadır (Seven, 2019; Duy ve Şahin, 2021). Ergenin, fiziksel ve duygusal değişimi nedeniyle çevresini ve kendini anlama yetenekleri hızlanmakta, çevresiyle ilişkileri ve iletişimi de değişmektedir. Bu değişimlere uyum sağlamakta zorlanması; ailesi ve kendisine yabancılaşmasına, utangaçlık yaşamasına ve yalnızlığa neden olmaktadır. Dengeli ve uyumlu olan çocukluğun yerini, telaşlı, memnuniyetsiz ve öfkeli bir ergen almaktadır (Bakırcıoğlu, 2015; Duy ve Şahin, 2021).

Ergenler, sosyalleşmesini henüz tamamlamamış fakat hızlı bir sosyalleşme sürecinde olan bireylerdir. Ergenler ne çocuktur ne de yetişkin bireydir. Bu dönemde ergenler, kendisini yetişkin gibi görmekte ve davranışlarını çevresindeki yetişkinlere göre ayarlamaktadır fakat aynı zamanda çocukluktan getirdiği özelliklerinin bir kısmını korumaktadır. Bu dönemin özellikleri; duygusal coşku, çatışma, hemen kurulan ve bozulan ilişkiler, ilgi çekmek, çabuk öfkelenip sivrilme, hemen etkilenme ve rol sahibi olma çabalarıdır. Ergen, toplumsal saygı ve statü kazanmak istemektedir ve bu da toplumsal uyuma bağlıdır. Toplumsal uyum ise bu dönemdeki

gereksinimlerin karşılanmasına bağlı olmaktadır. Çevresinde kişiliğine yön verecek bireyler ile özdeşleşme yapmakta ve bu sayede kimliğini bulmaya çalışmaktadır (Şahin ve Özçelik, 2016).

Kişilik; kişiyi başka insanlardan farklı kılan, doğuştan gelip sonradan edindiğimiz, tutarlı bir biçimde gösterilen niteliklerin tümünü içermektedir. Kendimize özgü düşünce ve davranışların tümüdür. Kişinin bilişsel, sosyal, fizyolojik ve duygusal özelliklerinin devamlılığını gösteren yönlerini kapsamaktadır. Kişiliğin gelişmesi, olgunlaşma ve öğrenme sonucu bireyselleşip, toplumsallaşma süreçlerinin birbirini etkilemesiyle oluşmaktadır (Akbay, 2019; Çok ve Akgül, 2021).

Ergenlik, bireyin kendisini keşfettiği ve kimlik gelişiminin olduğu, çocukluktan yetişkinlik niteliği kazandığı bir dönemdir. Kimlik gelişimi, ergenlik döneminin önemli psikososyal yönüdür. Ergen bu dönemde kim olduğunu sorgulayıp, gelişimsel değişimlere uyum sağlamak için çaba harcayıp, diğer taraftan da toplumun beklentileri ile kendi isteklerinin arasında denge kurmaya çalışmaktadır. Aile ve çevre, kimlik gelişiminin gelecekteki halini etkileyen, büyük oranda şekillenmesini sağlayan en önemli faktördür (Kılıç, 2016; Yöyen ve diğerleri, 2017; Bayhan, 2021; Çok ve Akgül, 2021; Demircioğlu, 2021).

Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramına göre; birçok gelişim döneminden geçeriz ve bu dönemlerin zamanı biyolojiktir. Erikson, insan gelişimini sekiz evrede tanımlamış ve bu evrelerde kişinin başarması gereken psikososyal görevler olduğunu ifade etmektedir. Kişilik gelişimi hayat boyu devam etmektedir (Engin, 2014; Seven, 2019). Ericson'a göre kimlik oluşması için iki önemli faktör bulunmaktadır. Birincisi; çocukluk çağındaki özdeşimini kabul ya da reddetmesi, ikincisi ise; ergenin yaşadığı tarihsel ve sosyal bağlamdır. Ergenler bu dönemde çocukluk çağında öğrendiği beceri, rol, değerler ve özdeşimleri diğer kişiler ile karşılaştırmakta ve toplumdaki yerini bulmaya çalışmaktadır. Her yaşam evresinde kişi, bir karmaşa ve çatışma yaşamakta ve bu karmaşa bir sonraki döneme olumlu veya olumsuz olarak yansımaktadır. Gelişim döneminden, olumlu ve olumsuz özelliklerden hangisinin kişi tarafından kazanılacağı önemlidir. Bu görevler başarılı olarak tamamlanırsa kişiliğe pozitif nitelik kazandırmakta ve ergenin gelişiminde ilerleme görülmektedir. Fakat görev başarı ile tamamlanmazsa çatışma doyumsuz şekilde çözülür, ergenin gelişimi bu durumdan olumsuz etkilenir ve kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası yaşanır (Engin,2014; Orhan ve Ayan, 2018; Seven, 2019; İnanç ve diğerleri, 2020). Freud ise kişilik gelişimi

için, doğumla başlayıp geçirilen psikoseksüel gelişim aşamaları olduğunu ifade etmektedir. Eğer çocuklukta travmalar yaşanmış ve gelişim dönemi iyi atlatılamamışsa çocuk bu dönemin özelliklerini kazanamayacaktır. Çünkü çocuklukta yaşanan problemler, ergenlik döneminde de devam edecek ve kişiliğin oluşmasını engelleyecektir. Ergen, önceki gelişim dönemlerini iyi atlatabilirse, yetişkin sorumluluğu almaya başlamaktadır. Kişinin çocuklukta yaşadıkları, ebeveynleri ile iletişimi, kişiliğinin temellerini oluşturmaktadır. Ebeveynlerin çocukları ile bulundukları gelişim dönemine uygun iletişim ve tutumları, ergenlerin sonraki gelişim dönemlerine geçişini kolaylaştırmaktadır ve daha sağlıklı kişilik geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Kişinin vazifesi, bir dönemden diğer döneme geçtikçe olumlu kimliğe sahip olmaktır. (Engin, 2014; Orhan ve Ayan, 2018; İnanç ve diğerleri, 2020).

Kişiliğin oluşumunu ele alan önemli diğer bir kuram olan Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramına göre ise; insanların davranışları ve kişiliğin gelişiminde, öğrenme önemlidir. İnsanların çoğunluğu gözlem yolu ile öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Gözlem yoluyla öğrenmede, model alma vardır ve cinsiyet rollerinin ve cinsel kimliğin oluşumunda etkili olmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2020; Esen, 2021).

Aileyle olan ilişkiler ve okul; ergenin duygusal, zihinsel ve sosyal yönden gelişimini etkileyen faktörlerdendir ve kimliklerinin oluşmasında önemlidir. Bunların eksikliği, ergenin zayıf bir kimlik kazanmasına neden olabilmektedir (Şahin ve Özçelik, 2016; Çetinkaya, 2018). Çünkü karakter esnektir ve içinde olduğu çevreden etkilenmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarına tutumları çok önemlidir. Çocuğun yaşı büyüdükçe çevresi değişmekte ve ailenin etkisi azalmaktadır. Kimlik gelişiminde akran ilişkileri, kültür, sosyal çevre gibi faktörler öne çıkmaktadır. Kişilik yaşam süresince devam eder ve bu süreçte amaç, ergenin olgun ve dengeli bir benlik oluşturmasıdır. Bu dönem sonunda kendisi ile ilgili seçimleri ve hedefleri belirginleşmektedir. Ergen, kimlik kazanarak çevresi ile olan ilişkisini ve toplumdaki yerini belirlemektedir (Kılıç, 2016; Bayhan, 2021).

Değişen beden yapısı, artan sorumlulukları, kararlarını ve hedeflerini kendisi belirlemek isteyen ergen, ailesiyle ve arkadaşlarıyla iletişimini azaltıp, ruhsal ve sosyal problem yaşayabilmektedir (Meriçli ve diğerleri, 2019; Bayhan, 2021). Bu problemler sonucunda kimlik karmaşası yaşamaktadır, bu her ergen için doğal bir süreçtir. Toplumda kendine uygun bir rol bulursa ergen kimlik kazanmaktadır. Bu süreci tamamlayamayan ergen rol karmaşasına girmektedir. Rol karmaşası yaşayan ergen, bu

gelişim döneminin çatışmalarını, arayışlarını çözümleyememiştir. Çözümlenemeyen bu kimlik krizi sonrasında ergenler; anksiyete, kendisinden emin olamama, kendisine yönelik değişen duygular, aşırı gelişmiş beden imajı gibi problemler yaşamaktadır (Bakırcıoğlu, 2015; Akbay, 2019). Kimlik krizi aşılamadığında, ergenin psikolojik destek alması gerekmektedir. Bu dönemde ergenler, kendilerine yetebildiklerini göstermeye çalışsalar da temelde güveneceği kişilerden destek almak istemektedirler ve bu konuda aileye ihtiyaçları olmaktadır.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde; yurt dışında 1009 ergen ile yapılan bir çalışmada; ebeveynleri ile daha zayıf ilişkiye sahip ve çatışma içerisinde olan ergenlerde, daha düşük benlik saygısı, zayıf psikoloji ve daha fazla fiziksel belirti saptanmıştır (Sweeting ve West, 1995).

Ülkemizde ise; 959 lise öğrencisi ile yapılan başka bir çalışmada, üç ergenden birinin, keyifsiz, durgun, zevk almama, karar vermekte sorun yaşama ve kendisini zorluk altında hissetme, mutsuzluk gibi şikayetler bildirdiği ve ergenlerden %60.5' inin önemli ruhsal problem yaşadığı belirlenmiştir (Eskin, 2000).

2.2. Ergenlikte Destek Faktörleri

İlk sosyal ilişkiler ailede başlar. Bu nedenle, ailenin ve çevrenin sağlıklı bireyler yetiştirmede önemli rolleri vardır (Çetinkaya, 2018; Demircioğlu, 2021). İletişimin iyi olduğu ailede büyüyen birey, etrafı ile iletişim halinde, özgüvenli, kendisini iyi ifade edebilen ve hoşgörülü kişiler olup, çevreye daha kolay uyum sağlamaktadır. Toplumların oluşmasında, sosyal ilişkilerin iyileştirilmesinde ana unsur; mutlu ve huzurlu aile ortamıdır. Aile, değer verildiğini hissetme, sorumluluk sahibi olma, güven hissi ve sorunlarla baş etme becerilerinin gelişimine katkı sağlayan unsurdur (Bakırcıoğlu, 2015; Çetinkaya, 2018; Küçükali, 2018). Ergenin, anne-baba tutumlarını örnek alarak güvensizlik, yetersizlik ve suçluluk duygusu yaşaması, negatif kimlik gelişimine neden olacaktır. Ebeveynlerin iyi örnek olmaması, yetersiz olması sonucunda da ergenin sorunlarla baş etmesi zorlaşacak, çatışmalar yaşanacak ve ruhsal hastalıklar açısından riskler taşıyan sağlıksız bir kimlik gelişimi söz konusu olacaktır (Bakırcıoğlu, 2015; Çetinkaya, 2018; Demircioğlu, 2021). Ergenler, aile üyeleri tarafından desteklendiğinde ise; ailelerin %75'inin bu dönemi birkaç kalıcı güçlükle geçirdiği bildirilmektedir (Martin, Bascoe ve Davies, 2017).

Ergenlerin zarar görmelerini engelleyen ve istedikleri desteği sağlayan ebeveynleridir. Ailenin çocuğun ruh sağlığı üzerine pozitif etkisi olduğu kadar negatif etkisi de olmaktadır. Ergenler, ailesinde öğrendiği iletişim ve davranışlar ile çevresiyle iletişime geçerler. Ailede olan problemler, ebeveynlerin vefatı, boşanma gibi durumlar onların gelişimlerini, akademik başarılarını, akran ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Bu problemler, ergenlerin yalnız kalmasına neden olmakta, davranış problemlerine ve anksiyete, depresyon vb. ruh sağlığı sorunlarına neden olmaktadır (Kumbas, Çam ve Keskin, 2009; Bakırcıoğlu, 2015; Nalbant ve Babaoğlan, 2016; Aydoğdu ve Gürsoy, 2018; Çetinkaya, 2018).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdiği tutumlar, çocuğun ruhsal uyumu açısından önemli bir faktördür. Ebeveynin destekleyici tutumu ergene olumlu yansırken kısıtlayıcı tutumları ergende ruhsal problemlere yol açmaktadır (Çetinkaya, 2018; Seven, 2019; Demircioğlu, 2021). Anne-babanın doğru ve yanlış bulduğu davranışları söylemesi, kurallar koyması ve tutarlı olması, ergenin yaşamı hakkında bilgili olması; ergenin özerk olması, ergen-aile ilişkisi, ergen ruh sağlığını pozitif yönde etkilemektedir. Ebeveyn çatışması yaşayan ergenlerde ise; saldırganlık, depresif ruh hali, akademik stres, tütün kullanımı gibi belirtiler görüldüğü bildirilmiştir (Küçükali, 2018; Yu, 2019).

Ergenler ebeveynlerinin yaptıklarıyla ilgilenmelerini, zaman zamanda moral vermelerini ve destek olmalarını isterler. Ergenlerin bu dönemde yönlendirmeye ve disipline ihtiyaçları vardır. Konuşmak, ergenler için en yararlı olduğu düşünülen disiplin çeşididir. Problem çözmede en başarılı olan aileler; karşılıklı saygı gösterebilen, birbirlerinin ihtiyaçlarına önem veren, fikir alışverişinde bulunabilenlerdir (Çetinkaya, 2018; İnanç ve diğerleri, 2020).

Ergenin, toplum için yararlı bir birey olabilmesi ve sağlıklı kimlik gelişimi için, ailenin çocuğuna sevgi, saygı göstermesi, tutarlı ve disiplinli olması, uygun baş etme yöntemlerini öğretmesi gerekir. Dönemin sorunlarıyla baş etmekte zorlanan ergenler, kendisini anlayan ve sorunlarını ifade edebileceği bir desteğe ihtiyaç duyarlar. Fakat aile maddi güçlükler, boşanmalar, ebeveyn kaybı gibi nedenlerden dolayı bunları yapamayabilir. Ailede iletişim sorunları, bireyin riskli davranışlarının artmasına neden olmaktadır. Ergenin büyüdüğü aile ya da yurtlar, sağlıklı birey olabilmeleri için gereken davranışları öğretmekte yetersiz kalırsa, ergenler sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu durum, ergenlerin kendisini yalnız hissetmesine, sosyal

destek eksikliğine, gelecek ile ilgili olumsuz düşüncelere ve ruhsal problemlerin görülmesine sebep olabilmektedir (Tambağ ve Öz, 2005; Acar ve Çakır, 2015; Bakırcıoğlu, 2015; Nalbant ve Babaoğlan, 2016; Aydoğdu ve Gürsoy, 2018).

Ergenler, bazı nedenlerle ebeveynlerinden ve aile ortamından uzakta eğitimlerine devam etmek için yurt veya pansiyonlarda kalmaktadırlar (Özyürek ve Demiray, 2010; Karataş ve Atıcı, 2014). Yurtların görevi, aile ve ev ortamı oluşturup kişiyi hayata hazırlamak ve disipline etmektir (Uysal, 2016; Özdemir ve Orhan, 2020). Bunun yanı sıra yurtlar, evlerine yakın olmayan okullarda da öğrencilerin eğitim almalarına imkan sağlamaktadır. Ayrıca yurtlar, güvenlik, okula ulaşım kolaylığı, beslenme, barınma gibi ihtiyaçları karşılayıp, belletmen öğretmen gözetiminde düzenli ders çalışma ortamı sağlayarak öğrencilere programlı bir hayat sunmaktadır. Birlikte hareket edebilme, sosyal ilişkileri arttırabilme, yardımlaşma, fikir alışverişi gibi pozitif yönleri ile öğrenciye katkı sağlamaktadır.

Yurt hayatı, ergenler için karar alma, yalnızlıkla ve aileden ayrı kalma ile baş etme, toplu hayata uyum sağlama gibi konuları içermektedir (Özdemir ve Orhan, 2020). Yurtların öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olduğu gibi kendi hayatlarında, aile ilişkilerinde hem de sosyal ilişkilerinde olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Örneğin; yurttaki öğrenci sayısının fazlalığı ve aileye duyulan özlem yurtta kalan ergenler için başlıca problemlerdendir.

Ergen, kendini arkadaşlarının yanında rahat hissetmeyebilir ve bu ortamdan kaçıp arkadaşlarından kendisini soyutlayabilir. Bu nedenle, ergende sosyal uyum sorunu doğmaktadır. Evden, aile ortamından uzakta öğrenim görmek, yurda alışamama, tanımadığı kişilerle aynı odada kalma, ergende ruhsal problemleri de getirmeye başlamaktadır (Çoknaz, Yıldız, Erbil ve Altıntaş, 2018; Sarıduman ve Kılıçoğlu, 2018).

Ergenler, eğitim-öğretim sürecinde nadiren ebeveynlerinin yanına gidebilmekte ve bu nedenle ihtiyaçları olan sosyal destekten mahrum kalmaktadırlar. Sonuç olarak aileye duyulan özlem, ergenlerin başlıca problemi halini almaktadır. Bu problem, ergenlerin kendilerini yalnız ve mutsuz hissetmelerine, stres düzeylerinin artmasına ve karşılaştıkları problemler ile baş edebilmekte zorlanmalarına neden olmaktadır (Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2005; Özyürek ve Demiray, 2010; Karataş ve Atıcı, 2014; Fırat ve Kaya, 2015; Özdemir ve Orhan, 2020).

Ailesi dışında yurt vb. ortamlarda kalan öğrenciler ile yapılmış çalışmalarda; ailesinden ayrı olan öğrencilerin ruhsal olarak olumsuz etkilendiği ve öğrencilerde anksiyete (Savcı, 2013), depresyon, somatizasyon, hostilite, olumsuz benlik (Eskin, 2000; Tümkaya, 2005; Sağlam, 2014;İkiz ve Çınkı, 2016; Aydoğdu ve Gürsoy, 2018), yalnızlık, tükenmişlik, öfke gibi problemlerin daha fazla görüldüğü (Çalıkoğlu, 2010;Acar ve Çakır, 2015) ve etkisiz baş etme yöntemleri kullandıkları saptanmıştır (Fırat ve Kaya, 2015). Bu sonuçlar ailesinden ayrı olan öğrencilerin ruh sağlığı açısından riskli olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

2.3. Ergenlik ve Ruhsal Belirtiler

Ruh sağlığı; bireyin kendisiyle, çevresiyle ve toplum ile barış içinde olup düzen, denge ve uyum sağlamak için çaba harcaması iken ruh sağlığı sorunları ise; duygu, düşünce ve davranışlarında tutarsızlık, uygunsuzluk ve yetersizlik ile kendini gösteren problemlerdir. Ruhsal belirtiler; kalıtsal, çevresel etmenler sonucunda meydana gelen, kişinin hayat kalitesini etkileyip, bazı problemler yaşamasına neden olan, ruh sağlığıyla ilgili semptomlardır (Çam ve Bilge, 2014; Bakırcıoğlu, 2015).

Ruh sağlığı sorunları, dünya çapında önemli sayıda ergeni etkilemekte, morbidite ve mortalitenin en önemli nedenleri arasındadır. Çocukluk ve ergenlik döneminde görülen ruhsal bozuklukların yetişkinlik boyunca kalıcı etkileri olmaktadır ve ergenlerin gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Bazı ergenler bu dönemi sorunsuz atlatırken bazıları ise kendisinin ve çevresindekilerin hayatlarını da olumsuz şekilde etkileyebilecek ruhsal ve davranışsal problemlerle karşılaşmaktadırlar (Polanczyk, Salum, Sugaya, Caye ve Rohde, 2015; Gardner ve diğerleri, 2020).

Ruh sağlığı, süreklilik gerektiren bir durumdur. Bireyin ruh sağlığının yerinde olması, üzüntü, stres ve sıkıntı yaşanmayacağı anlamına gelmemektedir. Kişi sürekli anksiyete, stres vb. durumlar yaşıyorsa bu durum ruh sağlığı ile alakalı bir sorun olduğunu göstermektedir. Hayatta fiziksel ve psikolojik sağlığı etkileyebilecek birçok faktör bulunmaktadır. Asıl sorun, bu faktörlerle nasıl baş edilebileceğine yönelik bilgi ve beceri kapasitesine sahip olmaktır (Seven, 2021).

Ruh sağlığı yerinde olan kişiler; kendisini olduğu gibi kabul eden, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olan, kendine güvenen, bağımsız ve öz saygısı yüksek olan kişilerdir. Ruh sağlığı yerinde olan kişiler, stresle başa çıkmakta ve çevresini olduğu

gibi kabul etmektedir. Kişiler arası ilişkileri iyi olup, çevresi ile rahat iletişim kurmakta ve problem çözmede yeterli olmaktadır (Seven, 2019).

Ruhsal hastalıklar ise kişilerin duygularında, düşüncelerinde ve davranışlarında meydana gelen sapmalardır. Belirtileri, bireye ve ailesine acı verip, bireyi rahatsız ve mutsuz etmektedir. Bireyin uyumunu bozup, kişiler ile iletişimini, çalışma hayatını etkilemektedir. Ergenlerde, fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlar nedeniyle farklı talepler, tercihler ve heyecanlı davranışların hakim olduğu ruh hali görülmektedir (Bakırcıoğlu, 2015). Ergenlik dönemi, birçok gelişimin görüldüğü, çocuk ve erişkin dönemleri özelliklerinden farklı fakat, çocukluk ve yetişkinlik arasında kalmış çalkantılı bir gelişim aşamasıdır (Costello, Copelans ve Angold, 2011; Öztop, 2012; Bayhan, 2021). Bu dönemde ergenlerin anne-babasından ayrılıp özerklik ve kimlik kazanma arayışı, yaşıtları ile iletişimin artması, değişen fiziksel görüntüsü ile vücut imajı geliştirmesi, öfke ile başa çıkma gibi dönemsel görevleri olmaktadır. Bunları başarıyla yerine getirmeye çalışmak, kişileri ruh sağlığı açısından daha hassas bir dönem haline getirmektedir. Bu nedenle ergenlerin, ruhsal problemler ile karşılaşma ihtimali daha yüksektir (Öztop, 2012).

Ergenlik, ruhsal problemlerin sık görüldüğü dönemdir ve yetişkinlerdeki psikiyatrik bozuklukların %50'si ergenlik döneminde ortaya çıkmaktadır (Belfer, 2008). Ergenlikte biyolojik ve fiziksel olgunlaşmaya; sosyal, toplumsal ve eğitimsel beklentiler, sorumluklarının ve karşı cinse olan ilginin artması eklenmektedir. Ergenlik, ruh sağlığı açısından önemli bir gelişim dönemidir; bir dizi psikiyatrik bozukluklar ergenlik döneminde ortaya çıkmaktadır. Dört ergenden birinde ruhsal problemler görülmektedir. Bu dönemden olumsuz etkilenen ergenlerde en sık görülen problemler; anksiyete ve depresyondur (Johnson ve Wolke, 2013).

Ergenlerde görülen diğer ruhsal problemler ise; hostilite, somatizasyon, olumsuz benlik, panik bozukluk, agorafobi, özkıyım, suça eğilim, madde kullanımı, davranış ve yeme bozukluğu, DEHB (Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu) dir (Najman ve diğerleri, 2008; Merikangas ve diğerleri, 2010; Costello ve diğerleri, 2011; Öztop, 2012; Topaktaş, 2015; Polanczyk ve diğerleri, 2015; İkiz ve Çınkı, 2016; Alan, 2019; Gardner ve diğerleri, 2020). Kadın ergenlerde; anksiyete, depresyon, ebeveyn ve okul ile ilgili problemler daha sık görülürken, erkeklerde ise; okul ile ilgili problemler, öfke, davranış sorunları daha fazla görülmektedir (Görker, Korkmazlar,

Durukan ve Aydoğdu, 2004; Yılmaz, 2010; Öztop, 2012; Topaktaş, 2015; Yıldırım, 2016; Serin ve Topses, 2017; Karaman, 2018).

Yapılmış diğer çalışmalarda ise; benlik saygısı düşük, aile ile tartışma içerisinde olan (Eskin, Ertekin, Harlak ve Dereboy, 2008; Sarı, 2008), ilgisiz anne baba tutumuna sahip, anne eğitim seviyesi düşük, sigara kullanan, sosyoekonomik seviyesi düşük (İkiz ve Çınkı, 2016; Karaman, 2018; Zhou, Fan ve Yin, 2018), sosyal desteği az ve problem çözme becerisi zayıf olan (Eskin, Ertekin, Harlak ve Dereboy, 2008), hayatından memnun olmayan (İkiz ve Çınkı, 2016) ergenlerde anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve somatizasyonun daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda lise öğrencilerinin kendisini ve hayatı anlamlandırmasının ruhsal iyilik hali açısından önemli olduğu görülmektedir (Çakmak, 2018; Karaman, 2018).

2.4.Yaşamın Anlamı ve Yaşamda Amaçlar

Günümüzde bireyler pandemi, göç, savaş, deprem vb. doğal ve beşeri afetler, ekonomik dengesizlikler gibi nedenlerden dolayı belirsizlikler ve çözümsüzlükler yaşayabilmektedir. Bu belirsizlikler, bireyin yaşamındaki olayların anlamını sorgulamasına neden olmaktadır. Dünyayı anlamlandırmaya ve hayatın anlamını bulmaya çalışma arzusu ise, anlama merakı ve öğrenme arzusundan kaynaklanmaktadır (Yalom, 2018).

"Anlam" kavramı, deneyimlerimizi yorumlamamıza ve enerjimizi arzu ettiğimiz geleceğe ulaşmaya yönlendiren, planlarımızı gerçekleştirmemize yardımcı olan anlayışları kapsamaktadır (Steger, 2012). Ayrıca anlam, bireylerin yaşama yüklediği ve istediği şekilde yaşayıp yaşayamadığı gibi sorularına kişinin verdiği cevapları da içine almaktadır. Kişi, kendini ve çevreyi sorgulamaya başladığı zamandan itibaren hayatın anlamını bulmaya çalışır (Bilici, 2018; Frankl, 2019a).

Kişilerin, gelişim döneminde anlam arayışı daha fazla olurken bazı dönemlerde daha durağan olmaktadır. Bu farklılığa gelişimsel özellikler, kişisel ve sosyal deneyimler neden olmaktadır. Anlam arayışı, ergenlik dönemi ile başlayıp yetişkin ve yaşlılık dönemine kadar devam etmektedir. Yaşamın anlamı kişiseldir, herkes için hayatın anlamı farklı olmaktadır (Bilici, 2018; Frankl, 2019b).

Anlam; hayatın önemli olduğunu, saniyelerin, günlerin, yılların toplamından daha fazla olduğunu hissettirmektedir. Deneyimleri bu şekilde anlamak, yaşamın anlamının bilişsel bileşenini oluşturmaktadır. Bu bileşenler, insanların yaşamlarına bir

anlam, amaç sağlayan arayışları belirledikleri bir temel sağlamaktadır. İnsanlar genellikle hayatın ne için olduğunu, neyi başaracağıyla ilgili görmektedir. Hayatın anlamı ve amacı; kişilerin refah düzeyinin yükselmesine, ruhsal problemlerini çözmesine yardımcı olmaktadır (Steger, 2012).

Logos, "*anlam*" manasına gelen Yunanca bir sözcüktür. "*Logoterapi*" yaşamı anlamlandırabilmek için varoluşsal anlam ve bireyin bu anlamı bulmaya yönelik davranışları üzerine odaklanmaktadır. Hayatta en zor yaşantılarda dahi bir anlam vardır. Frankl, Nazilerin toplama kampındaki gözlemlerinde, hayatı anlamlandıramayan ve umutsuz kişilerin, hayata tutunmada zorlandıklarını saptamıştır. Logoterapi üç ana prensipten meydana gelmektedir ; 1. Kişinin hayatı "*anlam*" içermektedir. 2. Hayatı anlamlı kılmak ve amaç ile doldurabilmek için kişinin ana motivasyonu, "*anlam*" aramaktır. 3. "*Anlam*" kişi acı çekerken bile bulabilmektedir (Frankl, 2019a).

Frankl (2019b)'a göre yaşamda anlam her zaman değişmekte fakat hiçbir zaman yok olmamaktadır. Logoterapi'ye göre hayatın anlamı üç yoldan keşfedilebilmektedir. Eser yaratmak veya bir iş yaparak; bir şey yaşayarak ya da insanlarla etkileşime girerek; kaçınılmaz acıya yönelik tavır geliştirerek.

Yaşamın anlamı üzerine bireysel psikoloji kuramcısı Adler'e göre yaşamdaki deneyimler, yaşamın amacını belirlemektedir. Çocukluktan itibaren, yaşamın anlamı için arayış içerisindeyiz. Gençlikten yaşlılığa kadar herkes "Ben kimim?", "Yaşamın anlamı nedir?" gibi sorulara yanıt aramaktadır. Çünkü birey, yaşamında olup biteni anlamlandırmak istemektedir. Kişi, yaşamda anlam ve amaç bulamadığında mutsuz olmaktadır; ailesinden, sosyal çevresinden kendini soyutlamaktadır. Fakat kimse anlamsız yaşayamamaktadır. Herkesin farklı yaşam amacı vardır, kişilerin davranışları, alışkanlıkları, olaylara karşı tepkileri ve karakter özellikleri hayata verdiği anlam ve bunlara ilişkin önem ile uyum içindedir (Adler, 2019; Li, Salcuni ve Delvecchio, 2019).

Yaşamdaki anlam, insanların çevrelerindeki dünyayı kavrama ve kendisiyle uyumlu şekilde bir amaca yönelik yaptıkları yatırımlardır. Hayatlarında daha büyük anlam ifade eden insanlar, daha iyi olma hali, daha az psikopatoloji bildirmektedir. Bir kişi, hayatının anlam ve amacının olmadığını düşünüyorsa refahı elde edememektedir. Yaşamın anlamı; yüksek moral, sevgi, neşe gibi olumlu duygular ve benlik saygısı, kendini gerçekleştirme, pozitif benlik ile bağlantılıdır. Hayatta daha fazla anlama sahip

kişiler, daha az ruhsal sıkıntı bildirmektedir ve yaşamlarından, kendilerinden memnun olduklarını ifade etmektedirler. Hayatın anlamını bulan kişiler zor şartlarda dayanıklılık göstermektedir. Frankl, Auschwitz toplama kampında amacı olan kişilerin hayatta kalabilmek için sorunlarla başa çıkmaya çabaladığını, amacı olmayan kişilerin yeterince çaba sarf etmediğini gözlemlemiştir. Toplama kampında tüm şartların aynı olmasına rağmen gelecekten umudu olan ve yaşamın bir anlamı olduğunu düşünüp buna tutunan kişilerin hayata karşı pes etmediklerini gözlemlemiştir. Hayatın anlamını bulabilmek, daha verimli bir yaşam sürebilmeyi sağlamaktadır (Steger, 2012; Akın, Düşünceli ve Çolak, 2016; Frankl, 2019).

Yaşamdaki anlam ve esenlik kavramları, bireylerin günlük işleyişindeki rollerini belirlemede önemlidir. Bireylerin iyi oluşu, yaşam doyumu ve mutluluğu, yaşama verdikleri anlama bağlıdır. Ergenlik döneminde, yaşamda anlam bulma ve mutluluk bu gelişim dönemindeki kritik konulardandır (Krok ve Telka, 2019). Ergenlik, kimliklerini bulmaya ve hayatı anlamlandırmaya çalışırken, en fazla problemlerin de ortaya çıktığı dönemdir. Bireyin kendini ve hayatını anlamlandırmaya çalıştığı bu dönemde, sağlıklı bir kişiliğin ve ruh sağlığının oluşması oldukça önemlidir (Ok, 2016; Li ve diğerleri, 2019).

Konuyla ilgili ülkemizde ve yurt dışında yapılmış araştırmalar incelendiğinde;

Steger ve Kashdan (2007), 359 katılımcıya, sınıf ortamlarında küçük gruplarda, "yaşamda anlam ve yaşam doyumu" arasındaki ilişkiyi incelemişler; yaş, cinsiyet, etnik köken değişkenlerinde fark bulunmazken hayatta anlam varlığı ve doyum arasında ilişki olduğu görülmüştür. Li ve diğerleri (2019), Çinli (270) ve İtalyan (279) ergenler arasında hayatın anlamı ve ruhsal problemler arasındaki ilişkiyi incelemişler ve Çinli ergenlerin İtalyanlara göre daha fazla anlam aradıklarını ve anlamın varlığının ruhsal problemler ile negatif yönde ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Başka bir çalışmada ise, yaşamdaki anlamın ergenlerin iyimserlik deneyimleri üzerinde artırıcı bir etkiye sahip olduğu ve bu da onların öznel ve psikolojik iyi oluşlarını iyileştirmelerine yol açtığı belirlenmiştir.(Krok ve Telka, 2019).

Ok (2016), "Anlam arayışı eğitiminin ergenlerin öznel iyi oluşlarını artırdığını belirlemiştir. 975 lise öğrencisi ile yapılan başka bir çalışmada ise, okula yabancılaşma ve yaşamın amacı arasında psikolojik belirtiler alt boyutları (anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilite) ile pozitif yönde, benlik saygısı ile negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır (Çiçek, 2019). Üniversite öğrencilerinde yaşamın

anlamı ve yılmazlık seviyeleri ilişkisini inceleyen diğer bir çalışmada ise, hayatın anlamını bulmakta sorun yaşayan kişilerin, hayatlarında bazı ruhsal problemlerle karşılaşabileceği görülmüştür (Demirbaş, 2010).

Ergenlerin ruh sağlığı için, hayatın anlam ve amacının yanı sıra, psikolojik ihtiyaçlarının da karşılanması önemlidir.

2.5. Psikolojik İhtiyaçlar

İhtiyaç, kişinin gelişimi ve çevresi ile sağlıklı ilişkiler oluşturması için gereken şeylerdir. İnsanların yaşamı süresince davranışları değişmektedir ve bu durum ihtiyaçlarını da etkilemektedir. Kişiler büyüme ve gelişme gösterdikçe ihtiyaçlar ve bunları karşılama şekilleri de değişmektedir. Meydana gelen gereksinimlerin yoğunluğu ve önemi kişiler için değişim gösterebilmektedir (Tutar, 2018).

Bireyler, fizyolojik ve psikolojik yönden dengededirler. Bu denge ihtiyaçlarımız sonucunda bozulmaktadır ve dengeyi sağlayabilmek için ihtiyaçlarımızın karşılanması gerekmektedir. Temel ihtiyaçlar hiyerarşisini açıklayan Maslow (1968) ihtiyaçlarımızı fizyolojik, güvenlik, sosyal, değer verilme, kendini gerçekleştirme olarak tanımlamıştır. İnsanların diğer basamağa geçebilmesi, bir önceki ihtiyaçlarını karşılamasına bağlıdır ve son hedef kendini gerçekleştirmedir. Bu ihtiyaçlarımız, yaşamımızda bir amacımızın olmasını sağlamakta ve kişiler ona göre davranışlarda bulunmaktadır. Çünkü kişilerin hayatta bir amacının olması, onları hayata bağlamaktadır. Yaşamın anlam ve amacı, kişilerin fizyolojik ve ruh sağlığını olumlu etkilerken, yaşamın anlamsızlığı olumsuz etkilemektedir ve sonucunda ergenlerde kendine zarar verme, kötü alışkanlıklar edinme, depresyon, anksiyete gibi problemler görülmektedir (Eryılmaz ve Aypay, 2011; İnanç ve Yerlikaya, 2020).

Maslow'a göre insanın güdülenmesinin nedeni, karşılanmamış ihtiyaçlarıdır. İnsanların davranışlarına yön veren ihtiyaçları vardır. Bunlar; ihtiyaç duyulan nesnenin yokluğu nedeniyle meydana gelen yetersizlik güdüsüdür. Temel ihtiyaçlar; insanlar için yeme, içme, barınma, hava, su gibi ihtiyaçlardır yani fiziken hayatta kalmak için gereken gereksinimlerdir (Ryan ve Deci, 2000; Girgin, Bozgeyikli ve Kesici, 2018; Tutar, 2018).

Maslow, gelişme ve yetersizlik ihtiyaçlarını kendini gerçekleştirme kuramında, insanların beş temel ihtiyacı olduğunu vurgulayarak belirtmektedir. Bu beş temel ihtiyaç, hiyerarşik bir yapı oluşturmaktadır. Maslow, bu hiyerarşiyi öncelik sırasına

koymuştur ve buna göre, bazı ihtiyaçlarımızın daha önce doyurulması gerekmektedir. Maslow'a göre; üst sıradaki ihtiyaçların doyurulması için, alt sıradaki ihtiyaçlarımızın tam anlamıyla karşılanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçlarımız şunlardır: fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi, saygı, kendini gerçekleştirme ihtiyaçları. Fizyolojik ihtiyaçların içinde; açlık, susuzluk, uyku, boşaltım, cinsellik yer almaktadır ve hiyerarşinin en alt basamağını oluşturmaktadır. Kişilerin fizyolojik ihtiyaçları belirli düzeyde karşılandığında, hiyerarşide yer alan ikinci basamağı olan güven ihtiyacı ortaya çıkmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2020; Çok ve Akgül, 2021). Korku, kaygı, emniyet, düzen, istikrar, güvenlik ihtiyaçlarıdır. Güvenlik ihtiyacı; acıdan, tehlikelerden korurken aynı şekilde kimlik gelişimi için bir engel de olabilmektedir. Sağlıklı kimlik gelişimi için güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Güvenlik ve fizyolojik ihtiyaçlar karşılandığında ait olma ve sevgi ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. Alt düzeydeki ihtiyaçlar doyurulduğunda; kişi çevresi, ailesi ve akranlarıyla iletişim halinde olmak istemektedir. Eğer bu ihtiyaç doyurulmazsa patolojiler görülebilmektedir. İnsanlar çevresi tarafından takdir görmek istemektedir. Fakat saygı ihtiyacının öne çıkması için alt düzeydeki ihtiyaçların doyurulması gerekmektedir. Saygı ihtiyacının, kendisini yeterli ve başarılı olarak algılamak ve beğenilme, saygı duyulma gibi bileşenleri vardır. Maslow'a göre bu ihtiyacın hak edilmesi gerekmektedir. Eğer kişi, öz saygı ve beğenilme ihtiyaçlarını gideremezse aşağılık duygusu yaşamaktadır. Hiyerarşinin en üst basamağı olan kendini gerçekleştirme ise kişinin kapasitesini fark etme ve hayata geçirmesini ifade etmektedir. Alt düzeydeki ihtiyaçlar karşılansa bile insanların, rahatsızlık hissini aşabilmek için çaba harcaması gerekmektedir. Maslow'a göre, çok az insan kapasitesini tam anlamıyla geliştirip, kendini gerçekleştirme noktasına gelebilmektedir. (Tutar, 2018; İnanç ve Yerlikaya, 2020).

Heckert ve diğerleri (2000)'e göre psikolojik ihtiyaçlarımız ise başarı, ilişki, özerklik ve başatlıktır. Başarı, kişinin performansını arttırması için girişimlerde bulunma arzusudur. Yeterlik, kişinin sorumlulukları nasıl yerine getireceği ve sonucunda elde ettiği doyumu ifade etmektedir. İlişki, kişinin etrafı ile ilişki ihtiyacını ve bundan aldığı doyumu ifade etmektedir. Özerklikte, kişi isteğine göre davranmak ve karar vermek istemektedir. Başatlıkta, başkaları üzerinde etkili olma isteğidir. Kişilerin bu ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşadığı ortam etkilidir. Bulunduğu ortam, bireyin ihtiyaçlarını doyurmasına katkı sağlarsa ruhsal olarak iyi olurken tam tersi durumda iyi oluş seviyesi düşmektedir. Özerklik ve ilişki; hem ergenlik döneminde

hem de yeni ortaya çıkan yetişkinlikte, ebeveyn desteğinden etkilenen ve çocukların ruhsal sıkıntılarıyla bağlantılı olan, gerçekleştirilmediğinde ruhsal problemlere yol açabilen temel ihtiyaçlardır (Inguglia, Ingoglia, Liga, Coco ve Cricchio, 2015). Özerkliğin gelişim, yaşam alanları ve kültürler arasında, kişilik işleyişi ve sağlıklı yaşam için merkezi bir öneme sahip olmaktadır. Statü kazanmak, ilgi görmek, başarılı olma, yeterli olma ihtiyaçlarının daha öncelikli olduğu görülmektedir. Psikolojik ihtiyaçlarımız, gelişim döneminin özellikleriyle örtüşmektedir (Ryan ve Deci, 2006; Büyükbayraktar, Bozgeyikli ve Kesici, 2018).

Fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlar temel ihtiyaçlarımızdır. Psikolojik ihtiyaçlar, tüm kültürlerde aynı değildir. Yetkinlik sağlayan ancak ilişkiyi besleyemeyen sosyal çevre, refahın azalmasına neden olmaktadır. Bireylerin yetkinlikleri, özerklikleri ve ilişkileri, farklı değerlere sahip kültürler içinde farklı şekilde ifade edilmektedir. Kültürel farklılıklar olsa da temel süreçler aynı olmaktadır. Bu ihtiyaçlar tatmin edildiğinde öz motivasyon ve ruh sağlığı olumlu etkilerken engellendiğinde motivasyonun ve refahın azalmasına ve sonuçta patolojiye, hastalıklara neden olmaktadır (Ryan ve Deci, 2000; Tutar, 2018).

Psikolojik ihtiyaçlar, kişiden kişiye değişebilmektedir. İnsanlar dönem dönem farklı duygular yaşayabilmektedir. Ani duygu değişiklikleri kişilerin psikolojisini etkilemektedir ve bu durum psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını önemli kılmaktadır. Psikolojik ihtiyaçların karşılanamaması kişilerin fiziksel olarak da etkilenmesine neden olacaktır. Örneğin; kişinin sevgi görememesi, uyku, beslenme gibi örüntülerini olumsuz etkileyecektir. Psikolojik ihtiyaçları karşılanan kişiler, kendilerini daha iyi hissetmekte sosyal iletişimleri kuvvetli kişiler olmaktadır ve aile burada önemli bir faktördür. Aile, ergenin gereksinimlerini karşılayarak doğru kimlik kazanmasını sağlamaktadır. İhtiyaçların karşılanması kişilerin topluma uyumunu ve kimliklerini olumlu olarak etkilemektedir. İnsanlar, ilk önce fiziksel ihtiyaçlarının karşılanıp sonra psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasını isterler. Psikolojik ihtiyaçların karşılanmaması hayati tehlike oluşturmaz fakat kişinin hayatını etkiler. Kişilerin sosyal gelişimlerinin istenen seviyede olması psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına ve ailenin desteğine bağlıdır. Kişilerin psikolojik ihtiyaçlarının artması sonucu öznel iyi oluşları da artmaktadır (Aydoğdu ve Gürsoy, 2018; Acun, Alıncak ve Abakay, 2018). Babanın çocuğu ile etkin vakit geçirmesi ve ihtiyaçlarını karşılaması, güven verici ilişkinin kurulup desteklenmesi, ergenin duygusal olarak problemler yaşamasını azaltmaktadır

(Kuzucu ve Özdemir, 2013). Psikolojik ihtiyaçlar doyurulmadığında ise bireyler; kontrol eksikliği, çaresizlik, yabancılaşma hissetmektedir. Stresleri artmakta korku ve güvensizlik yaşayabilmektedir. Sosyal çevre tarafından psikolojik ihtiyaçlar doyurulduğunda, ergenlerde psikolojik iyi oluş yaşanmaktadır (Ntoumanis, Edmuns ve Duda, 2009).

Ailesiyle yaşayan ergenlerin, çocuk evlerinde yaşamakta olan ergenlere göre, ihtiyaç doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyet, yaşanılan yer, babanın eğitim durumu, kardeş sayısının ihtiyaç doyumunu etkileyen faktörlerden olduğu belirlenmiştir (Aydoğdu ve Gürsoy, 2018).

Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında; 325 ergen ile yapılan bir çalışmada, psikolojik ihtiyaçlardan özerlik ve ilişkinin, ebeveyn desteği ile pozitif olarak ilişkili olduğu, ergenlerde özerklik, depresyon ve yalnızlığı, ilişki ise stres, depresyon ve yalnızlığı olumsuz etkilediği belirlenmiştir (Inguglia ve diğerleri, 2015). Chen ve diğerleri (2015), özerklik, ilişki ve yetkinlik için psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının ergenlerin psikolojik iyilik haline etkisini incelemek amacıyla Belçika, Çin, ABD ve Peru'dan 1051 ergen ile yaptığı çalışmanın sonucunda; özerklik, yetkinlik ve ilişki ihtiyaçlarının doyumunun iyi oluş ile ilişkisi olduğu ve bireysel farklılıkların ilişkiyi etkilemediği, ihtiyaçların doyurulmasının ve engellenmesinin etkileri de 4 ülkede aynı bulunmuştur.

2.6 Ergen Ruh Sağlığında Psikiyatri Hemşiresinin Rolü

Amerikan Hemşireler Birliği (ANA) psikiyatri hemşiresini (2007); sanat olarak kendiliğin amaçlı kullanımı, bilim olarak psikososyal ve nörobiyolojik kuramların, araştırma bulgularını ve hemşirelik rollerini kullanarak hizmet veren ruh sağlığı profesyoneli olarak tanımlamaktadır (Ünsal ve diğerleri, 2014; Yılmaz ve Özcan, 2016).

Psikiyatri hemşiresinin; yönetici, konsültasyon, liyezon, eğitici, klinik uygulayıcı, araştırıcı, birincil bakım sağlayıcı ve savunucu rolleri bulunmaktadır (Yılmaz ve Özcan, 2016). 2011 yılında yayınlanan "*Hemşirelik Yönetmeliği"nde* " ise ruh sağlığı ve hastalıkları hemşiresinin görevleri tanımlanmıştır. Bu kapsamda ergen ruh sağlığı çerçevesinde "Çocuk Adölesan Psikiyatri Hemşiresinin" ailenin tedaviye katılımını sağlama, çocuk ve ergenin sorunlarla başa çıkma ve sorun çözme, ilaç ve yan etkileri, taburculuk sonrası konularında hasta ve aileye eğitimler planlayıp

uygulama ve eğitimin etkinliğini değerlendirme, hasta ve aile ile terapötik iletişim kurma, diğer klinik hemşirelerine çocuk ergen psikiyatri konularında eğitim ve danışmanlık sağlama gibi konularda planlama ve uygulama sorumluluğu vardır (Resmi Gazete,2011).

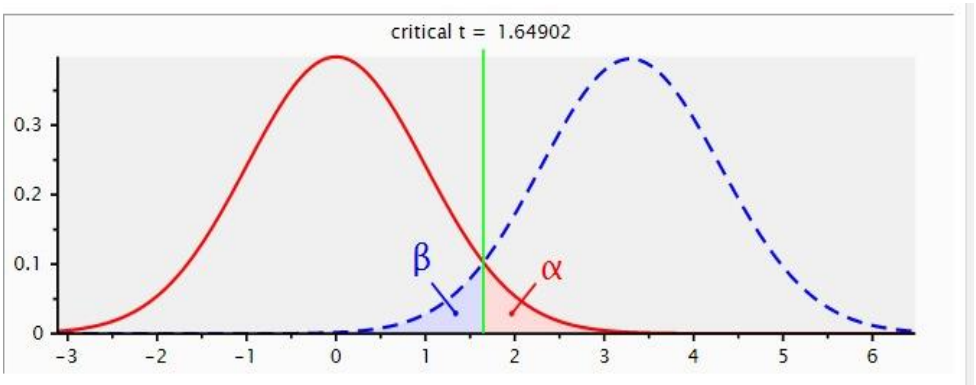
Psikiyatri hemşireleri ergenleri fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönüyle birlikte değerlendirerek yaşamdan anlam bulmasına ve geleceğe yönelik hedefler belirlemesine, ruhsal sağlığını iyileştirmeye yönelik bireye özgü bakımı planlayıp, uygulayıp, sonuçlarını değerlendirebilmelidir. Ergenler ile çalışan psikiyatri hemşireleri eğitici, danışmanlık, koruyucu ve rehabilite edici rollerini kullanarak bireysel terapiler, aile terapileri, grup terapileri ve psikososyal eğitim programları uygulayarak onların biyopsikososyal uyumlarını ve ruhsal iyilik durumlarını arttırmaya katkı sağlamaktadırlar (Çam ve Engin, 2014; Yılmaz ve Türkleş, 2015; Çaynak, Arslan, Hallaç, Keser ve Buldukoğlu, 2019).

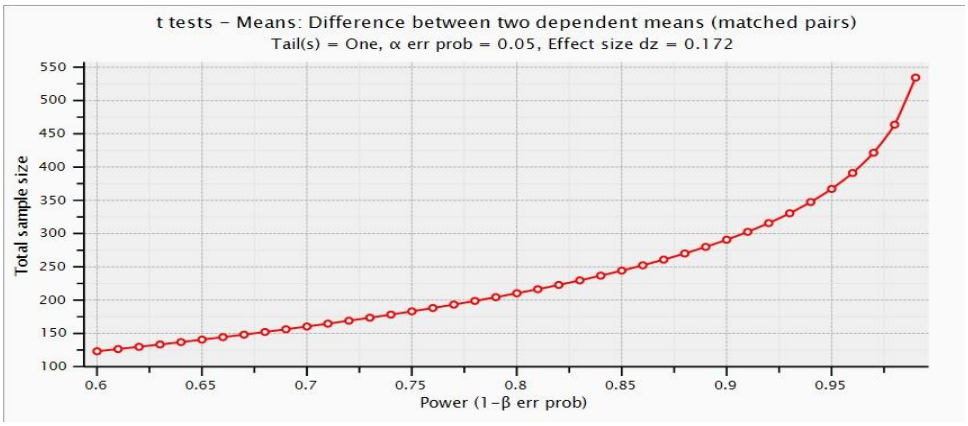
3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Çankırı ilindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören lise öğrencileri (9., 10., 11. ve 12. Sınıflar) oluşturmuştur (N= 9746).

Araştırmanın örneklemi ise, homojen bir yapıda olmayan bu evren için %95 güven aralığında, 368 öğrenciden oluşmuştur. Örneklem hacmi büyüdükçe örnekten elde edilen bulguların evren için geçerliliğinin arttığı kabul edildiği için çalışmamız rastgele seçilmiş 858 öğrenci ile tamamlanmıştır. Çalışma online yürütüldüğü için çalışmaya katılan öğrencilerin tek seçenek işaretlemesi gerektiğinden anketi yarım bırakan ya da değerlendirme dışında bırakılan anket olmamıştır.

Şekil 3.1: G power analiz sonucu

3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Çankırı ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören, ailesinin yanında ve yurtta kalan öğrencilere uygulanması amacıyla pandemi öncesi planlanmış olup öğrencilerle yüz yüze görüşme yoluyla uygulanması düşünülmüştür. Fakat 11 Mart 2020 tarihinde pandemi ilan edilmesi nedeniyle çevrim içi anket olarak okul müdürlerinin uygun gördüğü şekilde (veli whatshapp grupları, okul mesaj sistemi, sınıf öğretmenleri aracılığıyla) öğrencilere ulaşılıp uygulama gerçekleştirilmiştir.

3.3. Çalışmaya Dahil Edilme ve Dışlama Kriterleri

Çalışmaya dahil edilme kriterleri

- Araştırmaya katılmaya istekli olan,
- Çankırı merkez veya ilçedeki bir devlet lisesinde öğrenim gören öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir.

Dışlanma kriterleri

- Araştırmaya katılmak istemeyen,
- Çankırı il sınırlarındaki bir devlet lisesinde öğrenci olmayanlar araştırmaya dahil edilmemiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında; lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerini içeren Kişisel Bilgi Formu (Ek 1), Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği (Ek 2), Kısa Semptom Envanteri Ölçeği (Ek 3), Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği (Ek 4) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bireyin tanıtıcı bilgilerinin bulunduğu 18 maddeden oluşan bu form, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve ailelerine ilişkin özellikleri içermektedir. Bu form, benzer çalışmalar incelenerek ve konu ile ilgili literatür incelenerek (Bilaç ve diğerleri, 2019; İlhan, Güzlük ve Özmen, 2019; Dil, Şentürk ve Girgin, 2015) araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği (HAVAÖ)

Aydın, Kaya ve Peker tarafından 2015 yılında geliştirilen, likert tipinde hazırlanan ve sıklık derecesine göre, olumlu ifadeler için işaretlenen seçenekler sırasıyla, kesinlikle katılmıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2) ve kesinlikle katılmıyorum (1) şeklinde puanlanarak değerlendirilirken; olumsuz ifadeler için işaretlenen seçenekler kesinlikle katılıyorum (1), katılıyorum (2), kararsızım (3), katılmıyorum (4), kesinlikle katılmıyorum (5) şeklinde tersten puanlanarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan (17x1=17), en yüksek puan ise (17x5=85) 'tir. Hayatın Anlam ve Amacı (1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 15, 17) ve Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu (4, 8, 10, 13, 14, 16) alt boyutlarından oluşmaktadır. *Hayatın Anlam ve Amacı* alt boyutundan alınan yüksek puan, bireylerin hayatındaki yüksek anlam düzeyini, *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* alt boyutundan alınan yüksek puan ise düşük anlam düzeyini ifade etmektedir (Ek 2). Ölçeğin test yarı test 0,81, test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,74, Cronbach Alfa katsayısı 0,91 olarak belirlenmiştir. Bizim çalışmamızdaki uygulamada ölçeğin güvenirlilik analizlerinde Cronbach Alfa katsayısı hayatın anlam ve amacı alt boyutunda 0,868, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu alt boyutunda ise 0,875 olarak hesaplanmıştır.

Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Kısa Semptom Envanteri (KSE) (Brief Symptom Inventory), Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmış, 53 maddelik kendini değerlendirme türü bir envanterdir. Normal örneklemlerde olduğu gibi çeşitli psikiyatrik ve medikal hastalarda da ortaya çıkabilecek bazı psikolojik semptomları yakalamak amacıyla geliştirilmiş çok boyutlu bir semptom tarama ölçeğidir. KSE, SCL-90 olarak bilinen 90 maddelik Semptom Belirleme Listesi'nin kısaltılmış, yaklaşık olarak 5-10 dakika içinde doldurulabilen bir formudur. Tıpkı SCL-90'da olduğu gibi 9 alt ölçek ve 3 global indeksten oluşmaktadır. KSE, 53 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçektir. Maddeler "hiç" ve "çok fazla" ifadelerine karşılık gelen 04 değerleri arasında derecelendirilmiştir. Dokuz alt ölçek, üç global indeks ve ek maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinalinde yer alan alt ölçekler, "somatizasyon", "obsesif-kompülsif bozukluk", "kişilerarası duyarlılık", "depresyon", "anksiyete", "hostilite", "fobik anksiyete", "paranoid düşünceler" ve

“psikotisizm”dir. Global indeksler ise “rahatsızlık ciddiyeti indeksi”, belirti toplamı” ve “ semptom rahatsızlık indeksi” olarak adlandırılmaktadır. Anksiyete (12, 13, 28, 31, 32, 36, 38, 42, 43, 45, 46, 47, 49), depresyon (9, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 27, 35, 37, 39), olumsuz benlik (15, 21, 22, 24, 26, 34, 44, 48, 50, 51, 52, 53), somatizasyon (2, 5, 7, 8, 11, 23, 29, 30, 33), hostilite (1, 3, 4, 6, 10, 40, 41) olarak beş alt ölçek tanımlanmıştır. Maddeleri “hiç yok”, “biraz var”, “orta derecede var”, “oldukça fazla var” ve “ciddi derecede var” ifadelerine karşılık gelen 0-4 değerleri arasında derecelendirilmiştir (Ek 3). Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı anksiyete 0,81, depresyon 0,85, olumsuz benlik 0,80, somatizasyon 0,71, hostilite 0,7 olarak belirlenmiştir. Bizim çalışmamızdaki uygulamada ölçeklerin güvenirlilik analizlerinde Cronbach Alfa katsayısı anksiyete alt boyutunda 0,894, depresyonda 0,926, olumsuz benlikte 0,885, somatizasyonda 0,800, hostilitede 0,796 olarak hesaplanmıştır.

Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği (YPİDÖ)

Heckert vd. (2000) tarafından geliştirilen, üniversite öğrencilerinden oluşan bir grup üzerinde geçerlik ve güvenirliği, Kesici (2008) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda, 20 maddelik orijinal ölçeğin Türkçe formunun dil eşdeğerliliğine sahip güvenilir ve geçerliliği olan bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçek, 20 madden oluşup, beş basamaklı Likert “1-hiç katılmıyorum, 2- katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum, 5-tamamen katılıyorum” dereceleme ölçeğidir (Ek 4). Ölçeğin maddeleri psikolojik ihtiyaçlarla (başarı, ilişki, özerklik ve başatlık) ilgilidir. Başarı (1, 5, 9, 13, 17), ilişki (3, 6, 10, 14, 18), özerklik (3, 7, 11, 15, 19) ve başatlık (4, 8, 12, 16, 20) alt boyutlarından oluşmaktadır. YPİDÖ’nün yapı geçerliği ve faktör yapısını incelemek amacı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliği için, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı uygulanmıştır. YPİDÖ’nün ölçüt bağıntılı geçerliği için korelasyon katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin içsel tutarlılık katsayısı .80 bulunmuştur. YPİDÖ’nün ölçüt-bağıntılı geçerliği için “Kişisel Tercih Anketi” kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı başarı 0,77, ilişki 0,62, özerklik 0,72, başatlık 0,77 olarak belirlenmiştir. Bizim çalışmamızdaki uygulamada ölçeklerin geçerlilik ve güvenirlilik analizlerinde cronbach alfa katsayısı başarı 0,748, ilişki 0,858, özerklik 0,727, başatlık 0,863 olarak hesaplanmıştır.

3.5 Araştırmanın Uygulanması

Araştırmada Kişisel Bilgi Formu (Ek 1), Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği (Ek 2), Kısa Semptom Envanteri Ölçeği (Ek 3), Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme

Ölçeği (Ek 4) kullanılmıştır**.** Pandemi nedeniyle araştırma Mayıs-Haziran 2020 tarihinde örneklemi oluşturan öğrencilere online anket yoluyla uygulanmıştır. Gerekli hallerde ulaşılması için iletişim bilgileri eklenmiştir.

3.6. Araştırmanın Etik Yönü

Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 27.02.2020 tarih, 176 sayılı gerekli izin (EK 5) ve Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğünden kurum izinleri (EK 6) alınmıştır. Uygulamaya başlamadan önce araştırmaya katılan öğrencilere çalışmanın amacı, süresi ve araştırma sonucunda verilerin nasıl ve nerede kullanılacağı anlatılarak gönüllülük ilkesi ile bilgilendirilmiş ayrıca veli onayı da alınmıştır. Öğrenciler araştırmaya katılıp katılmamakta özgür bırakılarak araştırmamıza katılmaya onay veren öğrencilerin, istemeleri halinde, araştırmamızdan çekilebilecekleri bildirilip otonomi ilkesine saygı gösterileceği ifade edilmiştir. Öğrencilerin kendisinden alınmış olan bilgilerin araştırmacı haricinde hiç kimse ile paylaşılmayacağı ya da verilere kimsenin ulaşmasına izin verilmeyeceğine ve açıklanan amaç haricinde hiçbir şekilde kullanılmayacağı ile ilgili güvence verilmiş sadakat, gizlilik ilkesine uyulacağı ifade edilmiştir.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada veriler Statistical Package for Social Sience (SPSS) 22 istatistik programında analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tamamlayıcı istatistik olarak sayı, yüzdelik, aritmetik ortalama standart sapma değerleri kullanılmıştır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi için $p<0.05$ değeri kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uyup uymadığını test etmek için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Normal dağılıma uymayan veriler için Non parametrik testlerden; iki değişkenliler için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla değişkenler için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Ayrıca HAVAÖ, YPİ, KSE ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Spearman korelasyon analizi ile sosyodemografik değişkenler ile ölçekler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde ise çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Çalışmanın bulguları lise öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerini, ailelerine ilişkin özelliklerini, KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ'den aldıkları puanlarının dağılımını, evde ve yurtta kalma durumlarına göre KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ'den aldıkları puanlarının dağılımını, bazı sosyodemografik özelliklerine göre KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ puanlarının dağılımını, Ruhsal Belirti, Yaşam Anlam ve Amacı ile Psikolojik İhtiyaçlarının sosyodemografik değişkenlerce yordanmasını ve KSE, HAVAÖ, YPİDÖ ölçek alt boyutları arasında korelasyon analizini içermektedir.

Çizelge 4.1'de öğrencilerin demografik özellikleri sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin %75,4 'ü (647) evde, %24,6'sı (211) ise yurtta/pansiyonda kaldığını ifade etmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 16,63±1,18'dır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %68,3'ü kadın (586), %43,6'i (374) meslek lisesi, %31,8'i (273) anadolu lisesi, %11,9'u (102) fen lisesi, %4,9'u (42) çok programlı lise, %7,8'i (67) sosyal bilimler lisesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %22,6'sı (194) 9.sınıf, %17,4'ü (149) 10.sınıf, %25,8'i (221) 11.sınıf, %34,2'ü (294) 12.sınıftadır. Öğrencilerin bir önceki dönemdeki okul başarı durumu incelendiğinde; %34,6'sının (297) iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kronik hastalığa sahip olma durumlarına bakıldığında; %9,6'sının (82) kronik hastalığının olduğu, %90,4'ünün (776) hastalığının olmadığını görülmektedir. Pandemi öncesi dönemde öğrencilerin %90,1'i (773) fiziksel kavgaya dahil olmadığını, %87,9'u (754) sigara kullanmadığını, %98'i (841) alkol kullanmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.1. Lise öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri (N=858)

Özellikler	Sayı	%
İkamet Yeri		
Evde	647	75,4
Yurtta/Pansiyonda	211	24,6
Yaş (Yaş ortalaması= 16,63±1,18)		
14-16	373	43,4
17-19	485	56,6
Cinsiyet		
Erkek	586	68,3
Kadın	272	31,7
Okul Türleri		
Meslek Lisesi	374	43,6
Anadolu Lisesi	273	31,8
Fen Lisesi	102	11,9
Çok Programlı Lise	42	4,9
Sosyal Bilimler Lisesi	67	7,8
Sınıf		
9. Sınıf	194	22,6
10. Sınıf	149	17,4
11. Sınıf	221	25,8
12. Sınıf	294	34,2
Okul Başarı Durumu		
Çok Düşük (0-49.99)	13	1,5
Düşük (50.00-59.99)	103	12,0
Orta (60.00-69.99)	150	17,5
İyi (70.00-84.99)	297	34,6
Çok İyi (85.00-100)	295	34,4
Kronik Hastalığa Sahip Olma		
Evet	82	9,6
Hayır	776	90,4
Fiziksel Kavgaya Dahil Olma Durumu		
Yok	773	90,1
Var	85	9,9
Sigara Kullanımı		
Yok	754	87,9
Var	104	12,1
Alkol Kullanımı		
Yok	841	98,0
Var	17	2,0

Çizelge 4.2 Lise öğrencilerinin ailelerine ilişkin özellikler (N=858)

Özellikler	Sayı	%
Aile Yapısı		
Çekirdek Aile	669	78,0
Tek Ebeveynli Aile	6	0,7
Geniş Aile	182	21,2
Yanıtsız	1	0,1
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	31	3,6
Okuryazar	8	1,0
İlkokul mezunu	371	43,2
Ortaokul mezunu	174	20,3
Lise mezunu	189	22,0
Üniversite ve üzeri	85	9,9
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	2	0,3
Okuryazar	14	1,6
İlkokul mezunu	204	23,8
Ortaokul mezunu	184	21,4
Lise mezunu	288	33,6
Üniversite ve üzeri	166	19,3
Anne Mesleği		
İşçi	81	44,0
Kamu personeli	59	32,1
Serbest meslek	33	17,9
Yanıtsız	11	6,0
Baba Mesleği		
Yanıtsız	48	6,6
İşçi	179	24,7
Kamu personeli	194	26,8
Serbest meslek	303	41,9
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk	47	5,5
İki kardeş	281	32,8
Üç kardeş	369	43,0
Dört veya daha fazla kardeş	161	18,8
Anne ve Babanın Sağ ve Sağlıklı Olma Durumu		
Her ikisi de yaşamıyor	2	0,2
Anne ve baba boşanmış	52	6,0
Baba sağ, anne yaşamıyor	4	0,5
Anne sağ, baba yaşamıyor	18	2,1
Her ikisi de sağ ve beraber	777	90,6
Anne-baba dışındaki başka aile bireyleriyle yaşama	5	0,6
Algılanan Ekonomik Durum		
Düşük	64	7,5
Orta	682	79,4
Yüksek	100	11,7
Çok Yüksek	12	1,4
Algılanan Anne ve Baba Tutumu		
Otoriter ve Aşırı Baskıcı	149	17,4
Tutarsız	35	4,1
İlgisiz ve Kayıtsız	19	2,2
Demokratik	36	4,2
Koruyucu	301	35,0
Hoşgörülü	318	37,1
Aile İçi İlişkilerde Sorun Yaşama Durumu		
Yok	596	69,5
Var	262	30,5

Çizelge 4.2'de öğrencilerin ailelerine ilişkin özellikler sunulmuştur. Öğrencilerin aile yapısına bakıldığında çoğunluğunun (%78, 669) çekirdek aileye sahip olduğu, annelerinin %1'inin (8) okuryazar, %43,2'sinin (371) ise ilkokul mezunu, babalarının ise %0,3'ünün (2) okuryazar değil, %33,6'sının (288) ise lise mezunu olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin annelerinin %78,6'sının (674) ev dışında herhangi bir işte çalışmadığı, %21,4'ünün (184) ise çalıştığı, çalışan annelerin ise %44'ünün (81) işçi, %17,9'unun (33) serbest meslek sahibi olduğu saptanmıştır. Babalarının ise, %15,6'sının (134) çalışmadığı, %84,4'ünün (724) çalıştığı, çalışan babaların %24,7'sinin (179) işçi, %41,9'unun (303) serbest meslek sahibi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kardeş sayılarına bakıldığında %5,5'inin (47) tek çocuk, %43'ünün ise (369) üç kardeş olduğu, anne ve babanın sağ ve sağlıklı olma durumuna bakıldığında ise %0,2'si (2) "her ikisi de yaşamıyor", %90,6'sı (777) "her ikisi de sağ ve beraber" olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu, ekonomik durumlarının (%79,5, 682) orta düzeyde olduğunu ve algılanan anne ve baba tutumlarının (%2,2'si, 19) ilgisiz ve kayıtsız olduğunu ve %69,5'i (596) aile içi ilişkilerde herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.3 Lise öğrencilerinin KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ'den aldıkları puanlarının dağılımı

Ölçekler	Alt Boyutlar	Ortalama ± SS	Ortanca	Minimum	Maximum
KSE	Anksiyete	11,08 ± 9,20	9	0,00	52,00
	Depresyon	15,37 ± 11,08	13	0,00	48,00
	Olumsuz Benlik	11,61 ± 9,23	9	0,00	48,00
	Somatizasyon	5,83 ± 5,25	4	0,00	36,00
	Hostilite	9,02 ± 5,42	8	0,00	26,00
	TOPLAM	52,92 ± 36,58	43	0,00	203,00
	Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	1,00 ± 0,69	0,88	0,00	3,83
	Belirti Toplamı İndeksi	28,40 ± 13,27	30	0,00	53,00
	Semptom Rahatsızlık İndeksi	1,05 ± 1,67	0,6	0,00	18,00
HAVAÖ	Hayatın Anlam ve Amacı	42,03 ±7,35	43	11,00	55,00
	Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu	16,72 ±5,90	16	6,00	30,00
	TOPLAM	58,74 ± 6,97	59	17,00	85,00
YPİDÖ	Başarı	19,90 ± 3,18	20	5,00	25,00
	İlişki	17,64 ± 2,56	18	5,00	25,00
	Özerklik	18,72 ± 3,09	19	5,00	25,00
	Başatlık	17,10 ± 3,16	17	5,00	25,00
	TOPLAM	73,35 ± 8,85	74	20,00	100,00

Çizelge 4.3' de öğrencilerin KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ'den aldıkları puan dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin Kısa Semptomlar Envanteri toplam puan ortalamasının 52,92±36,58 olduğu görülmektedir. *Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi* puan ortalamasının 1,00 ± 0,69, *Belirti Toplamı İndeksi* puan ortalamasının 28,40 ± 13,27, semptom rahatsızlık indeksi puan ortalamasının 1,05 ± 1,67 olduğu görülmektedir. Hayatın Anlam ve Amacı ölçeği toplam puan ortalamasının 58,74 ± 6,97 olduğu, 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacı* puan ortalamasının 42,03 ±7,35, 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puan ortalamasının 16,72 ±5,90 olduğu görülmektedir. Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği toplam puanlarının ortalamasının 73,35±8,85 yüksek olduğu görülmektedir. YPİDÖ'nün 1. alt boyutu *Başarı* puan ortalamasının 19,90±3,18, 2. alt boyutu *İlişki* puan ortalamasının 17,64±2,56, 3. alt boyutu *Özerklik* alt boyutu puan ortalamasının 18,72±3,09, 4. alt boyutu *Başatlık* alt boyutu puan ortalamasının 17,10±3,16 olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.4 Lise öğrencilerinin evde ve yurtta kalma durumlarına göre KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ'den aldıkları puanlarının dağılımı

Ölçekler	Alt Boyutlar	Evde Kalan X ± SS	Yurtta Kalan X ± SS	İstatistik	P Değeri
KSE	Anksiyete	10,88 ± 9,2	11,68 ± 9,17	Z=-1,51	,130
	Depresyon	15,19 ± 11,12	15,91 ± 10,93	Z=-1,04	,297
	Olumsuz Benlik	11,37 ± 9,05	12,31 ± 9,7	Z=-1,07	,283
	Somatizasyon	5,71 ± 5,17	6,2 ± 5,47	Z=-1,17	,240
	Hostilite	8,87 ± 5,46	9,48 ± 5,25	Z=-1,65	,098
	KSE TOPLAM	52,02 ± 40	55,58 ± 40,52	Z=-1,28	,186
HAVAÖ	Hayatın Anlam ve Amacı	42 ± 7,43	42 ± 7,1	Z=-0,33	,737
	Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu	16,66 ± 5,96	16,86 ± 5,7	Z=-0,36	,714
	HAVAÖ TOPLAM	58,66 ± 13,39	58,86 ± 12,8	Z=-1,16	,294
YPİDÖ	Başarı	19,84 ± 3,19	20,05 ± 3,14	Z=-0,77	,441
	İlişki	17,64 ± 2,64	17,61 ± 2,25	Z=-0,48	,627
	Özerklik	18,71 ± 3,07	18,73 ± 3,13	Z=-0,31	,754
	Başatlık	17,03 ± 3,24	17,28 ± 2,89	Z=-1,04	,298
	YPİ TOPLAM	73,22 ± 12,14	73,67 ± 11,41	Z=-1,05	,316

Çizelge 4.4'te öğrencilerin evde ve yurtta kalma durumlarına göre KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ'den aldıkları puan dağılımları vermiştir. Buna göre KSE puan ortalamaları incelendiğinde 1. alt boyutu olan *Anksiyete* puan ortalamasının evde kalanlarda 10,88 ± 9,2, yurtta kalanlarda ise 11,68 ± 9,17 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Z=-1.51, p>0.05). 2. alt boyutu olan *Depresyon* puan ortalamasının evde kalanlarda 15,19 ± 11,12, yurtta kalanlarda ise 15,91 ± 10,93 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Z=-1,04, p>0.05). 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik* puan ortalamasının evde kalanlarda 11,37 ± 9,05, yurtta kalanlarda ise 12,31 ± 9,7 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (Z=-1,07, p>0.05). 4. alt boyutu olan *Somatizasyon* puan ortalamasının evde kalanlarda 5,71 ± 5,17, yurtta kalanlarda ise 6,2 ± 5,47 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Z=-1,17, p>0.05). 5. alt boyutu olan *Hostilite* puan ortalamasının evde kalanlarda 8,87 ±

5,46, yurtta kalanlarda ise 9,48 ± 5,25 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Z=-1,65, p>0.05). KSE toplam puan ortalamalarına bakıldığında evde kalanlarda 52,02 ± 40, yurtta kalanlarda ise 55,58 ± 40,52 olduğu ve KSE toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (Z=-1,28, p>0.05).

HAVAÖ puan ortalamaları incelendiğinde 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacı* puan ortalamasının evde kalanlarda 42 ± 7,43, yurtta kalanlarda ise 42 ± 7,1 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Z=-0,33, p>0.05). 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puan ortalamasının evde kalanlarda 16,66 ± 5,96, yurtta kalanlarda ise 16,86 ± 5,7 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Z=-0,36, p>0.05). HAVAÖ toplam puan ortalamalarına bakıldığında evde kalanlarda 58,66 ± 13,39, yurtta kalanlarda ise 58,86 ± 12,8 olduğu ve HAVAÖ toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (Z=-1,16, p>0.05).

YPİDÖ puan ortalamaları incelendiğinde; 1. alt boyutu olan *Başarı* puan ortalamasının evde kalanlarda 19,84 ± 3,19, yurtta kalanlarda ise 20,05 ± 3,14 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Z=-0,77, p>0.05). 2. alt boyutu olan *İlişki* puan ortalamasının evde kalanlarda 17,64 ± 2,64, yurtta kalanlarda ise 17,61 ± 2,25 olduğu ve puan ortalamaları puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Z=-0,48, p>0.05). 3. alt boyutu olan *Özerklik* puan ortalamasının evde kalanlarda 18,71 ± 3,07, yurtta kalanlarda ise 18,73 ± 3,13 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (Z=-0,31, p>0.05). 4. alt boyutu olan *Başatlık* puan ortalamasının evde kalanlarda 17,03 ± 3,24, yurtta kalanlarda ise 17,28 ± 2,89 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Z=-1,04, p>0.05). YPİDÖ toplam puan ortalamalarına incelendiğinde evde kalanlarda 73,22 ± 12,14, yurtta kalanlarda ise 73,67 ± 11,41 olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Z=-1,05, p>0.05).

Çizelge 4.5 Lise öğrencilerinin bazı sosyodemografik özelliklerine göre KSE puanlarının dağılımı

Demografik Değişkenler		Sayı (N)	KSE Alt Boyutları				
			Anksiyete	**Depresyon**	**Olumsuz Benlik**	**Somatizasyon**	**Hostilite**
Cinsiyet	Kadın	586	12,1±2,52	16,99±3,37	12,31±8,39	6,49±7,91	9,32±4,08
	Erkek	272	8,87±2,47	11,9±9,59	10,1±5,6	4,43±9,64	8,37±3,9
	Z		-4,85	-6,56	-3,05	-5,09	-2,56
	P		**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,01***
Okul Başarı Durumu	Çok Düşük (0-49.99)	13	7,46±2,43	11,77±8,8	9,23±9,41	6±5,47	10,38±4,95
	Düşük (50.00-59.99)	103	8,91±8,85	12,17±7,25	9,75±5,52	4,95±9,71	8,84±6,44
	Orta (60.00-69.99)	150	10,72±4,87	14,83±3,88	11,81±1,66	6,07±8,66	9,4±1,69
	İyi (70.00-84.99)	297	11,46±8,9	16,05±7,72	11,71±9,21	6,1±7,3	9,19±2,18
	Çok İyi (85.00-100)	295	11,8±10	16,25±7,57	12,16±6,43	5,75±1,18	8,66±4,37
	X^2		13,392	17,397	10,14	4,576	4,308
	P		**0,01***	**0,002****	**0,038***	0,334	0,366
Sigara Kullanma Durumu	Yok	754	10,65±7,24	14,78±6,46	11,14±5,74	5,56±9,88	8,58±9,44
	Var	104	14,18±1,11	19,68±1,03	15,01±7,05	7,81±3,99	12,2±7,02
	Z		-3,28	-3,95	-3,74	-5,19	-5,85
	P		**0,001****	**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****
Alkol Kullanma Durumu	Yok	841	10,99±1,65	15,29±9,18	11,51±2,66	5,81±8,87	8,89±5,95
	Var	17	15,52±3,52	19,29±3,09	16,7±6,01	7,05±6,95	15,41±5,09
	Z		-1,598	-1,467	-1,902	-1,828	-4,048
	P		0,11	0,142	0,057	0,067	**0,00****
Kronik Hastalığa Sahip Olma	Hayır	776	10,93±5,73	15,16±4,56	11,58±1,95	5,69±7,57	8,91±8,38
	Evet	82	12,51±1,83	17,41±7,75	11,87±8,03	7,24±6,09	10,04±7,92
	Z		-2,195	-2,167	-0,802	-2,623	-1,962
	P		**0,028***	**0,03***	0,423	**0,009****	0,05
Fiziksel Kavgaya Dahil Olma Durumu	Hayır	773	10,57±5,13	14,77±2,64	11,01±4,32	5,57±3,49	8,46±9,47
	Evet	85	15,72±10	20,86±2,41	17,05±2,04	8,28±1,47	14,11±7,38
	Z		-4,952	-4,439	-4,936	-4,467	-8,421
	P		**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****
Kardeş sayısı	Tek Çocuk	47	10,91±4,84	14,04±8,09	10,68±6,76	4,6±7,15	8,74±6,4
	İki Kardeş	281	10,96±6,35	14,82±1,51	11,38±6,78	5,6±2,52	8,73±1,89
	Üç Kardeş	369	10,42±4,99	15±4,71	11,07±2,47	5,6±7,04	9,1±2,2
	Dört veya Daha Fazla Kardeş	161	12,85±2,01	17,6±4,65	13,52±6,79	7,16±3,42	9,43±9,3
	X^2		6,429	7,609	5,024	11,865	2,371
	P		0,092	0,055	0,17	**0,008****	0,499
Algılanan Anne ve Baba Tutumu	Otoriter ve Aşırı Baskıcı	149	15,26±1,29	20,74±4,64	16,17±1,06	8,34±6,98	11,29±2,26
	Tutarsız	35	16,26±4,15	22,54±9,72	17,23±8,38	7,66±7,08	11,14±3,86
	İlgisiz ve Kayıtsız	19	17,42±6,64	25,68±4,63	19,68±5,69	7,68±1,39	12,05±7,49
	Demokratik	36	9,72±2,07	12,83±8,93	10,31±5,03	5,06±2,7	8,58±2,39
	Koruyucu	301	10,55±2,02	15,02±5,25	10,68±6,17	5,6±9,85	9,1±2,89
	Hoşgörülü	318	8,73±2,84	12,03±2,29	9,31±8,11	4,6±8,97	7,48±5,33
	X^2		106,098	116,688	103,697	72,408	93,753
	P		**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****
Aile İçi İlişkilerde Sorun Yaşama Durumu	Yok	596	8,65±2,11	12,36±9,82	9,13±9,34	4,46±8,73	7,57±2,45
	Var	262	16,61±3,38	22,22±7	17,26±3,37	8,97±2,04	12,33±8,6
	Z		-11,30	-11,90	-11,93	-11,43	-11,91
	P		**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****	**0,00****

Çizelge 4.5'te öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre KSE alt boyutları ve toplam puan ortalamaları dağılımı verilmiştir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de kadınların puan

ortalamalarının 12,1±2,52, erkeklerin ise 8,87±2,47 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-4,85, p<0.01) saptanmıştır. 2. alt boyutu olan *Depresyon*'da kadınların puan ortalamalarının 16,99±3,37, erkeklerin ise 11,9±9,59 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-6,56, p<0.01) belirlenmiştir. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* kadınların puan ortalamalarının 12,31±8,39, erkeklerin ise 10,1±5,6 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-3,05, p<0.01) bulunmuştur. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* kadınların puan ortalamalarının 6,49±7,91, erkeklerin ise 4,43±9,64 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-5,09, p<0.01) görülmüştür. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* kadınların puan ortalamalarının 9,32±4,08, erkeklerin ise 8,37±3,9 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-2,56, p ≤ 0.01) saptanmıştır.

Öğrencilerin okul başarı durumuna göre incelendiğinde KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de puan ortalamalarının okul başarı durumu çok düşük (7,46±2,43), düşük (8,91±8,85), orta (10,72±4,87), iyi (11,46±8,9) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (11,8±10) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=13,392, p<0.05) belirlenmiştir. 2. alt boyutu olan *Depresyon*'da puan ortalamalarının okul başarısı çok düşük (11,77±8,8), düşük (12,17±7,25), orta (14,83±3,88), iyi (16,05±7,72) ve çok iyi (16,25±7,57) düzeyde olan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=17,397, p<0.01) görülmüştür. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* puan ortalamalarının okul başarısı çok düşük (9,23±9,41), düşük (9,75±5,52), orta (11,81±1,66), iyi (11,71±9,21) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (12,16±6,43) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=10,14, p<0.05) bulunmuştur. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* puan ortalamalarının okul başarısı çok düşük (6±5,47), düşük (4,95±9,71), orta (6,07±8,66), iyi (6,1±7,3) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (5,75±1,18) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=4,576, p>0.05) bulunmuştur. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* puan ortalamalarının okul başarısı çok düşük (10,38±4,95), düşük (8,84±6,44), orta (9,4±1,69), iyi (9,19±2,18) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (8,66±4,37) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=4,308, p>0.05) saptanmıştır.

Öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre bakıldığında KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de puan ortalamalarının sigara kullanan öğrenciler (14,18±1,11)ile sigara kullanmayan öğrencilerin (10,65±7,24) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-3,28, p<0.01) belirlenmiştir. 2. alt boyutu olan *Depresyon*'da sigara kullanan öğrenciler (19,68±1,03) ile sigara kullanmayan öğrencilerin (14,78±6,46) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-3,95, p<0.01) görülmüştür. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* sigara kullanan öğrenciler (15,01±7,05) ile sigara kullanmayan öğrencilerin (11,14±5,74) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-3,74, p<0.01) bulunmuştur. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* sigara kullanan öğrenciler (7,81±3,99) ile sigara kullanmayan öğrencilerin (5,56±9,88) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-5,19, p<0.01) saptanmıştır. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* sigara kullanan öğrenciler (12,2±7,02) ile sigara kullanmayan öğrencilerin (8,58±9,44) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-5,85, p<0.01) belirlenmiştir.

Öğrencilerin alkol kullanma durumuna göre değerlendirildiğinde KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de puan ortalamalarının alkol kullanan öğrenciler (15,52±3,52) ile alkol kullanmayan öğrencilerin (10,99±1,65) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-1,598, p>0.05) görülmüştür. 2. alt boyutu olan *Depresyon*'da alkol kullanan öğrenciler (19,29±3,09) ile alkol kullanmayan öğrencilerin (15,29±9,18) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-1,467, p>0.05) bulunmuştur. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* alkol kullanan öğrenciler (16,7±6,01) ile alkol kullanmayan öğrencilerin (11,51±2,66) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-1,902, p>0.05) saptanmıştır. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* alkol kullanan öğrenciler (7,05±6,95) ile alkol kullanmayan öğrencilerin (5,81±8,87) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-1,828, p>0.05) belirlenmiştir. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* alkol kullanan öğrenciler (15,41±5,09) ile alkol kullanmayan öğrencilerin (8,89±5,95) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-4,048, p<0.01) görülmüştür.

Öğrencilerin kronik hastalığa sahip olma durumuna göre incelendiğinde KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de kronik hastalığa sahip olanlar (12,51±1,83) ile hastalığı olmayanların (10,93±5,73) puan ortalamaları arasındaki farkın

istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-2,195, p<0.05) bulunmuştur. 2. alt boyutu olan *Depresyon*'da kronik hastalığa sahip olanlar (17,41±7,75), hastalığı olmayanların (15,16±4,56) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-2,167, p<0.05) saptanmıştır. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* kronik hastalığa sahip olanlar (11,87±8,03), hastalığı olmayanların (11,58±1,95) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-0,802, p>0.05) belirlenmiştir. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* kronik hastalığa sahip olanlar (7,24±6,09) ile hastalığı olmayanların (5,69±7,57) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-2,623, p<0.01) görülmüştür. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* kronik hastalığa sahip olanlar (10,04±7,92) ile hastalığı olmayanların (8,91±8,38) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-1,962, p>0.05) bulunmuştur.

Fiziksel kavgaya dahil olma durumuna göre incelendiğinde KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de kavgaya dahil olmayan öğrencilerin puan ortalamaları (10,57±5,13) ile kavgaya dahil olanların (15,72±10) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-4,952, p<0.01) saptanmıştır. 2. alt boyutu olan *Depresyon*'da kavgaya dahil olmayan öğrencilerin puan ortalamaları (14,77±2,64) ile kavgaya dahil olanların (20,86±2,41) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-4,439, p<0.01) belirlenmiştir. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* kavgaya dahil olmayan öğrencilerin puan ortalamaları (11,01±4,32) ile kavgaya dahil olanların (17,05±2,04) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-4,936, p<0.01) görülmüştür. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* kavgaya dahil olmayan öğrencilerin puan ortalamaları (5,57±3,49) ile kavgaya dahil olanların (8,28±1,47) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-4,467, p<0.01) bulunmuştur. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* kavgaya dahil olmayan öğrencilerin puan ortalamaları (8,46±9,47) ile kavgaya dahil olanların (14,11±7,38) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-8,421, p<0.01) saptanmıştır.

Kardeş sayısına göre bakıldığında; KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete'de* puan ortalamaları tek çocuk (10,91±4,84), iki kardeş (10,96±6,35), üç kardeş (10,42±4,99) ile dört veya daha fazla kardeş olan öğrencilerin (12,85±2,01) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=6,429, p>0.05) belirlenmiştir. KSE'nin 2. alt boyutu olan *Depresyon'da* puan ortalamaları tek çocuk

(14,04±8,09), iki kardeş (14,82±1,51), üç kardeş (15±4,71) ile dört veya daha fazla kardeş olan öğrencilerin (17,6±4,65) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=7,609, p>0.05) görülmüştür. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* puan ortalamaları tek çocuk (10,68±6,76), iki kardeş (11,38±6,78), üç kardeş (11,07±2,47) ile dört veya daha fazla kardeş olan öğrencilerin (13,52±6,79) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=5,024, p>0.05) bulunmuştur. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* puan ortalamaları tek çocuk (4,6±7,15), iki kardeş (5,6±2,52), üç kardeş (5,6±7,04) ile dört veya daha fazla kardeş olan öğrencilerin (7,16±3,42) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=11,865, p<0.05) saptanmıştır. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* puan ortalamaları tek çocuk (8,74±6,4), iki kardeş (8,73±1,89), üç kardeş (9,1±2,2) ile dört veya daha fazla kardeş olan öğrencilerin (9,43±9,3) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=2,371, p>0.05) belirlenmiştir.

Öğrencilerin algılanan anne ve baba tutumuna göre KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de puan ortalamalarının otoriter ve aşırı baskıcı (15,26±1,29), demokratik (9,72±2,07), tutarsız (16,26±4,15), ilgisiz ve kayıtsız (17,42±6,64) koruyucu (10,55±2,02), hoşgörülü (8,73±2,84) algılayan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=106,098, p<0.01) görülmüştür. 2. alt boyutu olan *Depresyon'da* puan ortalamalarının otoriter ve aşırı baskıcı (20,74±4,64), demokratik (12,83±8,93), tutarsız (22,54±9,72), ilgisiz ve kayıtsız (25,68±4,63), koruyucu (15,02±5,25), hoşgörülü (12,03±2,29) algılayan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=116,688, p<0.01) bulunmuştur. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* puan ortalamalarının otoriter ve aşırı baskıcı (16,17±1,06), demokratik (10,31±5,03), tutarsız (17,23±8,38), ilgisiz ve kayıtsız (19,68±5,69), koruyucu (10,68±6,17), hoşgörülü (9,31±8,11) algılayan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=103,697, p<0.01) saptanmıştır. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* puan ortalamalarının otoriter ve aşırı baskıcı (8,34±6,98), demokratik (5,06±2,7), tutarsız (7,66±7,08), ilgisiz ve kayıtsız (7,68±1,39), koruyucu (5,6±9,85), hoşgörülü (4,6±8,97) algılayan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=72,408, p<0.01) belirlenmiştir. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* puan ortalamalarının otoriter ve aşırı baskıcı (11,29±2,26), demokratik (8,58±2,39), tutarsız (11,14±3,86), ilgisiz ve kayıtsız (12,05±7,49),

koruyucu (9,1±2,89), hoşgörülü (7,48±5,33) algılayan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=93,753, p<0.01) görülmüştür.

Aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre incelendiğinde; KSE'nin 1. alt boyutu olan *Anksiyete*'de aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler (16,61±3,38) ile sorun yaşamayanların (8,65±2,11) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-11,30, p<0.01) bulunmuştur. 2. alt boyutu olan *Depresyon*'da aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler (22,22±7) ile sorun yaşamayanların (12,36±9,82) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-11,90, p<0.01) saptanmıştır. 3. alt boyutu olan *Olumsuz Benlik'te* aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler (17,26±3,37) ile sorun yaşamayanların (9,13±9,34) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-11,93, p<0.01) belirlenmiştir. 4. alt boyutu olan *Somatizasyon'da* aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler (8,97±2,04) ile sorun yaşamayanların (4,46±8,73) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-11,43, p<0.01) görülmüştür. 5. alt boyutu olan *Hostilite'de* aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler (12,33±8,6) ile sorun yaşamayanların (7,57±2,45) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-11,91, p<0.01) bulunmuştur.

Çizelge 4.6 Lise öğrencilerinin bazı sosyodemografik özelliklerine göre HAVAÖ alt boyutları puanlarının dağılımı

Demografik değişkenler		Sayı (N)	Hayatın Anlam ve Amacı	Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu
Cinsiyet	Kadın	586	41,64±1,76	17,18±4,9
	Erkek	272	42,86±4,84	15,71±6,8
	Z		-2,632	-3,193
	P		**0,01***	**0.00****
Aile İçi İlişkilerde Sorun Yaşama Durumu	Yok	596	42,55±6,31	15,45±4,18
	Var	262	40,82±3,26	19,58±1,47
	Z		-3,751	-9,495
	P		**0.00****	**0.000****
Sigara Kullanma Durumu	Yok	754	42,24±8,24	16,27±5,16
	Var	104	40,43±4,4	19,89±6,09
	Z		-3,144	-5,542
	P		**0,002****	**0.00****
Alkol Kullanma Durumu	Yok	841	42,04±1,28	16,61±5,08
	Var	17	41,11±3,38	21,64±10
	Z		-1,076	-3,214
	P		0,282	**0,001****
Okul Başarı Durumu	Çok Düşük (0-49.99)	13	35,15±1,33	18,53±5,45
	Düşük (50.00-59.99)	103	40,1±4,51	16,87±5,67
	Orta (60.00-69.99)	150	41,21±6,84	17,11±9,5
	İyi (70.00-84.99)	297	41,63±9,56	17,16±1,28
	Çok İyi (85.00-100)	295	43,8±4,77	15,93±3,52
	X^2		38,093	9,717
	P		**0.00****	**0,045***
Algılanan Anne ve Baba Tutumu	Otoriter ve Aşırı Baskıcı	149	40,56±4,9	19,07±2,65
	Tutarsız	35	40,31±7,36	19,63±1,36
	İlgisiz ve Kayıtsız	19	40±6,44	21,42±8,43
	Demokratik	36	43,14±9,1	15,61±9,08
	Koruyucu	301	42,32±1,38	16,62±8,42
	Hoşgörülü	318	42,67±8,86	15,18±2,64
	X^2		27,355	87,729
	P		**0.00****	**0.00****

Çizelge 4.6'da öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre; HAVAÖ alt boyutları ve toplam puanlarının dağılımı verilmiştir. HAVAÖ 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacında* kadınların 41,64±1,76, erkeklerin ise 42,86±4,84 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-2,632, $p \leq 0.01$) saptanmıştır. HAVAÖ 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğunda* kadınların puanlarının 17,18±4,9, erkeklerin ise 15,71±6,8 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (Z=-3,193, $p<0.01$) belirlenmiştir.

HAVAÖ 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacında* aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrenciler (42,55±6,31) ile aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrencilerin (40,82±3,26) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (Z=-3,751, $p<0.01$) görülmüştür. HAVAÖ 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğunda* aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrenciler

(15,45±4,18) ile aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrencilerin (19,58±1,47) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (Z=-9,495, p<0.01) bulunmuştur

HAVAÖ 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacında* sigara kullanan öğrenciler (40,43±4,4) ile sigara kullanmayan öğrencilerin (42,24±8,24) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (Z=-3,144, p<0.01) saptanmıştır. HAVAÖ 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğunda* sigara kullanan öğrenciler (19,89±6,09) ile sigara kullanmayan öğrencilerin (16,27±5,16) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (Z=-5,542, p<0.01) belirlenmiştir.

HAVAÖ 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacında* alkol kullanan öğrenciler (41,11±3,38) ile alkol kullanmayan öğrencilerin (42,04±1,28) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (Z=-1,076, p>0.05) görülmüştür. HAVAÖ 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğunda* alkol kullanan öğrenciler (21,64±10) ile alkol kullanmayan öğrencilerin (16,61±5,08) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (Z=-3,214, p<0.05) bulunmuştur.

HAVAÖ 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacında* puan ortalamalarının okul başarı durumuna göre incelendiğinde; okul başarısı çok düşük (35,15±1,33), düşük (40,1±4,51), orta (41,21±6,84), iyi (41,63±9,56) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (43,8±4,77) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2 =38,093, p<0.01) saptanmıştır. HAVAÖ 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğunda* puan ortalamaları okul başarı puanı çok düşük (18,53±5,45), düşük (16,87±5,67), orta (17,11±9,5), iyi (17,16±1,28) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (15,93±3,52) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2 =9,717, p<0.05) belirlenmiştir.

HAVAÖ 1. alt boyutu olan *Hayatın Anlam ve Amacında* puan ortalamaları algılanan anne ve baba tutumuna göre incelendiğinde anne baba tutumu otoriter ve aşırı baskıcı (40,56±4,9), demokratik (43,14±9,1), tutarsız (40,31±7,36), ilgisiz ve kayıtsız (40±6,44), koruyucu (42,32±1,38) ve hoşgörülü (42,67±8,86) algılayan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2 =27,355, p<0.01) görülmüştür. HAVAÖ 2. alt boyutu olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğunda* puan ortalamalarının anne baba tutumunu otoriter ve aşırı

baskıcı (19,07±2,65), demokratik (15,61±9,08), tutarsız (19,63±1,36), ilgisiz ve kayıtsız (21,42±8,43), koruyucu (16,62±8,42) ve hoşgörülü (15,18±2,64) algılayan öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2 =87,729, p<0.01) bulunmuştur.

Çizelge 4.7 Öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre YPİDÖ alt boyutları puanlarının dağılımı

Demografik Değişkenler		N	Başarı	İlişki	Özerklik	Başatlık
Cinsiyet	Erkek	586	19,80±3,18	17,62±2,45	18,56±2,93	16,97±3,10
	Kadın	272	20,11±3,18	17,67±2,77	19,06±3,38	17,37±3,27
	Z		-1,541	-0,550	-2,847	-1,835
	P		0,123	0,582	**0,004***	0,067
Okul Başarı Durumu	Çok Düşük (0-49.99)	13	18,08±5,93	18±5,12	18,38±3,41	17±8,66
	Düşük (50.00-59.99)	103	19,35±7,79	17,71±7,22	18,67±1,71	16,68±1,78
	Orta (60.00-69.99)	150	19,39±3,41	17,43±4,36	18,75±7,78	16,94±5,32
	İyi (70.00-84.99)	297	19,82±7,2	17,65±8,41	18,8±3,91	17,24±9,9
	Çok İyi (85.00-100)	295	20,51±2,48	17,69±1,78	18,66±4,36	17,19±6,73
	X^2		21,264	0,553	1,325	3,448
	P		**0.000****	0,968	0,857	0,486
Algılanan Anne ve Baba Tutumu	Otoriter ve Aşırı Baskıcı	149	19,54±1,94	17,64±1,99	18,65±2,28	17,60±4,18
	Demokratik	36	21±4,6	17,61±4,67	19,5±1,38	18,14±2,84
	Tutarsız	35	18,11±6,67	16,97±4,92	18,43±9,18	16,09±8,46
	İlgisiz ve Kayıtsız	19	20±3,46	17,42±2,63	18±4,89	18,11±3,22
	Koruyucu	301	19,77±5,35	17,61±6,61	18,7±1,5	16,93±5,32
	Hoşgörülü	318	20,26±4,19	17,75±8,75	18,76±8,81	16,96±6,55
	X^2		23,916	4,919	3,755	15,525
	P		**0,001****	0,554	0,71	**0,017***

Çizelge 4.7'de öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre YPİDÖ alt boyutları ve toplam puanlarının dağılımı verilmiştir. YPİDÖ 1.alt boyutu olan *Başarı* puan ortalamaları cinsiyete göre incelendiğinde kadınların 20,11±3,18, erkeklerin 19,80±3,18 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-1,541, p>0.05) saptanmıştır. YPİDÖ 2. alt boyutu olan *İlişki* puan ortalamalarına göre kadınların 17,67±2,77, erkeklerin 17,62±2,45 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-0,550, p>0.05) belirlenmiştir. YPİDÖ 3. alt boyutu olan *Özerklik* puan ortalamalarına göre erkeklerin 18,56±2,93, kadınların 19,06±3,38 ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (z=-2,847, p<0.05) görülmüştür. YPİDÖ 4. alt boyutu olan *Başatlık* puan ortalamalarına göre; kadınların 17,37±3,27, erkeklerin 16,97±3,10 olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (z=-1,835, p>0.05) bulunmuştur.

YPİDÖ 1. alt boyutu olan *Başarı* puan ortalamaları okul başarı durumuna göre değerlendirildiğinde okul başarı durumu çok düşük (18,08±5,93), düşük (19,35±7,79), orta (19,39±3,41), iyi (19,82±7,2) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (20,51±2,48) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=21,264, p<0.01) saptanmıştır. YPİDÖ 2. alt boyutu olan *İlişki* puan ortalamalarına göre okul başarı durumu çok düşük (18±5,12), düşük (17,71±7,22), orta (17,43±4,36), iyi (17,65±8,41) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (17,69±1,78) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=0,553, p>0.05) belirlenmiştir. YPİDÖ 3. alt boyutu olan *Özerklik* puan ortalamalarına göre okul başarı durumu çok düşük (18,38±3,41), düşük (18,67±1,71), orta (18,75±7,78), iyi (18,8±3,91) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (18,66±4,36) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=1,325, p>0.05) görülmüştür. YPİDÖ 4. alt boyutu olan *Başatlık* puan ortalamalarına göre okul başarı durumu çok düşük (17±8,66), düşük (16,68±1,78), orta (16,94±5,32), iyi (17,24±9,9) ve çok iyi düzeyde olan öğrencilerin (17,19±6,73) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=3,448, p>0.05) bulunmuştur.

YPİDÖ 1. alt boyutu olan *Başarı* puan ortalamaları algılanan anne ve baba tutumuna göre bakıldığında otoriter ve aşırı baskıcı olarak algılayan öğrenciler (19,54±1,94), demokratik (21±4,6), tutarsız (18,11±6,67), ilgisiz ve kayıtsız (20±3,46), koruyucu (19,77±5,35) ve hoşgörülü olarak algılayan öğrencilerin (20,26±4,19) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=23,916, p<0.05) saptanmıştır. 2. alt boyutu olan *İlişki* puan ortalamaları algılanan anne ve baba tutumuna göre incelendiğinde otoriter ve aşırı baskıcı olarak algılayanlar (17,64±1,99), demokratik (17,61±4,67), tutarsız (16,97±4,92), ilgisiz ve kayıtsız (17,42±2,63), koruyucu (17,61±6,61) ve hoşgörülü olarak algılayan öğrencilerin (17,75±8,75) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=4,919, p>0.05) belirlenmiştir. 3. alt boyutu olan *Özerklik* puan ortalamaları algılanan anne ve baba tutumuna göre değerlendirildiğinde otoriter ve aşırı baskıcı algılayanlar (18,65±2,28), demokratik (19,5±1,38), tutarsız (18,43±9,18), ilgisiz ve kayıtsız (18±4,89), koruyucu (18,7±1,5) ve hoşgörülü olarak algılayan öğrencilerin (18,76±8,81) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (x^2=3,755, p>0.05) görülmüştür. 4. alt boyutu olan *Başatlık* puan ortalamaları algılanan anne ve baba tutumuna göre bakıldığında otoriter ve aşırı baskıcı algılayanlar

(17,60±4,18), demokratik (18,14±2,84), tutarsız (16,09±8,46), ilgisiz ve kayıtsız (18,11±3,22), koruyucu (16,93±5,32) ve hoşgörülü olarak algılayan öğrencilerin (16,96±6,55) puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (x^2=15,525, p<0.05) bulunmuştur.

Çizelge 4.8 Lise öğrencilerinin KSE, HAVAÖ, YPİDÖ ölçek alt boyutları arasında korelasyon analizi

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1-Anksiyete	Pearson Correlation	1										
2-Depresyon	Pearson Correlation	,867**	1									
3-Olumsuz Benlik	Pearson Correlation	,860**	,859**	1								
4-Somatizasyon	Pearson Correlation	,756**	,737**	,698**	1							
5-Hostilite	Pearson Correlation	,735**	,715**	,716**	,585**	1						
6-Hayatın Anlam ve Amacı	Pearson Correlation	-,247**	-,294**	-,249**	-,211**	-,217**	1					
7-Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu	Pearson Correlation	,622**	,678**	,615**	,504**	,572**	-,464**	1				
8-Başarı	Pearson Correlation	-,138**	-,166**	-,115**	-,094**	-,096**	,579**	-,317**	1			
9-İlişki	Pearson Correlation	,100**	,057	,112**	,067	,088**	,320**	,005	,452**	1		
10-Özerklik	Pearson Correlation	,122**	,102**	,129**	,051	,191**	,174**	,081*	,274**	,294**	1	
11-Başatlık	Pearson Correlation	,054	,041	,089**	,077*	,125**	,263**	-,038	,508**	,433**	,388**	1

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Çizelge 4.8'de öğrencilerin KSE, HAVAÖ, YPİDÖ alt boyutları arasında korelasyon analizi verilmiştir.

KSE VE HAVAÖ Alt Boyutları Arasında Korelasyon Analizi

KSE ölçeğinin 1. alt boyutlarından *Anksiyete* puanları ile HAVAÖ 1.alt boyutlarından *Hayatın Anlam ve Amacı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,247,p <0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı azaldıkça anksiyete puanı da doğrusal olarak artmaktadır. Anksiyete puanı ile HAVAÖ 2.alt boyutlarından *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puanları arasında pozitif yönde güçlü yönde bir ilişki saptanmıştır (r: 0,622, p <0.05). Öğrencilerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanı arttıkça anksiyete puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ölçeğinin 2. alt boyutlarından *Depresyon* puanları ile HAVAÖ 1.alt boyutlarından *Hayatın Anlam ve Amacı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,294,p <0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı azaldıkça depresyon puanı da doğrusal olarak artmaktadır. Depresyon puanı ile 2.alt boyutlarından *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puanları arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki saptanmıştır (r:0,678, p <0.05). Öğrencilerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanı arttıkça depresyon puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ölçeğinin 3. alt boyutlarından *Olumsuz benlik* puanları ile HAVAÖ 1.alt boyutlarından *Hayatın Anlam ve Amacı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r-0,249, p <0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı azaldıkça olumsuz benlik puanı da doğrusal olarak artmaktadır. Olumsuz benlik ile 2.alt boyutlarından *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puanları arasında pozitif yönde güçlü yönde bir ilişki saptanmıştır (r:0,615, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanı arttıkça olumsuz benlik puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ölçeğinin 4. alt boyutlarından *Somatizasyon* puanları ile HAVAÖ 1.alt boyutlarından *Hayatın Anlam ve Amacı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,211, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı arttıkça somatizasyon puanı da doğrusal olarak azalmaktadır. Somatizasyon puanı ile 2.alt boyutlarından *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puanları arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki saptanmıştır (r:0,504, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanı artıkça somatizasyon puanı da artmaktadır.

KSE ölçeğinin 5. alt boyutlarından *Hostilite* puanları ile HAVAÖ 1.alt boyutlarından *Hayatın Anlam ve Amacı* puanları arasında negatif yönde zayıf yönde bir ilişki saptanmıştır (r:-0,217, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı arttıkça hostilite puanı da doğrusal olarak azalmaktadır. Hostilite puanı ile 2.alt boyutlarından *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puanları arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki saptanmıştır (r:0,572, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanı arttıkça hostilite puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ve YPİDÖ Alt Boyutları Arasında Korelasyon Analizi

KSE ölçeğinin 1. alt boyutlarından *Anksiyete* puanları YPİDÖ 1.alt boyutlarından *Başarı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-

0,138, p<0.05). Öğrencilerin anksiyete puanı arttıkça başarı puanı da doğrusal olarak azalmaktadır. KSE ölçeğinin 1. alt boyutlarından *Anksiyete* puanları YPİDÖ 2. alt boyutlarından *İlişki* puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,100, p<0.05). Öğrencilerin anksiyete puanı arttıkça ilişki puanı da doğrusal olarak artmaktadır. KSE ölçeğinin 1. alt boyutlarından *Anksiyete* puanları YPİDÖ 3. alt boyutlarından *Özerklik* puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,122, p<0.05). Öğrencilerin anksiyete puanı arttıkça özerklik puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ölçeğinin 2. alt boyutlarından *Depresyon* puanları YPİDÖ 1.alt boyutlarından *Başarı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,166, p<0.05). Öğrencilerin depresyon puanı arttıkça başarı puanı da doğrusal olarak azalmaktadır. KSE ölçeğinin 2. alt boyutlarından *Depresyon* puanları YPİDÖ 3. alt boyutlarından *Özerklik* puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,102, p<0.05). Öğrencilerin depresyon puanı arttıkça özerklik puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ölçeğinin 3. alt boyutlarından *Olumsuz benlik* puanları YPİDÖ 1.alt boyutlarından *Başarı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,115, p<0.05). Öğrencilerin olumsuz benlik puanı arttıkça başarı puanı da doğrusal olarak azalmaktadır. KSE ölçeğinin 3. alt boyutlarından *Olumsuz benlik* puanları YPİDÖ 2. alt boyutlarından *İlişki* puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,112, p<0.05). Öğrencilerin olumsuz benlik puanı artıkça ilişki puanı da doğrusal olarak artmaktadır. KSE ölçeğinin 3. alt boyutlarından *Olumsuz benlik* puanları YPİDÖ 3. alt boyutlarından *Özerklik* puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,129, p<0.05). Öğrencilerin olumsuz benlik puanı arttıkça özerklik puanı da doğrusal olarak artmaktadır. KSE ölçeğinin 3. alt boyutlarından *Olumsuz benlik* puanları YPİDÖ 4. alt boyutlarından *Başatlık* puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,089, p<0.05). Öğrencilerin olumsuz benlik puanı artıkça başatlık puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ölçeğinin 4. alt boyutlarından *Somatizasyon* puanları YPİDÖ 1.alt boyutlarından *Başarı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,094, p<0.05). Öğrencilerin somatizasyon puanı arttıkça, başarı puanı da doğrusal olarak azalmaktadır. KSE ölçeğinin 4. alt boyutlarından *Somatizasyon* puanları YPİDÖ 4. alt boyutlarından *Başatlık* puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki

saptanmıştır (r:0,077, p<0.05). Öğrencilerin somatizasyon puanı arttıkça başatlık puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

KSE ölçeğinin 5. alt boyutlarından *Hostilite* puanları YPİDÖ 1.alt boyutlarından *Başarı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,096, p<0.05). Öğrencilerin hostilite puanı arttıkça başarı puanı da doğrusal olarak azalmaktadır. KSE ölçeğinin 5. alt boyutlarından *Hostilite* puanları YPİDÖ 2. alt boyutlarından *İlişki* arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r: 0,088, p<0.05). Öğrencilerin hostilite puanı arttıkça ilişki puanı da doğrusal olarak artmaktadır. KSE ölçeğinin 5. alt boyutlarından *Hostilite* puanları YPİDÖ 3. alt boyutlarından *Özerklik* arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,191, p<0.05). Öğrencilerin hostilite puanı arttıkça özerklik puanı da doğrusal olarak artmaktadır. KSE ölçeğinin 5. alt boyutlarından *Hostilite* puanları YPİDÖ 4. alt boyutlarından *Başatlık* puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,125, p<0.05). Öğrencilerin hostilite puanı arttıkça başatlık puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

HAVAÖ ve YPİDÖ Alt Boyutları Arasında Korelasyon Analizi

HAVAÖ ölçeğinin 1. alt boyutlarından olan *Hayatın anlam ve amacı* puanları YPİDÖ 1.alt boyutlarından *Başarı* puanı arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki saptanmıştır (r:0,579, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı arttıkça başarı puanı da doğrusal olarak artmaktadır. HAVAÖ ölçeğinin 1. alt boyutlarından olan *Hayatın anlam ve amacı* puanları YPİDÖ 2. alt boyutlarından *İlişki* puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,320, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı arttıkça ilişki puanı da doğrusal olarak artmaktadır. HAVAÖ ölçeğinin 1. alt boyutlarından olan *Hayatın anlam ve amacı* puanları YPİDÖ 3. alt boyutlarından *Özerklik* puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,174, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı arttıkça özerklik puanı da doğrusal olarak artmaktadır. HAVAÖ ölçeğinin 1. alt boyutlarından olan *Hayatın anlam ve amacı* puanları YPİDÖ 4. alt boyutlarından *Başatlık* puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,263, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlam ve amacı puanı arttıkça başatlık puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

HAVAÖ ölçeğinin 2. alt boyutlarından olan *Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu* değişkeni ile YPİDÖ 1.alt boyutlarından *Başarı* puanı arasında negatif

yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:-0,317, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanı arttıkça başarı puanı da doğrusal olarak azalmaktadır.

HAVAÖ ölçeğinin 2. alt boyutlarından olan *Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu* değişkeni ile YPİDÖ 3. alt boyutlarından *Özerklik* puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır (r:0,081, p<0.05). Öğrencilerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanı arttıkça özerklik puanı da doğrusal olarak artmaktadır.

Çizelge 4.9 Lise Öğrencilerinde Ruhsal Belirti, Yaşam Anlam ve Amacı ile Psikolojik İhtiyaçlarının Sosyodemografik Değişkenlerce Yordanması

Değişkenler		KSE ALT BOYUTLARI (β, p)					HAVAÖ ALT BOYUTLARI (β, p)		YPİDÖ ALT BOYUTLARI (β, p)			
		Anksiyete	**Depresyon**	**Olumsuz Benlik**	**Somatizasyon**	**Hostilite**	**Hayatın Anlam ve Amacı**	**Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu**	**Başarı**	**İlişki**	**Özerklik**	**Başatlık**
Cinsiyet	Kadın	*-0,16	*-0,21	*-0,11	*0,18	*0,08	*-0,7	*0,11	-0,04	0	-0,07	-0,05
	Erkek	*-3,22	*-5,08	*-2,21	*-2,05	*-0,95	*1,21	*-1,46	0,31	0,05	0,49	0,39
Kronik Hastalığa	Yok	*-0,05	*-0,06	*0	*-0,08	*-0,06	-0,02	-0,05	-0,02	0	0,06	0
Sahip Olma	Var	*1,58	*2,25	*0,28	*1,55	*1,12	0,69	-1,15	0,3	-0,01	-0,63	0,06
Aile içi İlişkilerde	Yok	*-0,39	*-0,41	*-0,40	*-0,39	*-0,4	*0,10	*-0,32	*0,1	-0,01	-0,01	*-0,07
Sorun Yaşama	Var	*7,95	*9,85	*8,13	*4,51	*4,76	*-1,72	*4,12	*-0,7	0,09	0,11	*0,48
Durumu												
Fiziksel Kavgaya	Yok	*-0,16	*-0,16	*-0,19	*-0,15	*-0,31	0,01	*-0,16	*0,07	-0,01	*-0,08	-0,01
Dahil Olma	Var	*5,14	*6,08	*6,03	*2,71	*5,64	-0,46	*3,31	*-0,82	0,14	*0,84	0,15
Durumu												
Sigara Kullanma	Yok	*-3,69	*-4,27	*-4,04	*-4,12	*-6,53	*2,36	*-5,97	*2,02	0,05	-1,89	0,09
Durumu	Var	*1,02	*1,22	*3,52	*2,35	*3	*-1,91	*3,26	*-0,65	0,09	0,34	-0,11
Alkol Kullanma	Yok	*-2,01	*-1,47	*-2,30	*-0,97	*-4,98	0,51	*-3,50	0,86	1,03	*-3,08	-1,11
Durumu	Var	*2,39	*2,87	*2,25	*0,72	*4	0,67	*2,29	-0,13	-0,73	*0,80	0,95

*p <0,05

Çizelge 4.9' de Lise öğrencilerinde Kısa Semptom Envanteri, Hayatın Anlam ve Amacı ve Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği'ni öngören yordayıcı değişkenler sunulmuştur.

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve KSE öngören yordayıcı değişkenler aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre KSE'nin alt boyut puanları ile yapılan regresyon analizinde; *Anksiyete'de* (kadın β =-0,16, erkek β=-3,22), *Depresyon'da* (kadın β =-0,21, erkek β=-5,08), *Olumsuz Benlik'te* (kadın β =-0,11, erkek β=-2,21), *Somatizasyon'da* (kadın β =0,18, erkek β=-2,05), *Hostilite'de* (kadın β =0,08, erkek β=-0,95) kadın cinsiyetinde olma durumunun ruhsal belirti gösterme riskini arttırdığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Öğrencilerin kronik hastalığa sahip olma durumuna göre KSE'nin alt boyut puanları ile yapılan regresyon analizinde; *Anksiyete'de* (kronik hastalığa sahip olmayan öğrenciler β =-0,05, hastalığa sahip olan öğrenciler β=1,58), *Depresyon'da* (herhangi bir hastalığa sahip olmayan öğrenciler β =-0,06, herhangi bir hastalığa sahip olan öğrenciler β=2,25), *Olumsuz Benlik'te* (hastalığa sahip olmayan öğrenciler β =0, kronik hastalığa sahip olan öğrencilerde β=0,28), *Somatizasyon'da* (hastalığa sahip olmayan öğrenciler β =-0,08, kronik hastalığa sahip olan öğrenciler β=1,55), *Hostilite'de* (hastalığa sahip olmayan öğrenciler β =-0,06, kronik hastalığa sahip olan öğrenciler β=1,22) kronik hastalığa sahip olma durumunun ruhsal belirti gösterme riskini arttırdığı saptanmıştır ($p<0.01$).

Öğrencilerin aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre KSE'nin alt boyut puanları ile yapılan regresyon analizinde; *Anksiyete'de* (aile içi ilişkilerinde sorun yaşamayan öğrenciler β =-0,39, aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler β=7,95), *Depresyon'da* (aile içi ilişkilerinde sorun yaşamayan öğrenciler β =-0,41, aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrencilerde β=9,85), *Olumsuz Benlik'te* (aile içi ilişkilerinde sorun yaşamayan öğrenciler β =-0,40, aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler β=8,13), *Somatizasyon'da* (aile içi ilişkilerinde sorun yaşamayan öğrenciler β =-0,39, aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler β=4,51), *Hostilite'de* (aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrenciler β =-0,4, aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrenciler β=4,76) aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumunun ruhsal belirti gösterme riskini arttırdığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Öğrencilerin fiziksel kavgaya dahil olma durumuna göre KSE'nin alt boyut puanları ile yapılan regresyon analizinde; *Anksiyete'de* (kavgaya dahil olan öğrenciler β =5,14, kavgaya dahil olmayan öğrencilerde β=-0,16), *Depresyon'da* (kavgaya dahil olan öğrenciler β =6,08, kavgaya dahil olmayan öğrenciler β=-0,16), *Olumsuz Benlik'te* (kavgaya dahil olan öğrenciler β =6,03, kavgaya dahil olmayan öğrenciler β=-0,19), *Somatizasyon'da* (kavgaya dahil olan öğrenciler β =2,71, kavgaya dahil olmayan öğrenciler β=-0,15), *Hostilite'de* (kavgaya dahil olan öğrenciler β =5,64, kavgaya dahil olmayan öğrencilerde β=-0,31) kavgaya dahil olma durumunun ruhsal belirti gösterme riskini arttırdığı bulunmuştur ($p<0.01$).

Öğrencilerin sigara ve alkol kullanma durumuna göre KSE'nin alt boyut puanları ile yapılan regresyon analizinde; *Anksiyete'de* (sigara β =-3,69 ve alkol β =-2,01 kullanmayan öğrenciler, sigara β=1,02 ve alkol β=2,39 kullanan öğrenciler), *Depresyon'da* (sigara β =-4,27 ve alkol β =-1,47 kullanmayan öğrenciler, sigara β=1,22 ve alkol β=2,87 kullanan öğrenciler), *Olumsuz Benlik'te* (sigara β =-4,04 ve alkol β =-2,30 kullanmayan öğrenciler, sigara β=3,52 ve alkol β=2,25 kullanan öğrenciler), *Somatizasyon'da* (sigara β =-4,12 ve alkol β =-0,97 kullanmayan öğrenciler, sigara β=2,35 ve alkol β=0,72 kullanan öğrenciler), *Hostilite'de* (sigara β =-6,53 ve alkol β =-4,98 kullanmayan öğrenciler, sigara β=3 ve alkol β=4 kullanan öğrenciler) sigara ve alkol kullanma durumunun ruhsal belirti gösterme riskini arttırdığı bulunmuştur ($p<0.01$).

Regresyon analizinde "Anksiyete" alt boyutu modellemesi varyansın R^2=%97.92' sini açıklarken, Depresyon'da R^2=%90, 65'ini, Olumsuz Benlik'te R^2=%93,44'ünü, Somatizasyon'da R^2=%91,32'sini, Hostilite'de R^2=%96,75'ini açıklamaktadır. Bu sonuçlar gözlenen alanın ne kadar geniş olduğunu ve regresyon analizimizin geçerli olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve HAVAÖ öngören yordayıcı değişkenler aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyete göre *HAVAÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Hayatın Anlam ve Amacı'nda* (kadın β =-0,7, erkek β=1,21) erkek cinsiyetinde olma, *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaçsızlığı'nda* (kadın β =0,11, erkek β=-1,46) kadın cinsiyetinde olma durumunun HAVAÖ alt boyutlarını yordadığı saptanmıştır ($p<0.01$).

Öğrencilerin aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre *HAVAÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Hayatın Anlam ve Amacı'nda* (aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrenciler β =0,01, sorun yaşayan öğrenciler β =-1,72), *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaçsızlığı'nda* (aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrenciler β =-0,32, aile içi ilişkilerde sorunu yaşayan öğrenciler β =4,12) olduğu ve aile içi ilişkilerinde sorun yaşama durumunun HAVAÖ alt boyutlarını yordadığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Öğrencilerin fiziksel bir kavgaya dahil olma durumuna göre *HAVAÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaçsızlığı'nda* (kavgaya dahil olan öğrencilerin β =3,31, kavgaya olmayan öğrenciler β =-0,16) olduğu ve kavgaya dahil olma durumunun HAVAÖ alt boyutu hayatın anlamsızlığı ve amaçsızlığını yordadığı bulunmuştur ($p<0.01$).

Öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre *HAVAÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Hayatın Anlam ve Amacı'nda* (sigara kullanan öğrencilerin β =-1,91, sigara kullanmayan öğrencilerin β =2,36), *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaçsızlığı'nda* (sigara kullanan öğrencilerin β =3,26, sigara kullanmayan öğrenciler β =-5,97) olduğu ve sigara kullanımının HAVAÖ alt boyutlarını yordadığı saptanmıştır ($p<0.01$).

Öğrencilerin alkol kullanma durumuna göre *HAVAÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaçsızlığı'nda* (alkol kullanan öğrencilerin β =2,29, alkol kullanmayan öğrenciler β =-3,50) olduğu ve alkol kullanımının HAVAÖ alt boyutu hayatın anlamsızlığı ve amaçsızlığını yordadığı bulunmuştur ($p<0.01$).

Regresyon analizinde "Hayatın Anlam ve Amacı" alt boyutu modellemesi varyansın R^2=%96.52' sini açıklarken, Hayatın Anlamsızlığı ve Amaçsızlığı'nda R^2=%93.12'sini açıklamaktadır. Bu sonuçlar gözlenen alanın ne kadar geniş olduğunu ve regresyon analizimizin geçerli olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve YPİDÖ öngören yordayıcı değişkenler aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre *YPİDÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Başarı'da* (aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrenciler β =0,1, sorun yaşayan öğrenciler β =-0,7), *Başatlık'ta* (aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrenciler β =-0,07, sorun yaşayan öğrenciler β =0,48)

aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumunun YPİDÖ alt boyutlarından Başarı ve Başatlığı yordadığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Öğrencilerin fiziksel kavgaya dahil olma durumuna göre *YPİDÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Başarı'da* (kavgaya dahil olan öğrencilerin β =-0,82, kavgaya dahil olmayan öğrenciler β =0,07), *Özerklik'te* (kavgaya dahil olan öğrencilerin β =0,84, kavgaya dahil olmayan öğrenciler β =-0,08) olduğu ve fiziksel kavgaya dahil olma durumunun YPİDÖ alt boyutlarından Başarı ve Özerkliği yordadığı görülmüştür ($p<0.01$).

Öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre *YPİDÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Başarı'da* (sigara kullanan öğrencilerin β =-0,65, sigara kullanmayan öğrencilerin β =2,02) olduğu ve sigara kullanma durumunun YPİDÖ alt boyutlarından Başarı'yı yordadığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Öğrencilerin alkol kullanma durumuna göre *YPİDÖ'nün* alt boyutları için yapılan regresyon analizinde; *Özerklik'te* (alkol kullanan öğrencilerin β =0,80, alkol kullanmayan öğrencilerin β =-3,08) olduğu ve alkol kullanma durumunun YPİDÖ alt boyutlarından Özerkliği yordadığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Regresyon analizinde "Başarı" alt boyutu modellemesi varyansın R^2=%94.7'sini açıklarken, İlişki'de R^2=%88.23'ünü, Özerklik'te R^2=%92.18'ini, Başatlık'ta R^2=% 88,09'unu açıklamaktadır. Bu sonuçlar gözlenen alanın ne kadar geniş olduğunu ve regresyon analizimizin geçerli olduğunu göstermektedir.

5. TARTIŞMA

Yurtta ve ailesinin yanında kalan lise öğrencilerinin yaşam anlam ve amaçları ile ruhsal belirtiler ve psikolojik ihtiyaç durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmış bu çalışmanın bulguları, ilgili literatürle birlikte aşağıda tartışılmıştır.

Öğrencilerin ikamet yeri ile ilgili tartışmalar aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, evde ve yurtta kalan lise öğrencilerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$). Araştırmamızın hipotezleri açısından bakıldığında $H_{1\text{-}1}$: hipotezi reddedilmiş ve H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani lise öğrencilerinin yurtta veya ailesinin yanında öğrenim görme durumuna göre HAVAÖ, KSE, YPİDÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur" hipotezi kabul edilmiştir.

Literatüre bakıldığında bazı lise öğrencileri ile yapılan çalışmalarda, yurtta ve ailesi ile kalan öğrencilerin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilite puanlarının barınma yerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Öner, 2015; Yilgen, 2016; Tatlı ve Bengisoy, 2019). Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da yurtta ve ailesi ile kalan öğrencilerin psikolojik belirtilerinde, barınma yerine göre farklılaşma olmadığı saptanmıştır (Mojs ve diğerleri, 2015; Güngör ve Demirağ, 2020; Temiz ve Ulusoy, 2020). Bazı çalışmalarda ise, barınma yerinin psikolojik belirtileri etkilediği belirlenmiştir (Özdemir, 2013; Sağlam, 2014).

Araştırmada, evde ve yurtta kalan lise öğrencilerinin HAVAÖ alt boyut ve toplam puanları arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır. İlgili literatürde yurtta ve evde kalan lise öğrencilerinin, yaşamın anlamı ve amacı ile yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Temiz ve Ulusoy (2020), üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin yurtta veya evde kalmasının yaşam doyumunu etkilemediğini saptamıştır. Özgür, Gümüş ve Durdu (2010) ise, evde kalan üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun daha iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada, evde ve yurtta kalan lise öğrencilerinin, YPİDÖ alt boyut ve toplam puanları arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Annaberdiyev (2006), üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında evde ve yurtta kalmanın psikolojik ihtiyaçları etkilemediğini saptamıştır. Nigar (2014), ortaokul öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada yatılılık durumuna göre psikolojik ihtiyaçların farklılaşmadığını belirlemiştir.

Bu araştırmanın uygulama sürecinde lise öğrencilerinin pandemi nedeniyle hepsinin evlerinde, ailelerinin yanında olmalarının, yurtta ve ailesinin yanında kalan öğrenciler için psikolojik belirtiler, yaşam anlam ve amacı, psikolojik ihtiyaçlar açısından bir fark oluşturmamasına neden olmuş olabileceğini düşündürmektedir.

KSE'nin sosyo-demografik özellikler ile ilgili tartışmaları aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin cinsiyet durumuna göre KSE puanlarıyla ilgili tartışmaya aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmada, cinsiyetin ruhsal belirti göstermeyi etkileyen bir faktör olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Öğrencilerin cinsiyetlerine göre *KSE*'nin tüm alt boyutları için (*Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite)* kadınların puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Araştırmamızın hipotezleri açısından bakıldığında H_{1-2} hipotezi kabul edilmiştir. Yani lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre KSE puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır" hipotezi kabul edilmiştir.

Lise öğrencileri ile yapılmış çalışmalarda kadınlarda depresyonun (Chinawa ve diğerleri, 2015; Öner, 2015; Patalay ve Fitzsimons, 2017; Karaman, 2018; Anlayışlı ve Serin, 2019; Özkul ve Günüşen, 2020;), anksiyetenin (Demirkaya ve diğerleri, 2015; Mohammadi ve diğerleri, 2020; Temiz ve Ulusoy, 2020), olumsuz benliğin (Sarıkaya, 2015), hostilite (Yılmaz, 2010; Çaman ve Özcebe, 2011) ve somatizasyonun (Sweeting, West ve Der, 2007; Yılmaz, 2010; Çaman ve Özcebe, 2011) erkeklerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılmış çalışmalarda da kadınlarda ruhsal belirti erkeklerden daha yüksek bulunmuştur (Mojs ve diğerleri, 2015; Tekir, Yaşar, Çevik, Dikoğlu ve Kaymak, 2018; Özel, Türkleş ve Erdoğan, 2020). Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Kadınlarda erkeklere göre ruhsal problemlerin daha fazla görülmesinin nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte ergenliğe kadınların daha önce girmesi, ergenlikte görülen hormonal değişimlere bağlı meydana gelen fiziksel değişimlere, kadınların uyum sağlamakta daha fazla güçlük çekmesinin strese karşı duyarlılıklarını arttırdığı düşünülmektedir. Ayrıca yetiştirilme şekli, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kültürümüzde erkeklere daha fazla hoşgörülü davranılırken kadınlara kısıtlayıcı davranılmasının bu sonucu etkilemiş olabileceği düşünülmüştür (Yerlikaya, 2020).

Öğrencilerin okul başarısı durumuna göre KSE puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada okul başarı durumuna göre *KSE*'nin alt boyutlarından *Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik* puan ortalamaları okul başarı durumu iyi olan öğrencilerin okul başarı durumu kötü olan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Okul başarısı ile ilgili yapılmış çalışmalarda okul başarısı kötü olan öğrencilerin okul başarısı iyi olan öğrencilerden depresyon (Öner, 2015; Anlayışlı ve Serin, 2019), olumsuz benlik (Dil ve diğerleri, 2015) puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İkiz ve Çınkı (2016), yapmış olduğu çalışmada kendisini başarılı olarak gören ergenlerin sağlıklı ruh sağlığına sahip olduğunu ifade etmektedir. Araştırma sonucu bu literatürle uyuşmamaktadır.

Yurt dışında yapılmış araştırmalarda pandemi nedeniyle ergenlerde yüksek depresyon ve anksiyete görüldüğü belirlenmiştir (Chen ve diğerleri,2020; Wang ve diğerleri, 2020). Magson ve diğerleri (2021), ergenlerin pandemi nedeniyle anksiyete ve depresyon belirtilerinin arttığını, çevrim içi eğitimde teknoloji sorunları, konuları anlamama ve öğretmene soramama, motivasyon eksikliği ve azalmış yaşam memnuniyeti bildirdiklerini saptamıştır. Ellis, Dumas ve Forbes'in (2020) çalışmasında pandemi nedeniyle ergenlerin çok endişeli olduklarını, endişelerinin en çok sosyal olarak arkadaşlarından ayrı olmaları ve okul ile ilgili olduğunu, bu durumun eğitimlerine zarar verdiğini belirlemiştir. Hawke ve diğerleri (2020) ise 14-28 yaş arası genç ile yaptığı çalışmada gençlerin okul ile ilgili endişe duyduklarını saptamıştır.

Araştırmanın verilerinin pandemi döneminde toplanmış olması ve okul başarısı verileri ergenlerin geçmiş yıla ait akademik başarıları olması, pandemide evde akademik ortamdan uzak olmasının ergenlerin kaygı düzeylerini arttırmış olabileceği düşünülmüştür. Ergenlerin eğitim- öğretim ortamından uzakta uyaransız kalmış

olmaları, problemli internet kullanımı(Akgül ve Ergin, 2021), evde sınırlı ortam içinde bulunmaları, sosyal kısıtlamalar ve sosyalleşememeleri de ergenlerin ruhsal belirti gösterme indekslerinin artmasına neden olmuş olabilir. Bu durum geçmiş dönemdeki okul başarı puanı yüksek olan öğrencilerin diğerlerine göre akademik başarılarının düşeceği kaygısına ve daha fazla ruhsal problemler yaşamasına neden olmuş olabileceğini düşündürmüştür.

Öğrencilerin sigara-alkol kullanım durumuna göre KSE puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre *KSE*'nin tüm alt boyutlarında (*Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite)* sigara kullanan öğrencilerin puan ortalamalarının sigara kullanmayan öğrencilerden *Hostilite* puan ortalamalarının ise alkol kullanan öğrencilerin alkol kullanmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Arabacı, Taş ve Dikeç (2017) yapmış olduğu çalışmada sigara, alkol ve madde kullanımının ergenlerin ruhsal sağlığını olumsuz etkilediğini, Öner (2015)'in araştırmasında ise sigara, alkol veya başka bir madde kullanan lise öğrencilerinde depresyonun, kullanmayanlara daha fazla görüldüğü belirlenmiştir. Bilaç ve diğerleri (2019) ise, çalışmalarında sigara ve alkol kullanımının depresyon, anksiyete gibi birçok ruhsal problemlere neden olduğu saptanmıştır. Yapılan diğer çalışmalarda da sigara ve alkol kullanımının ruhsal problemlere neden olduğu saptanmıştır (Dil ve diğerleri, 2015; Griesler, Hu ve Kandel,2016; Tekir ve diğerleri, 2018; İlhan ve diğerleri, 2019). San, Erensoy, Aytaç ve Berkol (2020), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada madde kullanımı ve depresyon arasında ilişkili olduğu saptanmıştır.

Ergenler, içinde bulundukları dönemde meydana gelen değişimlere ve topluma uyum sağlamaya çalışırken zorlanmaktadırlar. Aynı zamanda ergenler, hem günlük yaşamlarında hem aile içi ilişkilerinde hem de akranlarıyla olan ilişkilerinde problem yaşamaktadırlar. Bu zorlanmalar sonucunda etkisiz baş etme yöntemlerine başvuran ergenler, sigara ve alkol kullanarak sıkıntılarını azalttıklarını düşünmekte sigara ve alkol kullanımını arkadaş ortamına dahil olmak ve "Ben büyüdüm" mesajını vermek için çözüm olarak görmektedirler (Çağlar ve Türk, 2018; Bakırcıoğlu, 2020). Araştırmamızdaki sigara ve alkol kullanan ergenlerde, kullanmayan ergenlere göre ruhsal belirtilerin daha fazla görülme nedenlerinin bu sebeplerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin kronik hastalığa sahip olma durumuna göre KSE puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, öğrencilerin *KSE*'nin alt boyutlarından *Anksiyete, Depresyon, Somatizasyon* puan ortalamalarının kronik hastalığa sahip olanlarda, hastalığı olmayanlara göre daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Ergenler ile ilgili yapılmış çalışmalarda, bir hastalığa sahip olan ergenlerin, hastalığı olmayanlara göre; depresyon (Zhou ve diğerleri, 2018; Kantarcıoğlu, Demirkaya ve Sevinir, 2019; Zheng, Abraham, Bruzzese ve Smaldone, 2020), anksiyete (Cobham ve diğerleri, 2020), somatizasyon (Eray, Vural ve Çetinkaya, 2015) puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılmış çalışmalarda, hastalığa sahip olan öğrencilerin, hastalığı olmayanlara göre depresyon (H. Arslan, H. Mergen, B. Mergen, E. Arslan ve Ayyıldız, 2016; Tekir ve diğerleri, 2018), anksiyete (Arslan ve diğerleri, 2016) puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmadaki bulguların aksine literatürde kronik hastalıkların ruh sağlığına etkisinin olmadığını gösteren bulgularda mevcuttur (Öner, 2015).

Ergenler, gelişim dönemi özellikleri nedeniyle bu dönemdeki değişimleri kabul etmekle ilgili sıkıntılar yaşamaktadırlar. Ergenler, ayrıca yeni kimlikleri ile hayata uyum sağlamaya çalışırken bir de kronik hastalıkların var olması, bakım sorumluluklarının artması ve bağımsızlık konusunda yaşadıkları güçlükler, ergenler tarafından yıkıcı ve geleceklerine zarar verici olarak algılanabilir (Kantarcıoğlu ve diğerleri, 2019; Bakırcıoğlu, 2020). Bu nedenle, kronik hastalığı olan ergenlerin, hastalığı olmayan ergenlere göre daha fazla ruhsal problemler yaşayabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin fiziksel kavgaya dahil olma durumuna göre KSE puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, pandemi öncesinde öğrencilerin fiziksel kavgaya dahil olma durumuna göre *KSE*' nin tüm alt boyutları için (*Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite)* fiziksel kavgaya dahil olan öğrencilerin puan ortalamalarının, kavgaya dahil olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

536 ergen ile yapılan çalışmada, zorbalığa dahil olan ergenlerde (zorba ya da zorba/kurban), zorbalığa dahil olmayan ergenlere göre depresif belirtiler, kaygı,

olumsuz benlik, somatizasyon, hostilitenin daha fazla görüldüğü saptanmıştır (Çağırgan, 2014). Karaca, (2019) çalışmasında, hem zorbalık yapan hemde zorbalığa maruz kalan kişilerin depresyon ve anksiyete düzeyleri ile şiddet davranışı arasında ilişki bulunmuştur. Faris ve Felmlee (2014), Wu, Zhang, Su ve Hu (2015), Reknes, Harris ve Einarsen (2018), Baltacı ve Altan (2016) yapmış oldukları çalışmalarda zorbalık yapmanın anksiyete ve olumsuz benlik ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Ergenler, arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmalarda etkin iletişim kurmayı tercih etmeden sözlü ve fiziksel şiddete yöneldikleri ve bu olay sonrasında pişman olup ruhsal olarak etkilendiği görülmektedir (Öztürk,2020). Tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde kavgaya dahil olan ergenlerde, olmayanlara göre daha fazla ruhsal belirtilerin görülebileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin kardeş sayısına göre KSE puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmamızda, kardeş sayısına göre KSE'nin *Somatizasyon* alt boyutu puan ortalamasının, dört veya daha fazla kardeşi olan öğrencilerin, daha az kardeşe sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Literatürde, kardeş sayısının ruhsal belirtileri üzerinde etkisini gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Kardeş sayısı üç ve üzeri olan öğrencilerin, iki kardeş olanlara göre somatizasyon düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Öner, 2015;Yatar, 2020). Yapılmış diğer çalışmalarda kardeş sayısının artmasının depresyonu (Özkul ve Günüşen, 2020) arttırdığı, Mojs ve diğerleri (2015) ise çalışmalarında fazla kardeşe sahip olmanın depresyonu arttırmadığını, üç ve daha fazla kardeşe sahip olanlarda depresyonun, tek çocuk olanlara göre daha düşük olduğu saptamıştır. Dil ve diğerleri (2015), yaptıkları çalışmada, çok çocuklu ailede yaşayan ergenlerde sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve benlik saygısında azalma olduğu saptanmıştır.

Anne ve baba, çocuk sayısının fazla olması durumunda, çocuklarına yeterli zaman ayıramayacak ve ergenler ile sorunlarının çözümü için etkin zaman geçiremeyecektir. Bu durum, ailenin sevgi ve ilgi gösterememesi nedeniyle ergenin ailesinden kendisini soyutlamasına, sorunlarını onlarla paylaşmamasına neden olabilmektedir (Subaşı ve Özçelik, 2019). Gelişim dönemi özelliklerine uyum sağlamada güçlük yaşayabilme olasılığı göz önüne alındığında kardeş sayısının

artmasının ergenlerin ruhsal belirtiler göstermesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin algılanan anne ve baba tutumuna göre KSE puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmamızda, anne ve baba tutumu göre *KSE*'nin tüm alt boyutları için (*Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite)* ilgisiz -kayıtsız, otoriter ve aşırı baskıcı anne baba tutumuna sahip öğrencilerin puan ortalamalarının, diğerler anne baba tutumuna sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.01$).

İkiz ve Çınkı (2016), yapmış oldukları çalışmasında, anne baba tutumunu ilgisiz ifade eden ergenlerde, anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve somatizasyon puanlarının daha yüksek olduğunu, diğer çalışmalarda da ilgisiz ve otoriter aile tutumunda büyüyen ergenlerde, ruhsal problemlerin daha fazla görüldüğünü saptamıştır (Üstün ve Bayar, 2015; Kaplan ve Ak, 2018). Diğer çalışmalarda ise anne ve baba tutumunun öğrencilerde depresyon (Pesigan, Luyckx ve Alampay, 2014; Öner, 2015; San ve diğerleri, 2020) ve benlik saygısı (Gürler, 2017) ile ilişkisi olduğu saptanmıştır. Benlik saygısı yüksek, kendisine güveni olan, ailesiyle tartışma içerisinde olmayan, anlayışlı, sevecen ve demokratik anne-baba tutumuna sahip ergenlerde ruhsal belirti daha az ve uyum sevilerinde artış olduğu bildirilmiştir (Kim ve Yoo, 2007; Üstün ve Bayar, 2015; Kaplan ve Ak, 2018).

Anne ve babadan algılanan kontrolün, ergenin iyi oluş düzeyini açıkladığı ifade edilmektedir. Duygusal özerkliğin, ergenin iyi oluşuna katkıda bulunduğu, anne ve babadan algılanan psikolojik kontrolün artması ise duygusal özerklik düzeyinin azalmasına ve ergenin iyi oluşunun bu durumdan olumsuz etkilenmesine neden olduğu belirtilmektedir (Gül, 2017). Aile, ergenin kimlik gelişiminde ve davranışlarının şekillenmesinde önemlidir. Bu dönemde aileden bağımsızlaşma olması nedeniyle ergenlerin üzerinde ailenin etkisinin azalacağı düşünülse de ergenlerin aileye en fazla ihtiyaç duyduğu dönemdir. Aile ortamı, anne-baba tutumu, onun şimdiki ve gelecekteki psikososyal gelişiminde, kişinin sağlıklı ve uyumlu kimlik geliştirmesiyle yakından alakalıdır. Bu nedenle anne-baba tutumu, ailenin ilgisizliği gibi faktörlerin ergenin ruhsal belirti göstermesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre KSE puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre *KSE*'nin tüm alt boyutları için (*Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite)* aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrencilerin puan ortalamalarının, aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.01$).

Öner ve diğerleri (2013) ergenler ile çalışmasında, ebeveynleriyle ilişkisi kötü olan fiziksel şiddete maruz kalmış ergenlerin ruh sağlığının olumsuz etkilendiği belirlenmiştir. Öztürk (2020)'ün, ergenler ile yapmış olduğu çalışmada ailesi ile çatışma yaşayan ergenlerin ruhsal problemler yaşadıkları, öz kıyımda bulundukları, aileden uzaklaştıkları saptanmıştır. Hür ve diğerleri (2014), yapmış oldukları çalışmada, aile ilişkilerinin iyi olmasının depresyon ile ilişkili olduğunu ayrıca Dil ve diğerleri (2015) 1000 ergenle yaptıkları çalışmada, ailesiyle ilişkisinin zayıf olduğunu ifade eden ergenlerde benlik saygısında azalma olduğunu belirlemişlerdir. Başka bir çalışmada da benlik saygısının, olumlu ruh sağlığı değişkenleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır (Servidio, Gentile ve Boca, 2018). Yapılmış diğer çalışmalarda da aile içi iletişiminin iyi olduğunu ifade edenlerin, kötü olarak ifade edenlere göre stresle baş etmelerinde, benlik saygılarında artış, depresyon belirtilerinde azalma olduğu görülmüştür (Baltacı ve Altan, 2016; Yiğitoğlu, Turan, Aslan ve Kartal, 2019). Tüm bu bulgular araştırma sonucumuzla paralellik göstermektedir.

Aile, ergenlerde meydana gelen değişimleri olumlu ve olumsuz etkileyebilecek ortamı sunmaktadır. Ergenin kimlik gelişiminin iyi olması, sağlıklı baş etme yöntemlerini kullanması ve sosyal ilişkilerin iyileştirilmesinde aile ile olan ilişki önemlidir. Ergenin ailesiyle kurduğu ilişkinin niteliği, ergenin gelişimi ve bu döneme uyumu ile yakından ilgilidir. Ergen, dünyaya gelmesiyle beraber ilk olarak anne babasıyla iletişime geçmektedir. Bu iletişim, ergenlerin diğer dönemlerinde de devam etmektedir ve ailenin ergenle ilişkisi kimlik gelişimi, benlik saygısı, sağlıklı ilişkiler kurması, pozitif ruh sağlığı ve kendilerini değerli hissetmeleri için önemlidir. Bu dönemde aileyle kurulan yakın ve sıcak ilişkiler, ergenlerin bireyselleşmesi ve meydana gelen değişimlere uyum sağlamasını kolaylaştırmaktayken mesafeli ve uzak ilişkiler hem ergen hem de aile için bu dönemle baş etmeyi zorlaştırmaktadır. Bu

nedenle ailesi ile problem yaşayan ergenlerde, problem yaşamayanlara göre daha fazla ruhsal problemler görülebileceği düşünülmektedir.

HAVAÖ'nün sosyo-demografik özellikler ile ilgili tartışmaları aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin cinsiyet durumuna göre HAVAÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, erkeklerin *Hayatın Anlam ve Amacı* puan ortalamalarının, kadınlara göre daha yüksek, kadınların *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puan ortalamalarının ise erkeklere göre daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre erkeklerde hayatın anlamının daha yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmamızın hipotezleri açısından bakıldığında H_{1-3} hipotezi kabul edilmiştir. Yani lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre HAVAÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır" hipotezi kabul edilmiştir.

Literatürde de erkeklerde hayatın anlam ve amacı düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Krause ve Lynne, 2004; Hedberg, Gustafson ve Brulin, 2010; Taş, 2011; Aydoğan, 2019). Bazı çalışmalarda yaşamda anlamın varlığı ve yaşam amacı, kadınlarda erkeklerden daha yüksek saptanırken (Çelik, 2016; Ulu, 2018) diğerlerinde ise cinsiyetler arası anlamlı farklılık bulunmadığı bildirilmiştir (Tanrıverdi ve Ulu, 2018; Kulu, 2019; Sezer ve Turğut, 2019; Aydın, Çoştu ve Baba, 2020; Karslı, 2020).

Literatürdeki bu çelişkili sonuçlardan cinsiyet değişkeninin, hayatın anlam ve amacı üzerinde tek başına etkili olmadığını düşündürmüştür. Araştırmadaki sonuçların bu örneklemdeki cinsiyet dağılımının eşit olmamasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre HAVAÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, aile içi ilişkilerde sorun durumuna göre aile içi ilişkilerde sorun yaşamayan öğrencilerin *Hayatın Anlam ve Amacı* puan ortalamaları daha yüksek iken aile içi ilişkilerde sorun yaşayan öğrencilerin *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.01$). Buna göre aile ilişkisinde sorun yaşamayan öğrencilerde hayatın anlamının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Kuzucu, Gülcü, Adalı ve Özer (2020), ailesi ve çevresiyle ilişkisi iyi olan bireylerin, geleceğe yönelik beklentilerinin ve amaçlarının olduğunu saptamıştır. Bu sonucun, bulgularımızla paralel olduğu ve literatürde bu konuda yapılmış çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

Ailenin ergen ile olan ilişkisi, ergenin gelişim dönemi özelliklerini sağlıklı olarak geçirebilmesi için önemlidir. Aile ilişkileri, ergenin topluma uyum sağlamasında, çevresiyle olumlu ilişkiler kurması, benlik saygısı ve gelecek beklentileri ile ilgili ve önemli bir faktördür. Bu dönemde aileyle kurulan yakın ve sıcak ilişkiler, ergenlerin bireyselleşmesi ve meydana gelen değişimlere uyum sağlamasını kolaylaştırmaktayken mesafeli ve uzak ilişkiler hem ergen hem de aile için bu dönemi zor hale getirebilmektedir. Ailesiyle ilişkilerinde problem yaşamak etkisiz stresle baş etme (Yiğitoğlu ve diğerleri, 2019), benlik saygısında azalma ve ruhsal problemler (Baltacı ve Altan, 2016) görülebilmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında aile ilişkilerinde problem yaşamayan ergenlerde hayatın anlam ve amacı puanı yükselirken aile ilişkilerinde problem yaşayan ergenlerde ise hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanlarının yükseldiği düşünülmektedir.

Öğrencilerin sigara alkol kullanma durumuna göre HAVAÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, sigara kullanmayan öğrencilerin *Hayatın Anlam ve Amacı* puan ortalamalarının, sigara kullanan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sigara ve alkol kullanan öğrencilerin ise sigara ve alkol kullanmayan öğrencilere göre *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Sigara ve alkol kullanmayan ergenlerde hayatın anlamının daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Literatür incelendiğinde bulgumuzu destekleyen çalışmalar görülmektedir. Karslı (2020), çalışmasında sigara ve alkol kullanmanın hayatın anlamı ile ters yönde ilişkisinin olduğu görülmektedir. Ayrıca sigara ve alkol kullanan kişilerin, kullanamayanlara göre yaşamın içsel amaçları puanlarının daha düşük olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Palfai ve Weafer, 2006; Palfai, Ralston ve Wright, 2011; İlhan, 2013;).

Aile içi ilişkileri iyi olmayan, çevresi ve akranlarıyla problemler yaşayan ergenler, sigara ve alkol kullanımının sıkıntılarını azalttığını düşünerek etkisiz baş etme yöntemlerine başvurmaktadır. Bu nedenle, sigara ve alkol kullanmayan

ergenlerin hayatının anlam ve amacının kullanandan daha yüksek olması, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanlarının da düşük olması bu nedenlerden kaynaklanıyor olabilir.

Öğrencilerin okul başarısı durumuna göre HAVAÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada öğrencilerin okul başarı düzeyleri arttıkça *Hayatın Anlam ve Amacı* puan ortalamalarının arttığı, *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puan ortalamalarının ise azaldığı ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Buna göre okul başarısının öğrencilerde hayatın anlamını üzerine olumlu etki yarattığı görülmektedir.

Sezer ve Turgut (2019), ergenlerde yaşamın amacı ve yaşam doyumu inceledikleri çalışmalarında, okul başarısı yüksek olan ergenlerin yaşamın amacının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Dost (2007)'un çalışmasında akademik başarısı arttıkça öğrencilerin yaşam doyumunun arttığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Okul başarı puanı yüksek olan öğrencilerin, gelecekleri için bazı hedeflere sahip oldukları ve buna yönelik gerekli eylemlerde bulundukları söylenebilir. Buna bağlı olarak öğrencilerde okul başarı puanı arttıkça hayatın anlamının yükselmiş olabileceği yorumlanabilir.

Öğrencilerin algılanan anne baba tutumuna göre HAVAÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada algılanan anne-babanın tutumuna göre demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin *Hayatın Anlam ve Amacı* puan ortalamalarının, diğerlerinden daha yüksekken ilgisiz ve kayıtsız anne ve baba tutumuna sahip öğrencilerin *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* puan ortalamalarının ise diğerlerinden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.01$). Buna göre demokratik anne ve baba tutumuna sahip öğrencilerde hayatın anlamının daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Literatür incelendiğinde ergenlerin algıladığı anne-baba tutumu değişkeni ile ilgili yapılmış çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak ergenlik döneminde bağımsız olma isteği nedeniyle ailenin ergenlerin üzerinde etkisinin azalacağı düşünülse de ergenlerin aileye en fazla ihtiyaç duyduğu dönemlerden birisidir. Ergenin aile ortamı, anne-baba tutumu, onun şimdiki ve gelecekteki psikososyal gelişiminde ve sağlıklı ve uyumlu

kimlik geliştirmesinde önemi büyüktür (Çetinkaya, 2018;Seven, 2019). Bu nedenle, demokratik ailelerin çocuklarında hayatın anlamının diğerlerine göre daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

YPİDÖ'nün sosyo-demografik özellikler ile ilgili tartışmaları aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin cinsiyete göre YPİDÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada kadınların *Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği* alt boyutlarından *Özerklik* puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Araştırmamızın hipotezleri açısından bakıldığında $H_{1\text{-}4}$ hipotezi kabul edilmiştir. Yani lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre YPİDÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır" hipotezi kabul edilmiştir.

Lise öğrencileri ile yapılmış çalışmalarda kadınlarda özerklik ihtiyacının, erkeklere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir (Çelikkaleli, Gökçakan ve Çapri, 2005; Sesli ve Başaran, 2015).

Ergenlerin gelişimlerinin sağlıklı şekilde sürdürülebilmesi için özerklik ihtiyacının dengeli bir şekilde karşılanması önemlidir (Sesli ve Başaran, 2015). Toplumsal olarak erkeklere liderlik, bağımsızlık, cesur, güçlü rolleri verilirken kadınların ikinci planda tutulması, pasif ve bakıcı rollerinin verilmesi, erkek başarılarının abartılması (Gök ve Önder, 2018) nedeniyle kadınlarda özerklik ihtiyacının erkeklere göre daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin okul başarı durumuna göre YPİDÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, okul başarısı artan öğrencilerin *Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği* alt boyutlarından *Başarı* puan ortalamalarının da arttığı ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.01$). Buna göre; öğrencilerin okul başarı durumu arttıkça YPİDÖ *Başarı* puan ortalamalarının da arttığı görülmüştür.

Literatür incelendiğinde; sonucu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. White (2013), öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunun motivasyon ve akademik başarı ve cinsiyet ile ilişkisinin incelediği çalışmada, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyinin, motivasyon ve akademik başarı arasında önemli bir

ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bir başka çalışmada ise psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının öğrencilerin okul başarısını arttırdığı belirlenmiştir (Sarı, Yenigün, Altıncı, Öztürk, 2012).

Okul başarı durumu artan öğrencilerin kendine güveni ve motivasyonunda meydana gelen artış sonrası başarısını arttırmak için daha da fazla girişimlerde bulundukları söylenebilir. Bunun sonuncunda okul başarı puanı artan öğrencilerin psikolojik ihtiyaç olan *Başarı* isteğinin ve çabasının arttığı söylenebilir.

Öğrencilerin algılanan anne baba tutumuna göre YPİDÖ puanlarıyla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada, demokratik anne ve baba tutumuna sahip öğrencilerin *Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği* alt boyutlarından *Başarı, Başatlık* puan ortalamalarının, diğer aile tutumuna sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Steinberg ve diğerleri (1992) çalışmasında, demokratik tutum sergileyen anne-babaların çocuklarının daha özgüvenli ve sorumluluk sahibi, sosyal ilişkileri güçlü ve akademik başarıları yüksek çocuklar olduğu belirlenmiştir. Inguglia ve diğerleri, (2015) çalışmasında, psikolojik ihtiyaçlarımızdan özerlik ve ilişkinin, ebeveyn desteği ile pozitif olarak ilişkili olduğu, ergenlerde özerkliğin, depresyon ve yalnızlığı, İlişkinin ise stres, depresyon ve yalnızlığı olumsuz etkilediği bulunmuştur. Kiper (2016) ise çalışmasında başatlık ve ilişki ihtiyaçları, hatalara fazla ilgi ile ilişkili olduğu, kendisini yetersiz ve değersiz görmelerinden dolayı sosyal ortamlarda baskın olmak istedikleri saptanmıştır. Başarı ihtiyacı ve değersizlik duygusundan dolayı ise öğrenciler, aile ve sosyal ilişkilerinde daha planlı olabilmek için başarılı olmayı arzulamakta ve başarı düzeyleri arttıkça da kendilerini daha değerli hissettikleri saptanmıştır. Anne ve babadan algılanan psikolojik kontrol arttıkça ergenin iyi oluşu bu durumdan olumsuz etkilenmektedir (Gül, 2017).

Başarı, kişinin belli bir performansa ulaşmak için bulunduğu girişimleri ve üstesinden gelinen işi kapsar. Başatlık ise başkaları üzerinde etkili olma isteğidir. Ergenler kendilerini ifade etmek ve başarı ihtiyacını karşılamak için başat davranış gösterebilmektedirler (Gül, 2017). Kişilerin bu ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşadığı ortam ve aile tutumu etkili olmaktadır. Bu sonuçlar ışığında demokratik ailelerde yaşayan öğrencilerin başarı ve başatlık düzeyinin diğer aile tutumuna sahip olanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve KSE, HAVAÖ, YPİDÖ öngören yordayıcı değişkenler ile ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve KSE, HAVAÖ, YPİD ölçek alt boyutları arasında yapılan regresyon analizinde; cinsiyet, kronik hastalığa sahip olma, aile içi ilişkilerde sorun yaşama, fiziksel bir kavgaya dahil olma, sigara alkol kullanımının KSE alt boyutlarını yordadığı, cinsiyet, aile içi ilişkilerde sorun yaşama, fiziksel bir kavgaya dahil olma, sigara alkol kullanımının HAVAÖ alt boyutlarını yordadığı, YPİDÖ alt boyutlarını ise aile içi ilişkilerde sorun yaşama fiziksel bir kavgaya dahil olma, sigara alkol kullanımını yordadığı saptanmıştır.

Literatürde de çalışma bulgularıyla paralellik gösteren bulgular yer almaktadır. Cinsiyet (Demirkaya ve diğerleri, 2015; Özkul ve Günüşen, 2020), herhangi bir hastalığa sahip olma (Zhou ve diğerleri, 2018; Kantarcıoğlu ve diğerleri, 2019), aile ilişkilerinde sorun (Dil ve diğerleri, 2015), kavgaya karışma durumu (Karaca, 2019), sigara alkol kullanımının (Tekir ve diğerleri, 2018) KSE alt boyutlarını yordadığı bulgularımızın literatürle uyumlu olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyet (Aydoğan, 2019), aile içi ilişkilerde sorun (Kuzucu ve diğerleri, 2020), sigara alkol kullanımının (Karslı,2020) HAVAÖ alt boyutlarını yordadığı ve bulgularımızın literatürle uyumlu olduğu görülürken fiziksel bir kavgaya dahil olma ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır.

Aile içi ilişkilerde sorun yaşama, fiziksel bir kavgaya dahil olma ve sigara alkol kullanımı YPİDÖ alt boyutlarını yordadığı ve aile içi ilişkilerde sorun yaşama, fiziksel bir kavgaya dahil olma, sigara alkol kullanımı ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır.

KSE, HAVAÖ, YPİDÖ Ölçek Alt Boyutları Arasında Korelasyon Analizi

KSE VE HAVAÖ ölçek alt boyutları arasında korelasyon analizi ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

KSE ölçeğinin alt boyutlarından *Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon ve Hostilite* puanları ile HAVAÖ alt boyutlarından *Hayatın Anlam ve Amacı* puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite puanları azaldıkça hayatın anlam ve amacı puanı da doğrusal olarak arttığı belirlenmiştir. Anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite puanları ile hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanları arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve

hostilite puanları arttıkça hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu puanları da doğrusal olarak arttığı bulunmuştur. Öğrencilerin ruhsal belirti ve yaşam anlam ve amaçları arasındaki korelasyon analizi, öğrencilerin yüksek yaşam anlam ve amacına sahip olmasının ruhsal belirti gösterme riskini de azaltacağını göstermektedir.

Yaşamda bir anlam ve amaca sahip olan kişilerde, anksiyete (İkiz ve Çınkı, 2016; Temiz ve Ulusoy, 2020), depresyon (İkiz ve Çınkı, 2016; Kuzucu ve diğerleri, 2020), somatizasyon (İkiz ve Çınkı, 2016) belirtilerinin azaldığı; öznel iyi oluş (Ok, 2016; Krok ve Telka, 2019), benlik saygısı (İkiz ve Çınkı, 2016; Soylu, 2016; Asagba, Agberotimi ve Wimberly, 2017; Şahin,2018), özgüven (Bilgin, 2018) ve psikolojik iyi oluşun (Hodges, Denig ve Crove, 2014; Soylu, 2016; Kansu ve Sayar, 2018; Krok ve Telka, 2019) ise arttığı belirlenmiştir. Yaşamda anlam ve amacın artmasının, daha az ruhsal problemlerin görülmesiyle ilişkili olduğu görülmektedir (Li ve diğerleri, 2019) ve bu sonuç çalışma bulgumuzu desteklemektedir.

KSE ve YPİDÖ ölçek alt boyutları arasında korelasyon analizi ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin KSE ve YPİ ölçeği alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin ruhsal belirti gösterme (*Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite)* düzeyi arttıkça psikolojik ihtiyaçlarında (*Başarı, İlişki, Özerklik, Başatlık*) etkilendiği belirlenmiştir.

Chang, Huang ve Lin (2015) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada öğrencilerin mutlu olmalarının psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlı olduğu saptanmıştır. Öğrencilerde, psikolojik sağlamlık ve ihtiyaç doyumunun mutluluğu yordadığı ve ihtiyaç doyumunun alt boyutu olan özerklik ile mutluluk (Toprak, 2014) ve ergenlerin ruh sağlığını etkileyen en önemli ihtiyaçlardan olduğu da belirlenen bulgular arasındadır (Morsünbül, 2012).Başka çalışmalarda da bireylerin ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi arttıkça psikolojik belirti düzeylerinde azalma (Kahya ve Korkmaz, 2017) ve öznel iyi oluşlarının da arttığı saptanmıştır (İlhan ve Özbay,2010; Doğan ve Eryılmaz, 2012). Chen ve diğerleri (2015), dört farklı ülkede 1736 ergen ile yaptığı çalışmasında ihtiyaçların doyurulmasının ve engellenmesinin etkileri her ülkede aynı bulunmuştur. Buna göre özerklik, ilişki ve yetkinlik ihtiyaçlarının doyurulmasının ruhsal iyi oluş ile ilişkisi olduğu saptanmıştır. Kiper'in (2016) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin başarı ihtiyaçları karşılandıkça kendilerini daha değerli hissettikleri ve benlik saygılarının arttığı ve başarı, ilişki,

özgürlük ve başatlık ihtiyaçlarının kaygı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. İlhan ve diğerlerinin (2019) çalışmasında, öğrencilerin ruh sağlığını güç (başarılı, özsaygıya sahip olma) ve özgürlük ihtiyaçlarının etkilediği ve ihtiyaçları karşılanan öğrencilerin ruh sağlığının daha iyi olduğunu ve kendini başarılı görmenin, ergenlerde pozitif ruh sağlığını etkilediği belirlenmiştir. (İkiz ve Çınkı, 2016).

HAVAÖ ve YPİDÖ ölçek alt boyutları arasında korelasyon analizi ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur.

HAVAÖ ölçeğinin alt boyutlarından olan *Hayatın Anlam ve Amacı* puanları YPİDÖ alt boyutlarından *Başarı, İlişki, Özerklik, Başatlık* puanı arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin, Hayatın Anlam ve Amacı puanı arttıkça Başarı, İlişki, Özerklik, Başatlık puanının da doğrusal olarak arttığı belirlenmiştir. HAVAÖ ölçeğinin alt boyutlarından olan *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* değişkeni ile *Başarı* puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu ve *Özerklik* puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin, Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu puanı arttıkça Başarı puanının da doğrusal olarak azaldığı, Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu puanı arttıkça Özerklik puanının da doğrusal olarak arttığı belirlenmiştir.

Hollifield ve Conger'in (2015) çalışmasında, psikolojik ihtiyaçların yaşam doyumu ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bakracheva (2019), mutluluk ve yaşam doyumunun özerklik, yetkinlik ve ilişki gibi psikolojik ihtiyaçlarla ilişkili olduğu belirlenirken Çivitci'nin (2012), üniversite öğrencileri ile çalışmasında, yaşam doyumu yüksek olan öğrencilerde başarı ihtiyacı daha fazla bulunurken özerklik ve başatlık ihtiyacının değişmediği görülmüştür. Baysal ve Buluş'un (2001) çalışmalarında ise özerklik ile yaşamdan alınan doyum arasında ilişki olduğu ve yaşamından düşük ve yüksek düzeyde doyum alan öğrencilerin özerklik ihtiyacının daha fazla olduğu saptanmıştır. Erdem (2019) çalışmasında, yaşamdan yüksek düzeyde doyum alan kişilerde psikolojik ihtiyaçların daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Korelasyon analizindeki bulgularımız; KSE, HAVAÖ ve YPİDÖ puanlarının birbirleriyle literatürle uyumlu bir şekilde önemli ilişkiler içinde olduğunu göstermiştir. Buna göre öğrencilerin hayatlarında belli amaç ve anlamlı değerlere sahip olma düzeyi arttıkça ruhsal belirti gösterme sıklıklarının azaldığı ve psikolojik ihtiyaçları açısından da başarı, ilişki, özerklik ve başatlık ihtiyaçlarının o doğrultuda pozitif yönde etkilendiği belirlenmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma yurtta ve ailesinin yanında kalan lise öğrencilerin yaşam anlam ve amaçları ile ruhsal belirtileri ve psikolojik ihtiyaç durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Çankırı ilindeki liselerde öğrenim gören 858 öğrenciyle yürütülmüştür.

Lise öğrencilerinin evde ve yurtta kalma durumlarına göre KSE, HAVAÖ, YPİDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p> 0.05$).

Lise öğrencilerinin cinsiyet, okul başarı durumu, sigara alkol kullanımı, kronik hastalığa sahip olması, fiziksel kavgaya dahil olma durumu, kardeş sayısı, algılanan anne baba tutumu, aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumuna göre, KSE alt boyutlarının puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Lise öğrencilerinin cinsiyet, aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumu, sigara alkol kullanımı, okul başarı durumu, algılanan anne baba tutumuna göre HAVAÖ alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Lise öğrencilerinin cinsiyet, okul başarı durumu, algılanan anne baba tutumuna göre YPİDÖ alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile KSE, HAVAÖ, YPİD ölçek alt boyutları arasında yapılan regresyon analizinde; cinsiyet, kronik hastalığa sahip olma, aile içi ilişkilerde sorun yaşama, fiziksel kavgaya dahil olma durumu, sigara alkol kullanımının KSE alt boyutlarını yordadığı; cinsiyet, aile ilişkilerinde sorun, kavgaya karışma durumu, sigara alkol kullanımının HAVAÖ alt boyutlarını yordadığı; YPİDÖ alt boyutlarını ise, aile ilişkilerinde sorun, kavgaya karışma durumu, sigara alkol kullanımının yordadığı saptanmıştır ($p<0.01$).

Korelasyon analizinde ise KSE ölçeğinin alt boyutları ile HAVAÖ alt boyutlarından Hayatın Anlam ve Amacı puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki, Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu puanları arasında pozitif yönde güçlü ilişkiler olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Yine KSE ölçeğinin alt boyutlarından Anksiyete puanları YPİDÖ alt boyutlarından Başarı puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). KSE ölçeğinin alt boyutlarından Anksiyete puanları ile YPİDÖ alt boyutlarından Özerklik, İlişki puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). KSE ölçeğinin alt boyutlarından Depresyon puanları ile YPİDÖ alt boyutlarından Başarı puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki; Özerklik puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). KSE ölçeğinin alt boyutlarından Olumsuz benlik puanları ile YPİDÖ alt boyutlarından Başarı puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki; Özerklik, İlişki, Başatlık puanları arasında ise pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). KSE ölçeğinin alt boyutlarından Somatizasyon puanları ile YPİDÖ alt boyutlarından Başarı puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki, Başatlık puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). KSE ölçeğinin alt boyutlarından Hostilite puanları ile YPİDÖ alt boyutlarından Başarı puanları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki, Özerklik, İlişki, Hostilite puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Ayrıca HAVAÖ ölçeğinin alt boyutlarından olan Hayatın anlam ve amacı puanları ile YPİDÖ alt boyutlarından Başarı, İlişki arasında korelasyonda ise pozitif yönde güçlü bir ilişki, Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu ile YPİDÖ alt boyutlarından Başarı, Özerklik puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). HAVAÖ ölçeğinin alt boyutlarından olan Hayatın anlam ve amacı puanları YPİDÖ alt boyutlarından Özerklik, Başatlık puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- Kadın cinsiyetinde olma, sigara ve alkol kullanımı, kronik hastalığa sahip olma, fiziksel kavgaya dahil olma durumu, çok çocuklu ailede yaşamak, tutarsız, ilgisiz ve kayıtsız anne baba tutumu ve aile içi ilişkilerde sorun yaşama durumu, lise öğrencilerinin ruhsal belirti göstermesinde önemli risk faktörlerindendir. Bu risk grubundaki öğrencilerin düzenli aralıklarla okul sağlığı hemşiresi ya da rehberlik psikolojik danışma uzmanı tarafından değerlendirilmesi, problem alanlarını tanıyarak onların ihtiyaçlarına uygun olarak önleme ve müdahale çalışmaları planlanması,

- Kadın cinsiyetinde olma, aile içi ilişkilerde sorun yaşama, sigara ve alkol kullanımı, okul başarısının düşük olması, ilgisiz ve kayıtsız anne-baba tutumu lise öğrencilerinde hayatın anlamını azaltmaktadır. Düşük düzeyde hayat anlam ve amacı lise öğrencilerinin ruhsal belirti göstermesinde önemli risk faktörlerindendir. Bu risk grubundaki öğrencilerin düzenli aralıklarla okul sağlığı hemşiresi ya da rehberlik psikolojik danışma uzmanı tarafından değerlendirilmesi, problem alanlarını tanıyarak onların ihtiyaçlarına uygun olarak önleme ve müdahale çalışmaları planlanması,
- Kadın cinsiyetinde olma, okul başarısı ve anne-baba tutumu lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarını etkilemektedir. Psikolojik ihtiyaçlar karşılandığında, öğrencinin motivasyonu ve ruh sağlığı olumlu etkilerken karşılanmadığında ruhsal problemlerin yaşanmasına neden olabileceğinden risk altında olan öğrencilerin gereksinimlerinin erken dönemde saptanması için okul-aile arasında etkili görüşmelerin yürütülebilmesinde psikiyatri hemşirelerinin de içinde bulunduğu, MEB destekli okul yönetimleri ve ailelerle geniş tabanlı eğitimler, projeler planlanması,
- Lise öğrencileri gelişim dönemi olarak ergenlik dönemi içerisindedir. Ailelere ve ergenlere yönelik; bu dönemin özellikleri ve sağlıklı baş etmeler, etkili çatışma çözüm yöntemleri ve empati konularında seminerlerin psikiyatri hemşirelerinin de içinde bulunduğu, okul ve MEB tarafından oluşturulan ekiple planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi,
- Lise öğrencilerinde ruhsal belirtiler, yaşamın anlam ve amacı ile ilgili çalışmaların sayısının az olduğu görülmektedir. İleri araştırmaların daha büyük örneklem gruplarında karşılaştırmalı ve ilişkisel olarak planlanması ve ayrıca randomize kontrollü müdahale çalışmaların yapılması önerilir.

KAYNAKLAR

Acar, H., Çakır, M.A. (2015). Lise Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Yeşilova İlçesi Örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 152-168.

Acun, A., Alıncak, F., Abakay, U. (2018). Sporcu ve Sedanter Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Temel Psikolojik İhtiyaçlarının İncelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 6(84), 555-566.

Adler, A. (2019). Yaşamın Anlamı ve Amacı, (Çev:Şipal, K.), Ankara: Say Yayınları.

Akbay, S. E. (2019). Kişilik Gelişimi, Kaya, A. (Ed.), Eğitim Psikolojisi İçinde (S. 119-144). Ankara: Pegem Akademi.

Akgül, G., & Ergin, D. A. (2021). Adolescents' And Parents' Anxiety During COVID-19: İs There A Role Of Cyberchondriasis And Emotion Regulation Through The İnternet?. *Current Psychology*, 1-10.

Akın, A., Düşünceli, B., Çolak, T. (2016). Kişisel Anlam Profili: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 01-29.

Alan E., B. (2019). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniğine Başvuran Hastaların Başvuru Biçimi, Şikayet, Tanı ve Eştanı Dağılımları, *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 10, 484-491.

Anlayışlı, C., Serin B., C. (2019). Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Depresyonun Cinsiyet, Akademik Başarı ve İnternete Giriş Süreleri Açısından İncelenmesi, *Folklor/Edebiyat,* 25, (97),730-743.

Annaberdiyev, D. (2006). *Türkiye'de Eğitim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Türk Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Arama Tutumları, Psikolojik İhtiyaçları ve Psikolojik Uyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.

Arabacı B., L., Taş, G., Dikeç, G. (2017). Çocuk ve Ergenlerde Madde Kullanımı, Suça Yönelme, Ruhsal Bozukluklar ve Hemşirelik Bakımı, *Bağımlılık Dergisi*, 18(4), 135-144.

Arslan, H., Mergen, H., Mergen E., B., Arslan, E., Ayyıldız, Ü. (2016). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Depresyon, Anksiyete ve Benlik Saygısı Puanlarının Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, *Medical Sciences (Nwsams*), 11(1), 1-13.

Asagba, R. B., Agberotimi, S. F., Wimberly, C. (2017). Meaning in Life and Life Orientation as Predictors of Self-Esteem among First-Year Undergraduate Students of a Nigerian University, *International Journal Of Existential Psychology & Psychotherapy*, 6(1): 12.

Atak, H. (2020). Yaşamda Yeni Bir Evre Beliren Yetişkinlik, Ankara: Pegem Akademi.

Aydın C., Kaya, M., Peker, H. (2015). Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 38,39-55.

Aydın, C., Çoştu, K., Baba, C. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Kaygı ile Hayattaki Anlam Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1(13), 73-106.

Aydoğan, Z. (2019). *Ergenlere Yönelik Din Eğitiminde Hayatın Anlamı (İmam Hatip Liseleri Düzce Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), Hitit Üniversitesi, Çorum.

Aydoğdu, F., Gürsoy, F. (2018). Çocuk Evi ve Ailesi Yanında Kalan Ergenlerin İhtiyaç Doyum Düzeylerinin İncelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 59-84.

Bacanlı, H. (2021). Eğitim Psikolojisi, Ankara: Pegem Akademi.

Bakırcıoğlu, R. (2020). Çocuk ve Ergenlerde Ruh Sağlığı, Ankara: Anı Yayıncılık.

Bakırcıoğlu, R. (2015). Çocuk ve Ergenlerde Ruh Sağlığı, Ankara: Anı Yayıncılık.

Bakracheva, M. (2019). Coping Effects On Life Meaning, Basic Psychological Needs And Well-Being, *Psychology*, 10, 1375-1395.

Baltacı, H., Altan, T. (2016). Lise Öğrencilerinde Benlik Saygısının Yordayıcısı Olarak Depresyon, Bağlanma ve Şiddet Eğilimi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (40), 227-239.

Bayhan, P. (2019). Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi, Metin B., N, Ergenlik Dönemi: Fiziksel, Cinsel ve Motor Gelişim, Ergenlik Dönemi: Bilişsel ve Psikososyal Gelişim (S. 287-324). Ankara: Pegem Akademi.

Bayhan, P. (2021). Ergenlik Dönemi: Bilişsel ve Psikososyal Gelişim, Metin B., N. (Ed.), Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi İçinde (S. 325-361). Ankara: Pegem Akademi.

Baysal, A., Buluş, M. (2001). PDR Öğrencilerinin Psikolojik Gereksinim Düzeyleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9,19-27.

Belfer, M.L., (2008). Child and Adolescent Mental Disorders: The Magnitude Of The Problem Across The Globe, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(3), 226–236.

Bilaç, Ö., Kavurma, C., Önder, A., Doğan, Y., Uzunoğlu, G., Ozan, E. (2019). Bir Bölge Ruh Sağlığı Hastanesi Çocuk ve Ergen Yataklı Servisinde Madde Kullanımı Nedeniyle Yatarak Tedavi Gören Gençlerin Klinik ve Sosyodemografik Özellikleri, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22, 463-471.

Bilici, A. B. (2018). Çocuklarda Hayatı Anlamlandırma Süreci*, Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi,* 11(60), 1221-1230.

Bilgin, O. (2018). Ergenlerin Özgüven Düzeyi ile Yaşam Amacı ve Diğerleriyle Olumlu İlişkiler Arasındaki İlişki, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 31 (2), 55-66.

Büyükbayraktar G., Ç., Bozgeyikli, H., Kesici, İ. (2018). Gençlerin Psikolojik İhtiyaçları Nelerdir?, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(8), 13- 26.

Calderon S., C., Testal R., J.F., Garcelan P., S., Perpina C. (2017). Body İmage And Adolescence: A Behavioral İmpairment Model, *Psychiatry Research*, 248, 121-126.

Chang, J. H., Huang, C. L., Lin, Y. C. (2015). Mindfulness, Basic Psychological Needs Fulfillment, and Well-Being, *Journal of Happiness Studies*, 16(5), 1149-1162.

Chen, B., Vansteenkiste M., Beyers, W., Boone, L., Deci, E. L., Kaap D., J. V., … Verstuyf, J. (2015). Basic Psychological Need Satisfaction, Need Frustration, and Need Strength Across Four Cultures, *Motivation and Emotion*, 39(2), 216-236.

Chen, F., Zheng, D., Liu, J., Gong, Y., Guan, Z., Lou, D. (2020). Depression And Anxiety Among Adolescents During COVID-19: A Cross-Sectional Study, *Brain, Behavior, and Immunity, 88,* 36–38.

Chinawa, J. M., Manyike, P. C., Obu, H. A., Aronu, E.A., Odutola, O., Chinawa ,A.T. (2015). Depression Among Adolescents Attending Secondary Schools İn South East Nigeria, *Annals of African Medicine,* 14(1), 46-51.

Cobham, V. E., Hickling, A., Kimball, H., Thomas, H. J., Scott, J.G., Middeldorp, C. M. (2020). Systematic Review: Anxiety İn Children And Adolescents With Chronic Medical Conditions, *Journal Of The American Academy Of Child & Adolescent Psychiatry*, 59(5), 595-618.

Costello, J.E., Copeland, W., Angold, A., (2011). Trends İn Psychopathology Across The Adolescent Years: What Changes When Children Become Adolescents, And When Adolescents Become Adults?, *J. Child Psychol Psychiatry,* 52(10), 1015–1025.

Çağırgan, Z., (2014). *Ergenlerde Akran Zorbalığı, Psikolojik Belirtileri ve Zorbalıkla Baş Etme Tutumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Çağlar E., E., Türk, T. (2018). Ergenlik Döneminde Madde Kullanım Deneyimi ve Depresyon Arasındaki İlişki, *Journal of Dependence*, 19(4):99-106.

Çakmak, A., (2018). *Lise Öğrencilerinde DKAB Eğitimi ile Hayatı Anlamlandırma Arasında Dindarlık ve Sorumluluğun Aracılık Rolünün İncelenmesi* (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Çalıkoğlu, T. (2010). *Lise Öğrenimine Devam Eden Ailesinin Yanında Yaşayan Öğrencilerle, Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Çatışma Çözme Davranışı ile Öfke İfade Stillerinin Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Maltepe Üniversitesi.

Çam, O., Bilge, A. (2014). Psikiyatrik Epidemiyoloji. Çam, O., Engin, E. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı (s.119-120). İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık.

Çaman K., Ö., Özcebe, H. (2011). Ankara'da Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Ergenler: Ruhsal Belirtileri, Fiziksel Etkinlik Düzeyi ve İlişkili Etkenler, *Türk Psikiyatri Dergisi,* 22(2), 93-103.

Çaynak, S., Arslan Ş., B., Halla., S., Keser, İ., Buldukoğlu, K. (2019). Ülkemizde Çocuk ve Adölesan Psikiyatrisi Hemşireliğinin Durumunun Bir Uygulama ve Bir Yönetmelik Bağlamında Değerlendirilmesi, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi,* 10(3), 227-231.

Çelik, A. (2021). Fiziksel Gelişim, Siyez M., D. (Ed.), Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış İçinde (S.86-110). Ankara: Pegem Akademi.

Çelik D., N. (2016), Üniversite Öğrencilerinin Yaşamda Anlam ve Yaşam Amaçları Arasındaki İlişki, *Mediterranean Journal Of Humanities,* 6(1), 133-141.

Çelikkaleli, Ö., (2015). Ergenlerdeki Psikolojik Belirtilerinin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre İncelenmesi, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26,148-162.

Çelikkaleli, Ö., Gökçakan, N., Çapri, B. (2005). Lise Öğrencilerinin Bazı Psikolojik İhtiyaçlarının Cinsiyet, Okul Türü, Anne ve Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi XVIII*, (2), 245-268

Çetinkaya, B. (2018). Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk, Çocuk Ruh Sağlığı, Ankara: Pegem Akademi.

Çiçek, B. (2019). *Lise Öğrencilerinde Benlik Saygısı, Yaşam Amacı, Akademik Kontrol Odağı ve Psikolojik Belirtilerin Okula Yabancılaşmayı Yordamadaki Rolü* (Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Çivitci, A. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Genel Yaşam Doyumu ve Psikolojik İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 321-336 321.

Çok, F., Akgül, G. . (2021). Kişilik Gelişimi, Siyez M., D. (Ed.), Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış İçinde (S.382-423). Ankara: Pegem Akademi.

Çoknaz, H., Yıldız, M., Erbil, E., Altıntaş H. (2018). 37 Lise Öğrencilerinin Öz Güven Düzeylerinin Karşılaştırılması, *İÜ Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1303-1414.

Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda Anlam ve Yılmazlık* (Yüksek Lisans Tezi) Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Demircioğlu, H. (2021). Sosyal Duygusal Gelişim, Metin B., N. (Ed.), Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi İçinde (S. 163-196). Ankara: Pegem Akademi.

Demirkaya K., S., Aksu, H, Yılmaz, N., Özgür G., B., Eren, E., Avcil, S. (2015). Bir Üniversite Hastanesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniğine Başvuran Olguların Tanıları ve Sosyodemografik Özellikleri, *Meandros Med Dent J*, 16(1), 4-8.

Dil, S., Şentürk G., S., Girgin A., B. (2015). Çankırı İlinde Ergenlerin Benlik Saygısı ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Riskli Sağlık Davranışları ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 51-59.

Doğan, T., Eryılmaz, A. (2012). Akademisyenlerde İşle İlgili Temel İhtiyaç Doyumu ve Öznel İyi Oluş, *Ege Akademik Bakış* ,12(3), 383-389.

Dost T., M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 132-143.

Duy, B., Şahin, E. E. (2021). Sosyal Gelişim, Siyez M., D. (Ed.), Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış İçinde (S.434-468). Ankara: Pegem Akademi.

Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (Earged), (2005). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonlarının Etkililiğinin Değerlendirilmesi, Ankara.

Ellis, W. E., Dumas, T. M., Forbes, L. M. (2020). Physically İsolated But Socially Connected: Psychological Adjustment and Stress Among Adolescents During The İnitial COVID-19 Crisis, *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne des Sciences du Comportement*, 52(3), 177.

Engin, E. (2014). Psikiyatrik ve Psikososyal Kuramlar ve Kavramlar.Çam, O., Engin, E. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı (s.23-34). İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık.

Eray, Ş., Vural, P., Çetinkaya, F. (2015). Ergenlerde Algılanan Duygu Dışa Vurumu ile Psikosomatik Belirtiler Arasındaki İlişki, *The Journal of Current Pediatrics*, 13, 104-109.

Erdem, M. (2019). *Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının ve Öğretmenlerinin Psikolojik İhtiyaçlarının ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon Üniversitesi, Trabzon.

Erdener, M.A., Sezer, F., Tezci, E. (2017). Liselerde Sık Karşılaşılan Öğrenci Problemleri, *Turkish Studies*, 12(14), 151-166.

Eryılmaz, A., Aypay A. (2011). Lise Öğrencilerinde Derse Katılmaya Motive Olma ile Yaşam Amaçları Belirleme Arasındaki İlişkiler, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 12(3), 149-158.

Esen E. (2021). Cinsel Gelişim, Siyez M., D. (Ed.), Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış İçinde (S.120-176). Ankara: Pegem Akademi.

Eskin, M. (2000). Ergen Ruh Sağlığı Sorunları ve İntihar Davranışıyla İlişkileri, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(4), 228-234.

Eskin, M., Ertekin, K., Harlak, H., Dereboy, Ç. (2008). Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyonun Yaygınlığı ve İlişkili Olduğu Etmenler, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4):382-389.

Faris, R., Felmlee, D. (2014). Casualties Of Social Combat: School Networks Of Peer Victimization And Their Consequences, *American Sociological Review*, 79 (2), 228–257.

Fırat, N., Kaya, F. (2015). Yurtta veya Ailesinin Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal Destek Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin İncelenmesi, *Turkish Studies*, 10(7) ,407-426.

Frankl, V.E. (2019a). Hayatın Anlamı ve Psikoterapi, (çev. Atayman, V.), İstanbul: Say Yayınları

Frankl, V.E. (2019b). İnsanın Anlam Arayışı, (çev. Budak, S.), İstanbul: Okyanus Yayınları.

Gardner, W., Nicholls, S.G., Reid, G.J., Hutton, B., Hamel, C., Sikora, L., … Gilliland, J. (2020). A Protocol For A Scoping Review Of Equity Measurement İn Mental Health Care For Children And Youth, *Systematic Reviews*, 9,233.

Girgin B., Ç., Bozgeyikli, H., Kesici, İ. (2018). Gençlerin Psikolojik İhtiyaçları Nelerdir?, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(8), 13- 26.

Gök, F., Önder C., F. (2018). Lise Öğrencilerinde Akran Zorbaliğina Maruz Kalma: Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Anne-Babaya Duygusal Erişilebilirlik, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 14(2): 635-652.

Görker, I., Korkmazlar, Ü., Durukan, M., Aydoğdu, A. (2004). Çocuk ve Ergen Psikiyatri Kliniğine Başvuran Ergenlerde Belirti ve Tanı Dağılımı, *Klinik Psikiyatri*, 7,103-110.

Griesler, P. C., Hu, M., Kandel, D.B. (2016). Nicotine Dependence in Adolescence and Physical Health Symptoms in Early Adulthood, *Nicotine & Tobacco Research*, 18(5), 950-958.

Gül, A. (2017), *Ergenlerin Depresyon ve Anksiyete Belirtilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarına Dair İrrasyonel İnanışları Bağlamında İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Güngör, S. Demirağ, H. (2020). Paramedik Öğrencilerinin Akademik Başarılarını ve Anksiyetelerini Etkileyen Faktörler, *IAAOJ Health Sciences*, 6(3), 246-259.

Gürler, A. (2017). *Ergenlerde Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Başakşehir Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Hawke, L. D., Barbic, S.P., Voineskos, A., Szatmari, P., Cleverley, K., Hayes, E., … Cheung, A. (2020). Impacts of COVID-19 on Youth Mental Health, Substance Use, and Well-being: A Rapid Survey of Clinical and Community Samples, *The Canadian Journal of Psychiatry* ,65(10) 701-709.

Heckert, T.M., Cuneio, G., Hannah, A. P., Adams, P.J., Droste, H.E., Mueller, M.A. ... Roberts, L. L. (2000). Creatıon Of A New Needs Assessment Questıonnaıre, *Journal Of Social Behavior & Personality*,15(1), 121-136.

Hedberg, P., Gustafson, Y., Brulın, C. (2010). Purpose İn Life Among Men And Women Aged 85 Years And Older, *J. Aging And Human Development*, 70(3), 213-229.

Hodges, S., Denig, S., Crove, A. (2014). Attitudes of College Students Towards Purpose in Life and Self-Esteem, *International Journal of Existential Psychology ve Psychotherapy*, 5 (1), 124-130.

Hollifield, C. R., Conger, K. J. (2015). The Role Of Siblings And Psychological Needs İn Predicting Life Satisfaction During Emerging Adulthood, *Emerging Adulthood*, 3(3), 143- 153.

Hemşirelik yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik, Resmi Gazete Sayı: 27910;19 Nisan 2011. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm Erişim tarihi: 17.04.2021

Hür D., S., Andsoy, I. I., Şahin O., A., Kayhan M, Sefa E, Zünbül N., Akgün, H., İnanmaz, N. (2014). Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Depresif Belirtiler, *Journal Of Psychiatric Nursing*, 5(2), 72-6.

Inguglia, C., Ingoglia, S., Liga, F., Coco, A. L., ve Cricchio, M. G. L. (2015). Autonomy and Relatedness in Adolescence and Emerging Adulthood: Relationships With Parental Support and Psychological Distress. *Journal of Adult Development*. 22.1, 1-13.

İkiz, F. E., Çınkı S., Ö. (2016). Ergenlerin Ruhsal Belirtileri ile Duygusal Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi, *Turkish Studies*, 11(14), 333-348.

İlhan, N., Güzlük, M., Özmen, E. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Ruh Sağlığı ile Temel İhtiyaçlarının Karşılanması Arasındaki İlişki*, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10(4), 286-295.

İlhan, T. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Amaçları ve Madde Kullanımı, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 183-196.

İlhan, T., Özbay, Y. (2010). Yaşam Amaçlarının ve Psikolojik İhtiyaç Doyumunun Öznel İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Rolü, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (34), 109-118.

İnanç Y., B, Yerlikaya, E.E. (2020). Kişilik Kuramları, Pegem Akademi: Ankara.

İnanç Y., B., Atıcı K., M., Bilgin M, (2020). Gelişim Psikolojisi 1; Bebeklik, Çocukluk ve Ergenlik, Ankara: Pegem Akademi.

Johnson, S., Wolke, D. (2013). Behavioural Outcomes And Psychopathology During Adolescence, *Early Human Development*, 89, 199–207.

Kahya, Y., Korkmaz, B. (2017). Özgünlük ve Psikolojik Belirti Düzeyi Arasındaki İlişkide Psikolojik İhtiyaç Doyumunun Aracı Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modeli, *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80), 80-92.

Kansu, A. F., Sayar H., G. (2018). Öz Yeterlik, Yaşam Anlamı ve Yaşam Bağlılığı Kavramları Üzerine Bir İnceleme, *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 1(1), 78-89.

Kantarcıoğlu Ç., A., Demirkaya, M., Sevinir, B.B. (2019). Kanser Tanısı Alan Ergenlerde Hastalık Algısı ve Duygu Durumunun İncelenmesi, *Turk J Child Adolesc Ment Health*,26(2),81-8.

Kaplan, Y., Ak, T. (2018). Ergenlerde Psikolojik Belirtiler ve Problem Davranışlarda Anne-Baba Tutumlarının Rolü, *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2), 154-171.

Karaca, K. (2019). Ortaokullarda Akran Zorbalığının Yaygınlığının ve Zorba-Mağdurların Depresyon ve Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi, *Ekev Akademi Dergisi*, 23 (78), 315-330.

Karaman, H., (2018). *15-18 Yaş Ergenlerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Psikolojik Belirtiler* (Yüksek Lisans Tezi), Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.

Karataş, S., Atıcı, M. (2014). Sınavla Öğrenci Alan Ortaöğretim Okullarının Pansiyonunda Kalan Öğrencilerin Pansiyonla İlgili Görüşleri, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi,* 4(2), 167-177.

Karslı, N. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Dindarlık İlişkisi, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 48, 169-201.

Kesici, Ş. (2008). Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 493-500.

Kılıç, M. (2016). Gerçek Yaşam Tadında: Gelişim Psikolojisi 2, Ankara: Pegem Akademi.

Kim, D. H., Yoo, Y. (2007). Factors Associated With Depression And Resilience İn Asthmatic Children Dong, *Journal Of Asthma*, 44(6), 423–427.

Kiper, C. Y. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçlarının ve Sosyal Kaygılarının, Mükemmeliyetçilik Tutumlarını Yordaması, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 127 – 155.

Kocayörük, E., (2010). Ergen Gelişiminde Aile İşlevleri ve Baba Katılımı, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (33), 37-45.

Krause, J. S., Broderick, L. E., Broyles, J. (2004). Subjective Well-Being Among African-Americans With Spinal Cord İnjury: An Exploratory Study Between Men And Women, *Neurorehabilitation*, 19, 81–89.

Krok, D., Telka, E. (2019). Optimism Mediates The Relationships Between Meaning İn Life And Subjective And Psychological Well-Being Among Late Adolescents, *Current İssues İn Personality Psychology*, 7(1), 32–42.

Kulu, F. (2019). *Ergenlik Döneminde Dini Başa Çıkma ve Anlam Arayışı* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kumbas, H., Çam, O., Keskin, G. (2009). Bir Grup Ergenin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(1), 29 – 39.

Kuzucu, Y., Gülcü, M., Adalı, E., Özer, E. (2020). Ergenlerde Benlik Saygısı ve Sosyal Desteğin Depresyon Semptomlarıyla İlişkisi: Yaşam Amaçlarının Aracılık Rolü, *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 79-106.

Kuzucu, Y., Özdemir, Y. (2013). Ergen Ruh Sağlığının Anne ve Baba Katılımı Açısından Yordanması, *Education and Science*, 38,168.

Küçükali, R. (2018) Çocuk ve Aile, Ankara: Pegem Akademi.

Li, J.B., Salcuni, S., Delvecchio, E. (2019). Meaning in life, self-control and psychological distress among adolescents: A cross-national study, *Psychiatry Research*, 272, 122–129.

Magson, N. R., Freeman, J. Y. A., Rapee, R. M., Richardson, C. E., Oar, E. L., Fardouly, J. (2021). Risk and Protective Factors for Prospective Changes in Adolescent

Mental Health during the COVID-19 Pandemic, *Journal of Youth and Adolescence*,50, 44-57.

Martin, M.J., Bascoe, S.M., Davies, P.T. (2017). Family Relationships, *Neuroscience and Biobehavioral Psychology*, 84-94.

Meriçli, M., Yıldız, T., Baykal S. (2019). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniğine Başvuran Olgularda Sosyodemografik Özellikler, Semptom ve Tanı Dağılımı, *Namık Kemal Tıp Dergisi* ,7(2): 140 -1

Merikangas, K.R., He, J., Brody, D., Fisher, P.W., Bourdon, K., Koretz, D.S. (2010). Prevalence and Treatment of Mental Disorders Among US Children in the 2001–2004 Nhanes, *Pediatrics*, 125(1), 75–81.

Mohammadia, M. R., Ahmadib, N., Yazdic, F. R., Khaleghia, A, Seyed-Ali Mostafavia, S. A., Hooshyari, Z., … Mehrparvar, A. H. (2020). Prevalence, Comorbidity And Predictors Of Anxiety Disorders Among Children And Adolescents, *Asian Journal Of Psychiatry*, 53, 102059.

Mojs, E.H., Warchoł-Biedermann, K., Głowacka, M.D., Strzelecki, W., Ziemska, B, Samborski, W. (2015). Are Students Prone To Depression and Suicidal Thoughts? Arch Med Sci. ,11(3), 605-11.

Morsünbül, Ü. (2012). Özerklik ve Ruh Sağlığına Etkisi*, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 260–78.

Najman, J.M., Heron, M.A., Hayatbakhsh, M.R., Dingle, K., Jamrozik, K., Bor, W., …Williams, G.M. (2008). Screening İn Early Childhood For Risk Of Later Mental Health Problems: A Longitudinal Study, *Journal of Psychiatric Research*, 42, 694–700.

Nalbant, A, Babaoğlan, E. (2016). Risk Altındaki Öğrenciler: Yozgat Örneği, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 11-30.

Nigar, F. (2014*). Ortaokul Öğrencileri ile Yatılı Bölge Ortaokul Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar Düzeyinin Karşılaştırması* (Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Ntoumanis, N., Edmunds, J., ve Duda, J. L. (2009). Understanding The Coping Process From A Self- Determination Theory Perspective. *British Journal of Health Psychology*. 14.2, 249-260.

Ok, E. (2016). *Anlam Arayışı Eğitim Programının Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Orhan, R., Ayan, S. (2018). Psiko-Motor ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (KÜSBD), 8(2), 523-540.

Öner, K. (2015). *Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler* (Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Öner, Ö., Ergüder, T., Çakır, B., Ergun, U., Erşahin, Y., Erol, N., Özcebe, H. (2013). Ergenlerin Bildirdiği Dürtüsellik Belirtileri ve Ruhsal Sorunlar: Epidemiyolojik Bir Çalışma, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(1):35-43.

Eke, K. (2021). Sosyal Gelişim, Özçelik Ö.,A.D. (Ed). Çocuk Gelişimi İçinde (S.133-156), Ankara: Pegem Akademi.

Özdemir, İ. (2013). *Aile Yanında Yaşayan ve Ailesinden Ayrı Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Kaygı Düzeyleri ve Psikolojik Belirtiler Açısından Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Özdemir, O., Özdemir, P.G., Kadak, M.T., Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.

Özdemir, T. Y., Orhan, M. (2020). Ortaöğretim Kurumlarının Pansiyonlarında Kalan Öğrencilerin Pansiyon Hakkındaki Görüşleri, *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 8 (1), 18-41.

Özel, Y., Türkleş, S., Erdoğan, S. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Ruhsal Durumun İncelenmesi, *Jaren*, 6(2), 220-8.

Özgüngör, S. (2021). Bilişsel Gelişim, Siyez M., D. (Ed.), Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış İçinde (S.240-297). Ankara: Pegem Akademi.

Özgür, G., Gümüş B., G., Durdu, B. (2010). Evde ve Yurtta Kalan Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumu, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 25-32.

Özkul, B., Günüşen P., N. (2020). Lise öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığının ve etkileyen etkenlerin incelenmesi: Epidemiyolojik bir araştırma, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(2):203-210.

Öztop, D.B. (2012). Adölesanda Ruhsal Sorunlar, *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 16, 14-18.

Öztürk, N. (2020). Lise Dönemindeki Ergenlerin Riskli Yaşam Deneyimleri, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi,* 37, 100-113.

Özyürek, A., Demiray, K. (2010). Yurtta ve Ailesi Yanında Kalan Ortaöğretim Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (2), 247-256.

Palfai, T. P., Ralston, T. E., Wright, L. L. (2011). Understanding University Student Drinking İn The Context Of Life Goal Pursuits: The Meditational Role Of Enhancement Motives. *Personality and Individual Differences*, 50, 169-174.

Palfai, T. P., Weafer, J. (2006). College Student Drinking And Meaning İn The Pursuit Of Life Goals. *Psychology of Addictive Behaviors*, 20, 131–134.

Parlaz A., E., Tekgül, N., Karademirci, E., Öngel, K. (2012). Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci*, Turkısh Family Physıcıan*, 3(2).

Patalay, P., Fitzsimons, E. (2017). Mental İll-Health Among Children Of The New Century: Trends Across Childhood With A Focus On Age 14., London, Uk: Centre For Longitudinal Studies.

Pesigan A., I. J., Luyckx, K., Alampay, L. P. (2014). Brief report: Identity processes in Filipino late adolescents and young adults: Parental influences and mental health outcomes, *Journal of Adolescence* 37, 599-604.

Polanczyk, G.V., Salum, G.A., Sugaya, L.S., Caye, A., Rohde,L.A. (2015). Annual Research Review: A Meta-Analysis Of The Worldwide Prevalence Of Mental Disorders İn Children And Adolescents, *J Child Psychol Psychiatry*, 56(3), 345–365.

Reknes, I., Harris, A., & Einarsen, S. (2018). The Role Of Hardiness İn The Bullying–Mental Health Relationship, *Occupational Medicine*, 68(1), 64-66.

Ryan, R.M., Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being, *American Psychologist*, 55 (1), 68–78.

Ryan, R.M., Deci, E.L. (2006). Self-Regulation and the problem of human autonomy: Does psychology need choice, self-determination, and will?, *Journal of Personality*, 74(6), 1557-1586.

Sağlam, E. (2014). *Yetiştirme Yurdunda Büyüyen Genç Yetişkinlerin Bazı Psikolojik Özelliklerinin Ailesi Yanında Büyüyen Bireylerle Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul,

San, A., Erensoy, H., Aytaç, H. M., Berkol, T. D. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Depresyon Düzeylerinin, Madde Kullanımları ve Aile Tutumları ile İlişkisi, *Bağımlılık Dergisi*, 21(1), 1-12.

Sarı, C. (2008). *Ergenlerin Psikolojik Belirti Düzeyleri ve Uyumlarını Yordayan Bazı Değişkenler* (Yüksek Lisans Tezi), Konya, Selçuk Üniversitesi.

Sarı, İ., Yenigün, Ö., Altıncı, E. E., Öztürk, A. (2011), Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmininin Genel Öz Yeterlik ve Sürekli Kaygı Üzerine Etkisi (Sakarya Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölümü Örneği), *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IX (4), 149-156.

Sarıduman, S., Kılıçoğlu, G. (2018). Yatılı Ortaöğretim Okullarının Pansiyonlarında Yaşanan Sorunlara İlişkin Yöneticilerin Görüşlerinin İncelenmesi: Nitel bir araştırma, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* ,19(1), 1045-1065.

Sarıkaya, A. (2015). *14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.

Savcı, M. (2013). *Yatılı Liselerde Öğrenim Gören Gündüzlü ve Yatılı Öğrencilerin Psikolojik Belirtilerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Serin B., N., Topses, G. (2017). Lise Öğrencilerinde Görülen Psikolojik Belirtilerin Cinsiyet ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies*, 12(18), 157-172.

Servidio, R., Gentile, A., Boca, S. (2018). The Mediational Role Of Coping Strategies İn The Relationship Between Self-Esteem And Risk Of İnternet Addiction, *Europe's Journal Of Psychology*, 14 (1), 176-187.

Sesli, Ç., Başaran D., S. (2015). Ortaöğretim Öğrencilerinin Özerklik Düzeyleri ile Kendini Ayarlama Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2,21-41.

Seven, S. (2019). Çocuk Ruh Sağlığı, Ankara: Pegem Akademi.

Seven, S. (2021). Çocuk Ruh Sağlığı, Ankara: Pegem Akademi.

Sezer, Ö., Turğut, E. (2019). Ergenlerde Şükran, Yaşam Amaçları ve Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1463-1491.

Soylu, C. (2016). *Orta Yetişkinlikte Benlik Saygısı, Hayatın Anlamı ve Psikososyal Uyum Arasındaki İlişkiler: Meme Kanseri Hasta Örneklemi* (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Steger M. F., Kashdan T. B. (2007). Stability & Specificity Of Meaning İn Life And Life Satisfaction Over One Year. *Journal of Happiness Studies*, 8,161–179.

Steger, M.F. (2012). Experiencing Meaning in Life: Optimal Functioning at the Nexus of Well Being, Psychopathology, and Spirituality. İçinde P.T.P. Wong (Ed.), The Human Quest for Meaning: Theories, Research and Applications (p.165-184). New York, NY: Taylor & Francis Group.

Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M., Darling, N. (1992). Impact Of Parenting Practices On Adolescent Achievement: Authoritative Parenting, School

İnvolvement, And Encouragement To Succeed, *Child Development*, 63(5), 1266-1281.

Subaşı, D., Özçelik Ö., A. D. (2019). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *KAREFAD*, 7(1), 25-47.

Sweetıng, H., West, P. (1995). Famıly Lıfe And Health In Adolescence: A Role For Culture In The Health Inequalıtıes Debate? Helen Sweet1ng And Patrıck West, *Soc. Sci. Med. Vol*., 40(2), 163-175.

Sweeting, H. N., West, P. B., Der, G. J. (2007). Explanations For Female Excess Psychosomatic Symptoms İn Adolescence: Evidence From A School- Based Cohort İn The West Of Scotland, *Bmc Public Health*, 7, 298.

Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri İçin Uyarlanması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.

Şahin, N. H., Batıgün, A. D., Uğurtaş, S. (2002). Kısa Semptom Envanteri (KSE): Ergenler İçin Kullanımının Geçerlik, Güvenilirlik ve Faktör Yapısı, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 125-135.

Şahin, S. (2018). *Yaşam Deneyimlerinin Yetişkinlerdeki Benlik Saygısı, Psikolojik Sağlamlık ve Hayata Verilen Anlam ile İlişkisi* (Bilim Uzmanlığı Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Şahin, Ş., Özçelik, Ç. Ç., (2016), Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme, *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi* ,5(1):42-49.

Tambağ, H., Öz, F., (2005). Aileleri ile Birlikte ve Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Ergenlerin Öfke İfade Etme Biçimleri, *Kriz Dergisi*, 13 (1): 11-21.

Tanrıverdi, A., Ulu, M. (2018). Lise Öğrencilerinde Hayatın Anlam ve Amacı ile Değer Yönelimleri Arasındaki İlişki, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1198-1234.

Taş, I. (2011). *Öğretmenlerde Yaşamın Anlamı Yaşam Doyumu Sosyal Karşılaştırma ve İç-Dış Kontrol Odağının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Ünivesitesi, Sakarya.

Tatlı, M. O., Bengisoy, A. (2019). Yatılı Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Ortaöğretim 12. Sınıf Öğrencilerinin Durumluk ve Süreklik Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırması, *Folklor/edebiyat*, 25, 97-1.

Tekir, Ö., Yaşar, Ö., Çevik, C., Dikoğlu, M., Kaymak Ö., G. (2018). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Depresyon ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 15-21.

Temiz T., Z., Ulusoy G., V. (2020). Yurtta Kalan Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete, Sosyal Destek ve Yaşam Doyum Düzeyleri ile Baş Etme Stillerinin İncelenmesi, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 15, 431-458.

Topaktaş, B. (2015). *Adölesanlarda Algılanan Sosyal Desteğin Gelecek Beklentisi ve Ruhsal Belirti Düzeyleri ile İlişkisi* (Uzmanlık Tezi), On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Toprak, H. (2014). *Ergenlerde Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlamlık ve Psikolojik İhtiyaç Doyumu* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

TUİK (2019). Erişim adresi: Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiklerle Gençlik, 2019 (tuik.gov.tr). 15.04.2021.

Tutar, H. (2018). Davranış Bilimleri, Kavramlar ve Kuramlar, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tümkaya, S. (2005). Ailesinin Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445 – 459.

Ulu, M. (2018). Hayatı Anlamlandırma ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki Üzerine, *Bilimname XXXVI*, 2, 165-188.

UNİCEF (2019). Erişim adresi: https://data.unicef.org/topic/adolescents/demographics/. 15.04.2021.

Uysal, İ. (2016). *Pansiyonlu Okullardaki Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Başarılarına Etkisi* (Tezsiz Yüksek Lisans), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Ünsal, G., Karaca, S., Arnik, M., Öz, Y. C., Aşık, E., Kızılkaya, M., … Şıpkın, S. (2014). Psikiyatri Kliniğinde Çalışan Hemşirelerin Psikiyatri Hemşiresinin Rollerine İlişkin Görüşleri, *MÜSBED*, 4(2):90-95.

Üstün, A., Bayar, A. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Depresyon, Anksiyete ve Stres Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*,4(1), 384-390.

Wadsworth, B.J. (2015). Piaget'nin Duyuşsal ve Bilişsel Gelişim Kuramı, (Çev. Ed.: Selçuk, Z.), Ankara: Pegem akademi.

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., Ho, R. C. (2020). Immediate Psychological Responses And Associated Factors During The İnitial Stage Of The 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic Among The General Population İn China, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729.

White B., L. H. (2013). *Needs-Satisfaction, Motivation, And Achievement İn High School Students: Testing Predictive Models By Gender And Ethnicity* (Doctoral Dissertation) Uc Berkeley.

Wu, L., Zhang, D., Su, Z., Hu, T. (2015). Peer Victimization Among Children And Adolescents:A Meta-Analytic Review Of Links To Emotional Maladjustment. *Clinical Pediatrics*, 54(10), 941-955.

Yalom, I. D. (2018). Varoluşçcu Terapi, (M. Demirci, Çev., Ed.), İstanbul: Pegasus yayınları

Yatar D., M. (2020). *Üniversite Öğrencilerinde Somatizasyon Eğiliminin Yordanmasında Stresle Başa Çıkma Yöntemleri, Genel Öz Yeterlik İnancı ve Bilişsel Esnekliğin Rolü* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Yerlikaya, İ. (2020). Ergenlerde Psikolojik Belirtileri İncelenmesi: Adıyaman İli Örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 533-556.

Yılmaz, F. (2010). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Sosyal Karşılaştırma ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, Sakarya Üniversitesi.

Yılmaz, M., Özcan, A. (2016). Psikiyatri Hemşireliğinin Geleceği, *Mersin Univ Saglık Bilim Derg*, (9)1, 53-59.

Yılmaz, M., Türkleş, S. (2015). Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Uygulamaları Kapsamında Türkiye'de Yapılmış Çalışmaların Hemşirelik Müdahalelerine Etkisi: Sistematik Bir Derleme, *Turkiye Klinikleri J Psychiatr Nurs-Special Topics*, 1(2),107-14.

Yıldırım, Ş. (2016). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Kişisel Sorumluluk ile Ruh Sağlığı Düzeyleri Arasındaki İlişki: Adana Çukurova İlçesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi, Mersin.

Yiğitoğlu T., G., Turan, T., Aslan K., G., Kartal, A. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Stresle Baş etme Durumları ve Madde Kullanım Öykülerinin Belirlenmesi, *Pamukkale Tıp Dergisi*, 12(3), 371-385.

Yilgen H., Ö. (2016). *Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 Yaş) Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yöndem D., Z., Taylı, A. (2019). Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi, Kaya, A. (Ed.), Eğitim Psikolojisi İçinde (S. 73-118). Ankara: Pegem Akademi.

Yöyen G., E, Azaklı, A., Üney, R., Demirci, O. O., Merdan, E. (2017). Ergenlerin Kişilik Özelliklerinin Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisi, *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 1(1), 75-93.

Yu, J.J. (2019). Longitudinal Typologies Of Perceived Parent-Child Conflict And Their Correlates İn Adolescence, *Children And Youth Services Review*, 98, 132–142.

Zheng, K., Abraham, C., Bruzzese, J. M., Smaldone, A. (2020). Longitudinal Relationships Between Depression And Chronic Illness İn Adolescents: An Integrative Review, *Journal Of Pediatric Health Care*, 34(4), 333-345.

Zhou, Q., Fan, L., Yin, Z. (2018). Association Between Family Socioeconomic Status And Depressive Symptoms Among Chinese Adolescents: Evidence From A National Household Survey, *Psychiatry Research*,259, 81-88.

EKLER

EK 1 : Kişisel Bilgi Formu

EK 2 : Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği

EK 3 : Kısa Semptom Envanteri Ölçeği

EK 4 : Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği

EK 5 : Etik Kurul Sonuç Formu

EK 6 : Milli Eğitim İzin Belgesi

EK 7 : Aydınlatılmış Onam Formu

EK 8 : Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği İzni

EK 9 : Kısa Semptom Envanteri Ölçeği İzni

EK 10 : Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği İzni

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız
2. Cinsiyet:
   a) Kadın b) Erkek
3. Sınıf:
   a) 9.sınıf b) 10.sınıf c) 11.sınıf d) 12.sınıf

4. Hangisi sizin geçen yılki okul başarı durumunuzu en iyi tanımlar?
a) Çok Düşük (0-49.99) b)Düşük (50.00-59.99) c) Orta (60.00-69.99)
d)İyi (70.00-84.99) e)Çok iyi (85.00-100)

5. Aile yapınız?
a) Çekirdek Aile b) Geniş Aile c) Diğer (belirtiniz)……

6. Annenizin eğitim durumunu belirtiniz.
a) Okuryazar değil b) Okuryazar c) İlkokul mezunu
d) Ortaokul mezunu e) Lise mezunu f) Üniversite ve üzeri

7. Babanızın eğitim durumunu belirtiniz.
a) Okuryazar değil b) Okuryazar c) İlkokul mezunu
d) Ortaokul mezunu e) Lise mezunu f) Üniversite ve üzeri

8. Annenizin çalışma durumunu belirtiniz.
a) Çalışmıyor b) Çalışıyor (Mesleğini belirtiniz):…….

9. Babanızın çalışma durumunu belirtiniz.
a) Çalışmıyor b) Çalışıyor (Mesleğini belirtiniz):…….

10. Siz dahil kaç kardeşsiniz?
a) Tek çocuk b) İki kardeş c) Üç kardeş
d) Dört veya daha fazla kardeş

11. Pandemi öncesi ikamet ettiğiniz yer neresi?
a) Ev b) Yurt/Pansiyon

12. Anne ve babanın sağ ve sağlıklı olma durumu belirtiniz.
a) Her ikisi de yaşamıyor b) Anne ve baba boşanmış
c) Baba sağ, anne yaşamıyor d) Anne sağ, baba yaşamıyor
e) Her ikisi de sağ ve beraber f) Anne-baba dışındaki başka aile bireyleriyle yaşama

13. Sizce ailenizin ekonomik düzeyi nasıldır?
a) Düşük b) Orta c) Yüksek d) Çok Yüksek

14. Kronik bir hastalığınız var mı?
a) Evet b) Hayır

15. Anne ve babanızın tutumunu nasıl değerlendirirsiniz?
a) Otoriter ve Aşırı Baskıcı b) Demokratik c) Tutarsız
d) İlgisiz ve kayıtsız e) Koruyucu f) Hoşgörülü

16. Ailenizle ilişkilerinizde sorun yaşıyor musunuz?
a) Hayır b) Evet

17. Son bir ayda okulda ya da dışarda fiziksel bir kavgaya dahil oldunuz mu?
a) Hayır b) Evet

18. Aşağıda verilen maddeleri kullanma durumunuz nedir?
Sigara:
a) Yok b) Var
Alkol:
a) Yok b) Var

EK 2. HAYATIN ANLAM VE AMACI ÖLÇEĞİ

YÖNERGE: *Lütfen aşağıda ifade edilen yargı seçeneklerine katılım düzeylerinden sizin için en uygun olan seçeneği, altındaki kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz.*		**1. Kesinlikle Katılmıyorum**	**2. Katılmıyorum**	**3. Kararsızım**	**4. Katılıyorum**	**5. Kesinlikle Katılıyorum**
1	Hayatın mutlaka bir anlam ve amacı vardır.					
5	Yapmaktan zevk aldığım pek çok uğraşım vardır.					
8	Ruhsal bir boşluk içerisindeyim ve hayattan tat alamıyorum.					

EK 3. KISA SEMPTOM ENVANTERI (KSE)

Aşağıdakiler sizi ne kadar rahatsız ediyor?

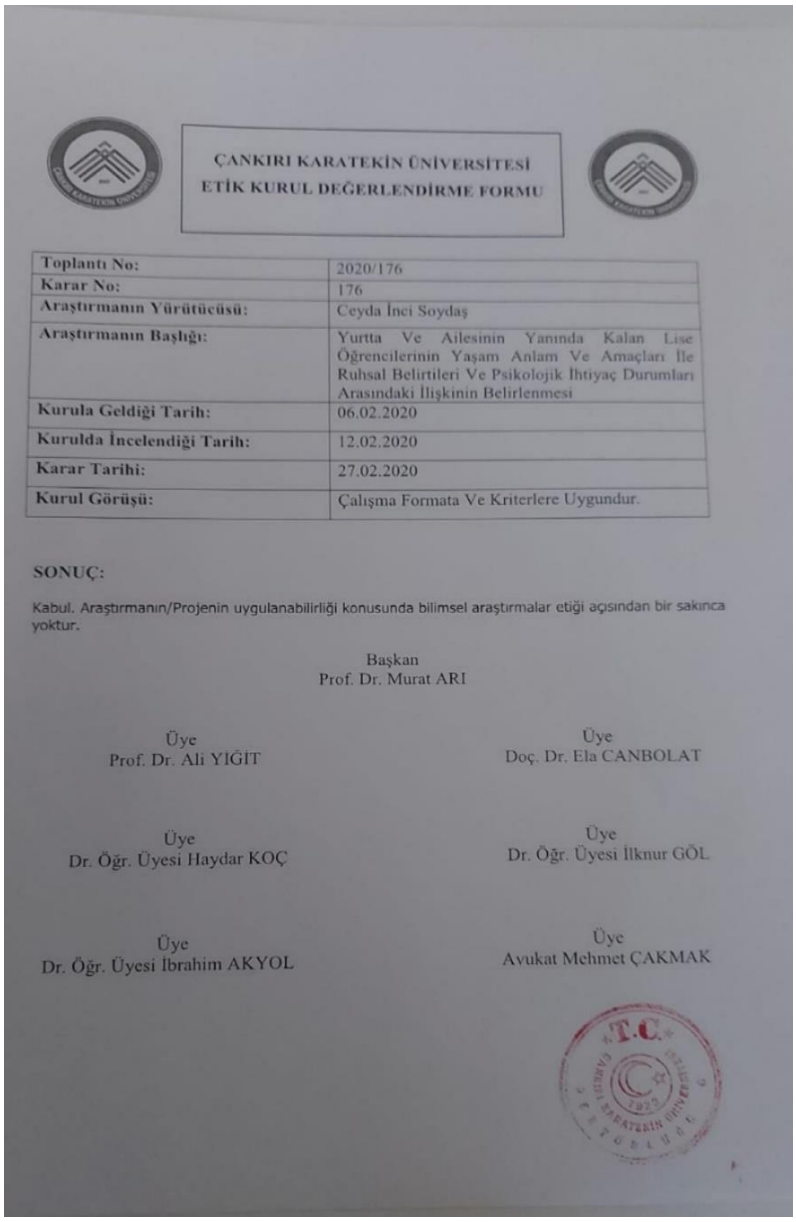
Bu belirtiler arasında yaşamadıklarınız varsa yine "HİÇ" seçeneğini işaretleyiniz.

	Hiç	**Biraz**	**Orta derecede**	**Epey**	**Çok fazla**
	0	1	2	3	4
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali					
5. Olayları hatırlamada güçlük					
8.Meydanlık(açık) alanlardan korkma duygusu					

EK 4. YENİ PSİKOLOJİK İHTİYAÇ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birinin kendi yaşamınızla ne kadar ilgili olduğunu düşünerek dikkatlice okuyunuz ve sizin için ne kadar doğru (gerçek) olduğunu belirtiniz. Cevap vermek için aşağıdaki ölçeği kullanınız.		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Verilen işte, elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışırım.	1					
5. Ben çalışkan bir kişiyim.	5					
8. Emir vermektense almayı tercih ederim.	8					

EK 5. ETİK KURUL SONUÇ FORMU

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	2020/176
Karar No:	176
Araştırmanın Yürütücüsü:	Ceyda İnci Soydaş
Araştırmanın Başlığı:	Yurtta Ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam Ve Amaçları İle Ruhsal Belirtileri Ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi
Kurula Geldiği Tarih:	06.02.2020
Kurulda İncelendiği Tarih:	12.02.2020
Karar Tarihi:	27.02.2020
Kurul Görüşü:	Çalışma Formata Ve Kriterlere Uygundur.

SONUÇ:

Kabul. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Murat ARI

Üye
Prof. Dr. Ali YİĞİT

Üye
Doç. Dr. Ela CANBOLAT

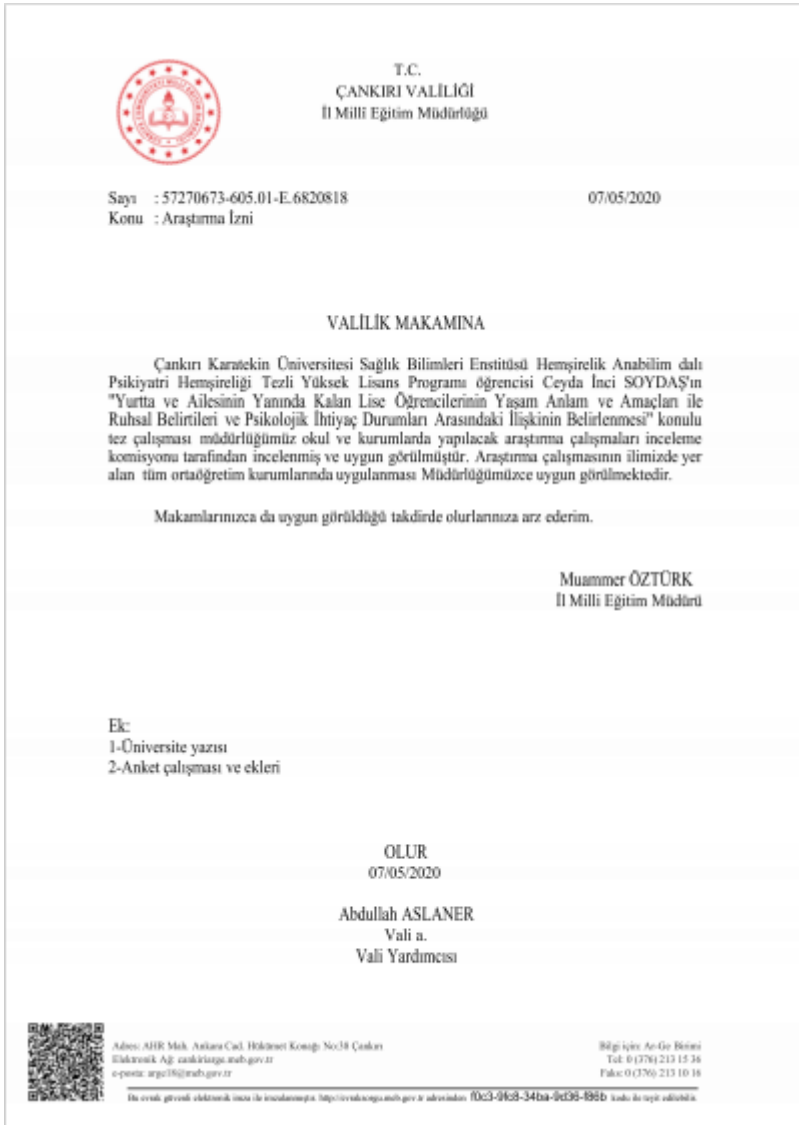
Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İlknur GÖL

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKYOL

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK

EK 6. MİLLİ EĞİTİM İZİN BELGESİ

T.C.
ÇANKIRI VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 57270673-605.01-E.6820818 07/05/2020
Konu : Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim dalı Psikiyatri Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ceyda İnci SOYDAŞ'ın "Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" konulu tez çalışması müdürlüğümüz okul ve kurumlarda yapılacak araştırma çalışmaları inceleme komisyonu tarafından incelenmiş ve uygun görülmüştür. Araştırma çalışmasının ilimizde yer alan tüm ortaöğretim kurumlarında uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Muammer ÖZTÜRK
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1-Üniversite yazısı
2-Anket çalışması ve ekleri

OLUR
07/05/2020

Abdullah ASLANER
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: AHR Mah. Ankara Cad. Hükümet Konağı No:38 Çankırı
Elektronik Ağ: cankiriarge.meb.gov.tr
e-posta: arge38@meb.gov.tr

Bilgi için: Ar-Ge Birimi
Tel: 0 (376) 213 15 36
Faks: 0 (376) 213 10 16

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evrakdogrula.meb.gov.tr adresinden f0cc3-9fc8-34ba-9d96-886b kodu ile teyit edilebilir.

EK 7. AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma "Yurtta ve Ailesinin Yanında Kalan Lise Öğrencilerinin Yaşam Anlam ve Amaçları ile Ruhsal Belirtileri ve Psikolojik İhtiyaç Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi "adıyla yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Lise öğrencisi ergenlerde yurtta ve ailesinin yanında kalan öğrencilerin yaşam anlam ve amaçları ile ruhsal belirtiler ve psikolojik ihtiyaç durumları ilişkisinin değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

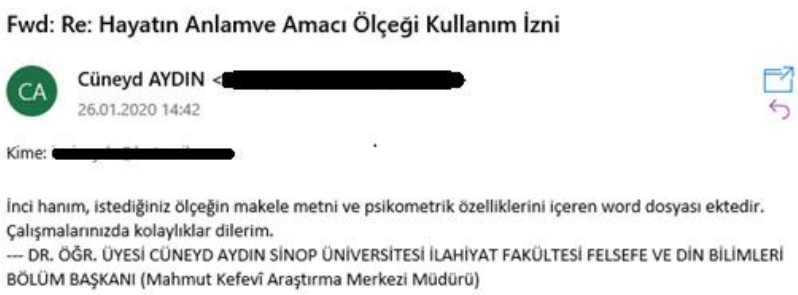
Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla.

EK 8. HAYATIN ANLAM VE AMACI ÖLÇEĞİ İZNİ

Fwd: Re: Hayatın Anlamve Amacı Ölçeği Kullanım İzni

CA Cüneyd AYDIN <[redacted]

26.01.2020 14:42

Kime: [redacted]

İnci hanım, istediğiniz ölçeğin makele metni ve psikometrik özelliklerini içeren word dosyası ektedir. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.
--- DR. ÖĞR. ÜYESİ CÜNEYD AYDIN SİNOP ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BÖLÜM BAŞKANI (Mahmut Kefevî Araştırma Merkezi Müdürü)

EK 9. KISA SEMPTOM ENVANTERİ ÖLÇEĞİ İZNİ

Kısa Semptom Envanteri

GT Gulsen T. <[redacted]
30.01.2020 01:44

Kime: [redacted]

Tüm ekleri kaydet

K›sa Semptom Envanteri (KSE).pdf
231,13 KB

Kısa Semptom Envanteri (Brief...
8,19 MB

KSE ÖLÇEK (TEK SAYFA).pdf
200,01 KB

KSE Puanlama Formu.pdf
91,96 KB

Merhaba İnci,

Kısa Semptom Envanteri'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak, Ölçeğin orijinalinin Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiş olduğuyla ilişkili gerekli referansı da çalışmanızda vermeniz gerektiğini de lütfen ihmal etmeyiniz. Ekte ölçeğin kullanılacak formunu ve ilgili literatürü gönderiyorum. Çalışmanızda başarılar dilerim.

Prof.Dr.Nesrin Hisli Şahin adına

Gülşen Hisli

EK 10. YENİ PSİKOLOJİK İHTİYAÇ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ İZNİ

Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Hakkında

ŞK Şahin Kesici <[redacted]>
30.01.2020 13:41

Kime: [redacted]

Tüm ekleri kaydet

Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği (1).doc
198,5 KB

TEMEL İHTİYAÇLAR ÖLÇEĞİ.doc
51,5 KB

Yeni Psikolojik İhtiyaçlar...
218,85 KB

Merhaba, temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeğinin cronbach alfa değerleri ile ilgili sıkıntılar var. Ben son üç dört çalışmamda yeni psikolojik ihtiyaçlar ölçeğini kullandım, size de onu öneriyorum. Her iki ölçeği de ekte gönderiyorum. İyi çalışmalar.

ÖZGEÇMİŞ

Adı – Soyad : Ceyda İnci SOYDAŞ

Doğum yeri ve tarihi : 16.11.1987/ Çankırı

Öğrenim Durumu : Yüksek Lisans

Lisans : 2011, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Mesleki Deneyimi :

Başkent Üniversitesi Hastanesi 2011 (Hemşire)

Çankırı / Ilgaz Sağlık Meslek Lisesi 2012 (Öğretmen)

Çankırı / Merkez Gazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 2015 (Öğretmen- Halen çalışıyor)